

ΕΚΗΒΟΛΟΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Κ. ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ 22, 54635,
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Καινοτομώντας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΙΔΗ
εξειδίκευση στη γλώση

ΤΕΥΧΟΣ 9ο - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2012

Εκηβόλος

Ετήσια έκδοση της
Ελληνικής Ακαδημίας
Φυσικής Αγωγής

Τεύχος 9, Απρίλιος 2012

Το περιοδικό διευθύνεται από
συντακτική επιτροπή

Υπεύθυνος σύνταξης:
Ευάγγελος Αμπανίδης

Συντακτική Επιτροπή:
Ε. Κιουμουρτζόγλου,
Ι. Θεοδωράκης,
Ε. Αλμπανίδης,
Γ. Τζέτζης, Θ. Κουρτέσης,
Β. Δέρρη,
Μ. Γούδας.

Υπεύθυνοι έκδοσης:

Κ. Μελενίκου 22, Θεσ/νίκη
τηλ. 2310248486
fax. 2310248478
www.xristodoulidi.gr
e-mail: info@xristodoulidi.gr

Διεύθυνση επικοινωνίας:

Εκηβόλος
Ετήσια έκδοση της Ε.Α.Φ.Α.
Κ. Μελενίκου 22,
Τ.Κ. 54635
e-mail: info@hape.gr

Επιτρέπεται κάθε αναδημοσί-
ευση, με υποχρέωση αναφοράς
του περιοδικού ως πηγής.

Κείμενα για δημοσίευση γί-
νονται δεκτά, εφόσον είναι
ενυπόγραφα και εγκρίνονται
από τη συντακτική επιτροπή.
Τα κείμενα δεν επιστρέφο-
νται.

περιεχόμενα

- Προοίμιο - Γιάννης Θεοδωράκης3

ΑΡΘΡΑ

- ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-Σχολείο του 21ου αιώνα: Μια εκπαιδευτική πρόκληση σε χαλεπούς καιρούς! - Ανδρέας Γ. Αυγερινός4
- Η Φυσική Αγωγή στο ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: Τι νέο εισάγει; - Βασιλική Δέρρη & Ανδρέας Γ. Αυγερινός6
- Η Φυσική Αγωγή που αξίζει να δώσουμε στα παιδιά μέσα στο σχολείο που αξίζει να δώσουμε στα παιδιά - Νικόλαος Διγγελίδης, Αθανάσιος Παπαϊωάννου8
- 2011-2014: Εθνικό θεματικό δίκτυο: Το παιχνίδι ως μέσο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, άθλησης και δράσης - Μ. Χατζημηχαήλ, Μ. Μιχαλοπούλου, Σ. Καινούργιου, Α. Καμπάς, & Ν. Κουφού10
- Π Ε Ρ Π Α Τ Α : Πειραματικό πρόγραμμα στους παιδικούς σταθμούς των Δήμων Καβάλας-Κομοτηνής - Αντώνης Καμπάς.....13
- Η αναζήτηση της καινοτομίας μέσα από το παρελθόν μας - Αλέξης Λύρας.....16
- Καινοτομώντας... την περίοδο της κρίσης -Ευάγγελος Αλμπανίδης.....19

ΒΗΜΑ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

- Η συμβολή της Φυσικής Αγωγής στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου- Κωνσταντίνος Μπουζιώτας23

ΠΡΟΣΩΠΑ:

- Συνέντευξη με Δικαία Χατζηευσταθίου25

Η ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

- Η προσέγγιση της πολιτισμικής ετερότητας για μαθητές/τριες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης μέσα από το μάθημα της Φυσικής Αγωγής -Ηρακλής Κέλλης.....28
- Η αποτελεσματικότητα των Νέων Τεχνολογιών στην επιμόρφωση καθηγητών Φυσικής Αγωγής - Μαρία Μαχαιρίδου.....29
- Στιλ διδασκαλίας και μεταγλωσσικές δεξιότητες - Αθανασία Χατζηπαντελή31

Θέλητε να παίρνετε δωρεάν τον Εκηβόλο σπίτι σας; Αν είστε καθηγητής ή καθηγήτρια φυσικής αγωγής, επισκεφθείτε το δικτυακό τόπο της ΕΑΦΑ www.hape.gr και γραφείτε δωρεάν συνδρομητής.

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Προοίμιο

Η δημοσίευση που μου έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση μέσα στο 2011 ήταν αυτή του έγκυρου περιοδικού Lancet στο οποίο δημοσιεύτηκε μια έρευνα σε πολύ μεγάλο δείγμα ατόμων και η οποία έδειξε ότι ακόμα και 15 λεπτά άσκηση μεσαίας έντασης την ημέρα ή 92 λεπτά την εβδομάδα μειώνουν κατά 14% τις πιθανότητες κινδύνου για θνησιμότητα από όλες τις κατηγορίες ασθενειών και αυξάνουν κατά 3 χρόνια το προσδόκιμο ζωής. Επιπλέον, κάθε 15 επιπλέον λεπτά άσκησης την ημέρα, μειώνουν ακόμα περισσότερο τις πιθανότητες για θνησιμότητα κατά 4%. Η εργασία αυτή μας δείχνει για μια φορά ακόμα, πόσο λάθος κάνουν, όλοι όσοι διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική και αποφασίζουν να θέτουν σε δεύτερη μοίρα το μάθημα της φυσικής αγωγής στα σχολεία, όπως επίσης και πόσο λάθος κάνουν όσοι διαμορφώνουν την πολιτική της δημόσιας υγείας και αγνοούν την αξία της προαγωγής, της προώθησης και την επένδυσης στην άσκηση για υγεία και ποιότητα ζωής. Η Ελληνική Ακαδημία Φυσικής Αγωγής πιστή στις αρχές και τους στόχους της, με το τεύχος αυτό, δείχνει την προοπτική της φυσικής αγωγής του αύριο. Προβληματίζεται διαρκώς, ερευνά, συζητά και σχεδιάζει με αισιοδοξία, κόντρα στο πνεύμα των καιρών, τη φυσική αγωγή του αύριο. Η μελέτη όλων των άρθρων του τεύχους αυτού πραγματικά αξίζει τον κόπο, και δείχνει την προοπτική του αύριο.

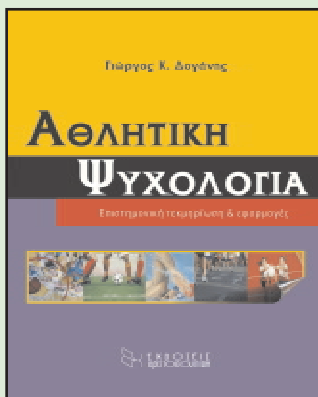
Chi Pang Wen, Jackson Pui Man Wai, Min Kuang Tsai, Yi Chen Yang, Ting Yuan David Cheng, Meng-Chih Lee, Hui Ting Chan, ChwenKengTsao, Shan Pou Tsai, Xifeng Wu (2011). Minimum amount of physical activity for reduced mortality and extended life expectancy: a prospective cohort study. Lancet, 378, 1244-53. DOI:10.1016/S0140-6736(11)60749-6.

Γιάννης Θεοδωράκης
Αντιπρύτανης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ. Επιστημονική τεκμηρίωση & εφαρμογές

Γιώργος Κ. Δογάνης

Το βιβλίο αυτό, ενώ διατηρεί μια αυστηρή ακαδημαϊκή προσέγγιση στα θέματα που αναπτύσσει (τεκμηρίωση απόψεων, ερευνητικά δεδομένα, διασταυρωμένες πηγές, κ.ά.) είναι ταυτόχρονα γραμμένο σε απλή γλώσσα, κατανοητό και περιλαμβάνει πλήθος πρακτικών εφαρμογών για τον αθλητή και, κυρίως, τον προπονητή που ενδιαφέρεται για την ψυχολογική πλευρά της προπόνησης και των αγώνων.

Απευθύνεται στους φοιτητές των Τμημάτων Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, τους καθηγητές Φ.Α., τους προπονητές, τους αθλητές, που ασχολούνται σοβαρά με το άθλημά τους, τους αθλητικούς παράγοντες, τους γονείς αθλητών, αλλά και σε κάθε άτομο που έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τον αθλητισμό.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-Σχολείο του 21ου αιώνα: Μια εκπαιδευτική πρόκληση σε χαλεπούς καιρούς!

Ανδρέας Γ. Αυγερινός, Λέκτορας, ΤΕΦΑΑ ΔΠΘ

Τα σχολικά Προγράμματα Σπουδών (ΠΣ) είναι κατά κανόνα αποτέλεσμα πολιτικών αποφάσεων και ιδεολογικών ζυμώσεων διότι μέσα απ' αυτά γίνεται μια συστηματική προσπάθεια καθορισμού της ταυτότητας των αυριανών πολιτών. Τα ΠΣ επειδή διαδραματίζουν σπουδαίο ρόλο στη μελλοντική δυναμική κάθε χώρας, δεν είναι στατικά, αλλά επαναπροσδιορίζονται όταν συντρέχουν συγκεκριμένοι λόγοι όπως για παράδειγμα όταν γίνονται αλλαγές στις κοινωνικές ή πολιτικές συνθήκες, όταν έχει συσσωρευτεί νέα γνώση, όταν έχουν διαπιστωθεί αδυναμίες και κενά στα προηγούμενα προγράμματα κ.ά. Μετά από μία δεκαετία σχεδόν, το ΥΠΔΒΜΘ στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ - Σχολείο 21ου αιώνα», δημιούργησε νέα ΠΣ τα οποία ήδη εφαρμόζονται πιλοτικά σε επιλεγμένα σχολεία, με στόχο την αναβάθμιση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Σ' αυτό το τεύχος του ΕΚΗΒΟΛΟΥ παρουσιάζονται τρία άρθρα, μέσα από τα οποία ο αναγνώστης θα αποκτήσει μια σφαιρική εικόνα της φιλοσοφίας και των αρχών που διέπουν: (α) γενικά τα ΠΣ του ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ, και (β) ειδικά το ΠΣ για τη Φυσική Αγωγή. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να παρουσιάσει σε αδρές γραμμές την πορεία ανάπτυξης, τις αρχές και τα χαρακτηριστικά των νέων ΠΣ του ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.

Πως φτάσαμε στο νέο ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ - Χαρακτηριστικά και καινοτομίες του νέου ΠΣ

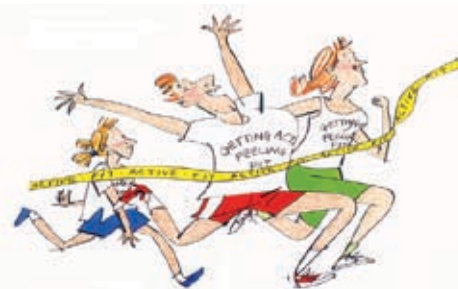
Μέχρι σήμερα, την ευθύνη εκπόνησης των σχολικών ΠΣ στη χώρα μας είχε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μέσω του οποίου ουσιαστικά υλοποιούνταν οι επιλογές της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας. Πριν δύο χρόνια περίπου το ΥΠΔΒΜΘ αποφάσισε την αλλαγή των ΠΣ της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, αυτή τη φορά η διαδικασία προέβλεπε τη συνεργασία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου με πανεπιστημιακούς δασκάλους από Πανεπιστήμια της χώρας μας. Έτσι δημιουργήθηκε μια αρχική ομάδα στρατηγικού σχεδιασμού από ένδεκα (11) εμπειρογνώμονες που προέρχονταν από διαφορετικά γνωστικά πεδία, με σκοπό την οργάνωση μιας συντεταγμένης προσπάθειας για την εκπόνηση ενός ενιαίου εθνικού ΠΣ. Αρμοδιότητα και υποχρέωση αυτής της ομάδας ήταν να συμφωνήσει εξ αρχής για: (α) τα γνωστικά πεδία που θα περιλαμβάνει το νέο Σχολικό ΠΣ, (β) τον τρόπο και το χρονικό πλαίσιο οργάνωσης αυτών των πεδίων, (γ) τους γενικότερους σκοπούς και τις αξίες που πρέπει να εξυπηρετεί η σχολική εκπαίδευση στη χώρα μας ώστε αυτοί να χτίζονται μ' έναν ενιαίο και συστηματικό τρόπο από το νηπιαγωγείο ως το Λύκειο, και (δ) τον προσδιορισμό των μαθησιακών στόχων κατά γνωστικό πεδίο με σαφή και λιτό τρόπο ώστε να είναι διαχρονικά εφικτή η αξιόπιστη και έγκυρη αποτίμησή τους.

Η αρχική ομάδα των εμπειρογνομόνων για τη δημιουργία του Εθνικού Σχολικού ΠΣ συνυπολόγισε τις βασικές κοινωνικο-πολιτισμικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια και αφορούν: 1) στη μορφή και στα χαρακτηριστικά της οικονομίας, 2) στις δυνατότητες της τεχνολογίας στην

επικοινωνία και στη μεταφορά των πληροφοριών, 3) στην πολιτισμική σύνθεση της κοινωνίας μας, και 4) στην αποστολή της εκπαίδευσης και στην οργάνωση του εκπαιδευτικού χώρου, συνυπολογίζοντας την τρέχουσα επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται γύρω από το «μέλλον του σχολείου», την «τάξη του μέλλοντος», τον «εκπαιδευμένο μαθητή» κ.ά. Έτσι δημιουργήθηκε με ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το νέο ΠΣ που ήδη εφαρμόζεται πιλοτικά σε 188 σχολικές μονάδες (21 νηπιαγωγεία, 99 δημοτικά, 68 γυμνάσια).

Ποια είναι όμως τα κύρια χαρακτηριστικά του ΠΣ του ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ, που το διαφοροποιούν από τα προηγούμενα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ.);

1. Βασικό σχεδιαστικό χαρακτηριστικό του νέου σχολικού ΠΣ είναι η μεταστροφή από το μοντέλο του περιεχομένου που είχε υιοθετηθεί τις τελευταίες δεκαετίες, σ' ένα στοχοκεντρικό μοντέλο. Το στοχοκεντρικό μοντέλο εκφράζει κυρίως τη σύγχρονη εκπαιδευτική τάση των δυτικών χωρών στην οποία η εκπαίδευση βασίζεται όλο και περισσότερο σε μετρήσιμα κριτήρια. Μέχρι πρόσφατα η ανάπτυξη των Α.Π.Σ. ξεκινούσε από τον προσδιορισμό του κατάλληλου περιεχομένου το οποίο έπρεπε να διδαχθεί μέσα από αυτοτελή γνωστικά αντικείμενα, τα μαθήματα (π.χ. μαθηματικά, γλώσσα, ιστορία, φυσική αγωγή κ.ά). Στη συνέχεια, για κάθε ξεχωριστό μάθημα ορίζονταν οι σκοποί, οι επιμέρους διδακτικοί στόχοι και η διδακτέα ύλη με τη μορφή διδακτικών ενοτήτων που έχουν εσωτερική συνέχεια και αλληλουχία. Στο νέο ΠΣ ακολουθείται η αντίστροφη προσέγγιση, όπου προηγείται ο προσδιορισμός των εκπαιδευτικών στόχων και στη συνέχεια επιλέγονται τα περιεχόμενα και οι διδακτικές προσεγγίσεις. Σημαντικό χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί στόχοι προσδιορίζονται με τη μορφή παρατηρήσιμων συμπεριφορών και προσδοκώμενων αποτελεσμάτων, που μπορούν να αποτιμηθούν με μετρήσιμα κριτήρια. Στο νέο ΠΣ για πρώτη φορά προσδιορίζεται το ΠΙ αναμένεται να μάθει ο μαθητής, ΠΟΙΑ είναι τα κριτήρια ποιότητας της μάθησης και αφομοίωσης της νέας γνώσης και ΠΟΙΟ επίπεδο απόδοσης είναι αποδεκτό ώστε να θεωρείται ότι ο στόχος επιτεύχθηκε. Ουσιαστικά δηλαδή πρόκειται για τις γνωσιακές λειτουργίες, αξίες και δεξιότητες που θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές μέσω των διδακτικών περιεχομένων, για να επιτύχουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε διάφορα στάδια φοίτησής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση, ώστε να ετοιμαστούν για τις προκλήσεις της ζωής μετά το σχολείο. Έτσι οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές καθοδηγούνται

στο να κατανοήσουν ΤΙ επιδιώκουν και ΤΙ πρέπει να κατακτήσουν ως αποτέλεσμα της εμπλοκής τους με το διδακτικό περιεχόμενο.

2. Το ΠΣ του Νέου Σχολείου οργανώθηκε όχι γύρω από μαθήματα αλλά γύρω από γνωστικά πεδία, στα οποία εντάχθηκαν ομοειδή μαθήματα. Τα πεδία είναι οκτώ (8) ήτοι, η Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, οι Ξένες Γλώσσες, τα Μαθηματικά, οι Φυσικές Επιστήμες, οι Σπουδές του Ανθρώπου και της Κοινωνίας, ο Πολιτισμός και η Τέχνη, οι Τεχνολογίες Επικοινωνίας και Πληροφορίας και η Σχολική και Κοινωνική Ζωή. Η Φυσική Αγωγή εντάχθηκε στο πεδίο της Σχολικής και Κοινωνικής Ζωής, μαζί με το νέο αντικείμενο της Σχολικής Κοινωνικής Ζωής και τον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Παράλληλα εντάσσεται συστηματικά στη μαθησιακή διαδικασία η εμπλοκή των μαθητών σε βιωματικές δράσεις και σε συνθετικές δημιουργικές εργασίες (project). Αναλυτικά τα επιμέρους μαθήματα κάθε γνωστικού πεδίου μπορεί κάποιος να τα εντοπίσει στην ιστοσελίδα του ΥΠΔΒΜΘ (<http://digitalschool.minedu.gov.gr/>, ΝΕΑ Πιλοτικά Προγράμματα Σπουδών).

3. Το νέο ΠΣ σε όλο το εύρος εφαρμογής του διέπεται από ενιαίες αρχές που αφορούν στη μύηση των μαθητών σε ερευνητικές τεχνικές, στην κατανόηση βασικών εννοιών, διαδικασιών και γεγονότων, στην ομαδική εργασία και στη σύνδεση του σχολείου με τη ζωή εκτός σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί είναι ερευνητές δράσης, που συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με την απόδοση των μαθητών και συνεχώς αναβαθμίζουν και ανασχεδιάζουν τους διδακτικούς στόχους και το περιεχόμενο.

4. Το νέο ΠΣ εισάγει τη λογική της χρήσης των πολλαπλών διδακτικών μέσων και υλικών (αποσπάσματα σχολικών εγχειριδίων, υλικά από το ψηφιακό σχολείο, έγκυρες πηγές από το διαδίκτυο, κ.ά), ενώ παρέχει στον εκπαιδευτικό ένα πλήθος από ενδεικτικές διδακτικές δραστηριότητες ανά διδακτική ενότητα, αφήνοντας ωστόσο στον ίδιο σημαντικά περιθώρια πρωτοβουλίας και αυτοσχεδιασμού.

5. Το νέο ΠΣ χαρακτηρίζεται από μαθησιακή συνέχεια ανά γνωστικό αντικείμενο σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αποφεύγοντας την αποσπασματικότητα, την ασυνέχεια και τις επικαλύψεις του παρελθόντος.

6. Στο νέο ΠΣ ο μαθητής είναι στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας για αυτό και η διδασκαλία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις αρχές της διερευνητικής μάθησης. Αυτό επιδιώκεται κύρια με δύο τρόπους, ήτοι: α) ενσωματώνοντας τη διαδικασία της ερευνητικής εργασίας οριζόντια σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, αλλά και ως ειδική ζώνη του προγράμματος υπό τον τίτλο «Βιωματικές Δράσεις-Συνθετικές Δημιουργικές Εργασίες», και β) δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργό εμπλοκή του μαθητή με απόκτηση της γνώσης με συγκεκριμένους τρόπους εργασίας σε κάθε γνωστικό πεδίο, όπως για παράδειγμα την πειραματική εργασία στις Φυσικές Επιστήμες, την αναζήτηση πηγών και τεκμηρίων στις Κοινωνικές Επιστήμες κ.ά.

7. Το νέο ΠΣ είναι πιο «εύπλαστο» και ευέλικτο από τα προηγούμενα και μπορεί να έχει σημαντικές προεκτάσεις στην εκπαιδευτική πράξη. Στο νέο ΠΣ διευρύνεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως σχεδιαστή του εκπαιδευτικού έργου και συνδιαμορφωτή του περιβάλλοντος μάθησης και των εκπαιδευτικών υλικών. Ο εκπαιδευτικός έχει μεγάλα περιθώρια πρωτοβουλίας στην επιλογή των διδακτικών περιεχομένων και στην προσαρμογή των στόχων στα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε τάξης. Η πρωτοβουλία αυτή αφορά τόσο τις πρακτικές που θα υιοθετήσει για την επίτευξη των στόχων όσο και στα διδακτικά περιεχόμενα και διδακτικά μέσα που θα χρησιμοποιήσει ο ίδιος και οι μαθητές του.

Για κάθε μαθησιακό πεδίο έχουν ήδη δημιουργηθεί το Πρόγραμμα Σπουδών και ο αντίστοιχος Οδηγός Σπουδών (ΟΣ). Το ΠΣ βοηθά τον εκπαιδευτικό να απαντήσει με ακρίβεια στο ερώτημα «ΠΟΥ θέλουμε να πάμε τον μαθητή», και διαπραγματεύεται ζητήματα

που σχετίζονται με τη φιλοσοφία, τις διαστάσεις, τους διδακτικούς στόχους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μάθησης του συγκεκριμένου πεδίου. Παράλληλα, στον ΟΣ προτείνονται στον εκπαιδευτικό ενδεικτικές ιδέες για δραστηριότητες που θα ήταν χρήσιμο να εμπλέξει τους μαθητές καθώς και μεθοδολογικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία τους.

Ο ΟΣ λειτουργεί συμπληρωματικά στο ΠΣ και απαντά στο ερώτημα «ΠΩΣ θα πάμε το μαθητή εκεί που σχεδιάσαμε». Ο ΟΣ διαπραγματεύεται ζητήματα που σχετίζονται με το σχεδιασμό, τη διδασκαλία, την αξιολόγηση και τα περιεχόμενα κάθε πεδίου και περιλαμβάνει: (α) Ερμηνευτικές/ καθοδηγητικές οδηγίες στο Πρόγραμμα Σπουδών κάθε μαθησιακού πεδίου, και (β) Το ενδεικτικό πλαίσιο στο οποίο θα πρέπει να κινηθούν οι διδάσκοντες ώστε να διαχειριστούν αποτελεσματικά τις καινοτομίες που εισάγονται στο ΠΣ, ακολουθώντας τις προτεινόμενες μαθησιακές προσεγγίσεις, τις διδακτικές πρακτικές και τεχνικές ώστε να ανταποκριθούν στις αρχές του «Νέου Σχολείου».

Αντί επιλόγου – Τι πρέπει να συμβεί για να επιτύχει το Νέο Σχολείο;

Τα νέα ΠΣ δημιουργήθηκαν με σκοπό να αναβαθμίσουν την εκπαίδευση των μαθητών της χώρας μας και να συμβάλλουν στη δημιουργία του αυριανού πολίτη, που θα έχει τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις και τη συμπεριφορά που απαιτείται για να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις του 21ου αιώνα. Ωστόσο, τα νέα ΠΣ αποτελούν ουσιαστικά «ασκήσεις επί χάρτου», και όσο δεν υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα που να τεκμηριώνουν την αποτελεσματικότητά τους, οι προδιαγραφές του ΤΙ πρέπει να μάθουν οι μαθητές, ΠΟΤΕ και ΠΟΙΑ απόδοση πρέπει να θεωρείται επαρκής, θα κινούνται μεταξύ ευχολογίου και αυθαιρεσίας. Σίγουρα είναι σημαντική η προσπάθεια της δημιουργίας τους. Ουσιαστική όμως αναβάθμιση της παιδείας δεν μπορεί να γίνει αλλάζοντας μόνο τα ΠΣ. Παράλληλα πρέπει να γίνουν αναβαθμίσεις στην ποιότητα των σχολικών μονάδων, στη μόρφωση και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και στο θεσμικό πλαίσιο που σχετίζεται με τη λειτουργία της εκπαίδευσης, ώστε να επιτρέπεται μια κάποια ευελιξία και αποκέντρωση του συστήματος.

Σε ποιο βαθμό θα μπορούν τα νέα ΠΣ να λειτουργήσουν ως πραγματικά ανοικτά και ευέλικτα προγράμματα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το πόσο καλά θα προετοιμαστούν οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι παραμένουν οι βασικοί συντελεστές κάθε εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Κάθε διδάσκων θα πρέπει να πιστέψει στην αξία τους, να αισθανθεί ότι μπορεί να το διαχειριστεί και να έχει τις δεξιότητες, ώστε οι κατευθυντήριες γραμμές των Οδηγών Σπουδών να μεταφερθούν με επιτυχία σε συνθήκες τάξης. Η επιτυχία (ή η αποτυχία) του ΠΣ εξαρτάται κυρίως από τη διάθεση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης για αλλαγή νοοτροπίας, την ενεργητικότητα και την προσπάθειά τους! Ο διδάσκων θα γίνει αποτελεσματικότερος αν καθοδηγείται, υποστηρίζεται συστηματικά και αξιολογείται για την ποιότητα του έργου του. Συνεπώς, πρέπει άμεσα να αναβαθμιστεί ο υπάρχων μηχανισμός υποστήριξης του διδακτικού έργου και να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες. Οι επόμενες ενέργειες από το Υπουργείο, αλλά και από κάθε σχολική μονάδα, είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της αλλαγής. Η διαρκής και ευέλικτη επιμόρφωση, η υποστήριξη του διδάσκοντα στην πράξη στο περιβάλλον του σχολείου, η διαρκής προσπάθεια για αυτομόρφωση, η δια-δικτυακή αλληλεπιδραστική υποστήριξη, η αξιολόγηση του διδακτικού έργου είναι ενδεικτικές μόνο ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχία του ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ θα διαδραματίζουν οι Σχολικοί Σύμβουλοι και οι Διευθυντές των σχολείων, οι οποίοι θα πρέπει να ανταπεξέλθουν με επάρκεια σ' ένα σύνθετο έργο υποστήριξης, ελέγχου, καθοδήγησης και επιμόρφωσης.

Η Φυσική Αγωγή στο ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: Μέλλον ή παρελθόν;

Βασιλική Λ. Δέρρη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Τ.Ε.Φ.Α.Α. του Δ.Π.Θ.

Ανδρέας Γ. Αυγερινός
Λέκτορας
Τ.Ε.Φ.Α.Α. του Δ.Π.Θ.

Εισαγωγή

Στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων στην Ελληνική εκπαίδευση δημιουργήθηκαν νέα Προγράμματα Σπουδών (ΠΣ) για όλα τα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος. Αναφορικά με τη Φυσική Αγωγή (ΦΑ), είναι γεγονός ότι την τελευταία δεκαετία δημιουργήθηκε και εφαρμόστηκε σημαντικής παιδαγωγικής αξίας εκπαιδευτικό υλικό για την Ολυμπιακή Παιδεία, την Καλλιπάτεια, τους Παραολυμπιακούς Αγώνες και τη ΦΑ στο Ολοήμερο Σχολείο. Το πιο πρόσφατο αφορά στο εκπαιδευτικό υλικό που αναπτύχθηκε μέσα από τα βιβλία ΦΑ για το δημοτικό και το γυμνάσιο. Ολο αυτό το διάστημα οι εκπαιδευτικοί υποστηρίχθηκαν με σεμινάρια και επιμορφώσεις. Σε αυτό το υλικό που παραμένει σε ισχύ και χρήση, σήμερα έχει να προστεθεί το έργο μιας φιλόδοξης προσπάθειας που εκπονήθηκε από μια πολυμελή ομάδα ακαδημαϊκών και εκπαιδευτικών με υψηλά προσόντα από το χώρο της ΦΑ. Το έργο αυτό αφορά στη συγγραφή Προγραμμάτων Σπουδών (ΠΣ)* και Οδηγών Σπουδών (ΟΣ) για τη Φυσική Αγωγή, που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς Προσχολικής, Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να παρουσιαστούν το πλαίσιο ανάπτυξης του νέου έργου, οι καινοτομίες που εισάγει και ο ρόλος του εκπαιδευτικού ΦΑ στη διαχείριση και την εφαρμογή του.

Το πλαίσιο ανάπτυξης του ΠΣ – Η φυσική αγωγή συναντά τον εαυτό της

Οι σκοποί της φυσικής αγωγής, όπως έχουν καθοριστεί από τον προηγούμενο αιώνα σε διεθνές επίπεδο είναι οι εξής: 1) κινητικός, 2) γνωστικός, 3) φυσική-κατάσταση για υγεία, 4) συναισθηματικός, 5) κοινωνικός. Ο καθορισμός αυτός στηρίζεται αφενός στη φύση του μαθήματος το οποίο, αντίθετα με κάθε άλλο του σχολικού προγράμματος, προϋποθέτει την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών για την αποτελεσματική συμμετοχή τους στο δυναμικό και αλληλεπιδραστικό περιβάλλον του και αφετέρου στην εξαιρετική δυνατότητα του μαθήματος να συμβάλλει στην ολόπλευρη μάθηση των μαθητών. Εξάλλου, σύμφωνα με τη σημερινή Ευρωπαϊκή οπτική, η ΦΑ μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην ισορροπημένη ανάπτυξη της προσωπικότητας και την εδραίωση της υγείας των μαθητών.

Ωστόσο, είναι πλέον δεδομένο ότι οι παραπάνω σκοποί μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσα από μία ουσιαστική μεταστροφή της εκπαιδευτικής φιλοσοφίας της ΦΑ, από το σχεδιασμό με βάση τα κινητικά περιεχόμενα του μαθήματος και την επίτευξη κυρίως του κινητικού σκοπού (μέχρι σήμερα), στο σχεδιασμό για την κινητική αλλά και την παράλληλη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική εκπαίδευση των νηπίων, των παιδιών και των εφήβων, με οργανωμένο τρόπο.

Μέσα από αυτή τη μεταστροφή, κατά την οποία η φυσική αγωγή ουσιαστικά συναντά τον εαυτό της, παρουσιάζονται και καθορίζονται με ευκρίνεια: (α) οι σκοποί της για όλο το φάσμα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (από νηπιαγωγείο ως και το γυμνάσιο), (β) οι μαθησιακοί στόχοι και οι επιδιώξεις κάθε τάξης, (γ) οι διαδικασίες αξιολόγησης της μάθησης και (δ) ενδεικτικά περιεχόμενα του μαθήματος. Ετσι, δίνεται μια ξεκάθαρη εικόνα σε εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς για τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές που πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές ως αποτέλεσμα της συμμετοχής τους στο μάθημα.

Καινοτομίες που εισάγονται

Το παρόν ΠΣ είναι ένα λειτουργικό, αναπτυξιακά κατάλληλο πλαίσιο δράσης. Στόχος του είναι ο «εκπαιδευμένος» μαθητής, δηλαδή εκείνος που στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης:

1. Επιδεικνύει κινητική επιδεξιότητα στην εκτέλεση διαφόρων δραστηριοτήτων.
2. Κατανοεί κινητικές έννοιες, αρχές, στρατηγικές και κανόνες φυσικών και αθλητικών δραστηριοτήτων.
3. Αναπτύσσει και διατηρεί ένα ικανοποιητικό επίπεδο φυσικής κατάστασης-υγείας.
4. Απολαμβάνει τη συμμετοχή στις φυσικές δραστηριότητες, αυτό-εκφράζεται και αλληλεπιδρά με τους άλλους.
5. Αποκτά κοινωνικές δεξιότητες και αναπτύσσει αξίες.

Ειδικότερα, οι καινοτομίες αφορούν:

1. Στη μεταφορά του μαθητή στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας.
2. Στην εισαγωγή της ΦΑ από την προσχολική εκπαίδευση.
3. Στην αυτονομία της σχολικής μονάδας στην προσαρμογή και οργάνωση του ΠΣ, με βάση τις ανάγκες της. Κάθε σχολική μονάδα θα βασίζεται στις γενικές αρχές και κατευθύνσεις του ΠΣ αλλά θα έχει ουσιαστικά την ευχέρεια να οργανώνει το δικό της πρόγραμμα ΦΑ, με βάση τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των μαθητών της.
4. Στον τρόπο οργάνωσης της μάθησης. Η πορεία της μάθησης οργανώθηκε με σταθερότητα και προοδευτικότητα ως προς τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι Σκοποί-Στόχοι-Επιδιώξεις διασφαλίζουν τη μαθησιακή συνέχεια και το διαχρονικό χτίσιμο της γνώσης των μαθητών, περιορίζοντας ταυτόχρονα προβλήματα που σχετίζονται με επικαλύψεις, επαναλήψεις ή κενά τα οποία παρατηρούνταν στη διδασκαλία των περιεχομένων στο παρελθόν.

5. Στην ύπαρξη συγκεκριμένων Δεικτών Απόδοσης. Οι δείκτες απόδοσης καθοδηγούν τον εκπαιδευτικό να εντοπίζει Ποια απόδοση θεωρείται ικανοποιητική για κάθε τάξη. Έτσι, από την έναρξη του σχολικού έτους οι μαθητές και οι γονείς τους γνωρίζουν όχι μόνο τι πρέπει να μάθουν, αλλά εισάγονται στη λογική ανάπτυξης ενός πλάνου προσωπικής εργασίας/εξάσκησης.

6. Στην οργάνωση του μαθήματος γύρω από έννοιες, γνώσεις, αξίες και συμπεριφορές. Τα περιεχόμενα (με έμφαση κυρίως σε συγκεκριμένα αθλήματα) που αποτελούσαν το βασικό αξιακό προσανατολισμό και σκοπό του μαθήματος μέχρι σήμερα, στο συγκεκριμένο ΠΣ αποτελούν τα μέσα δια των οποίων οι μαθητές θα πετύχουν τους Σκοπούς του μαθήματος. Έτσι, οι φυσικές και αθλητικές δραστηριότητες επιλέγονται από τον εκπαιδευτικό με κριτήριο τη συνεισφορά τους στην επίτευξη των συγκεκριμένων επιδιώξεων, ανάλογα με το Σκοπό που εξυπηρετούν.

7. Στην εφαρμογή ενός ανάμικτου μοντέλου εκπαίδευσης στο γυμνάσιο. Επιχειρείται η αξιοποίηση του διαδικτύου, είτε ως ανάμικτο μοντέλο (μέρος των μαθημάτων υλοποιείται διά ζώσης και μέρος δια-δικτυακά), είτε ως εξ αποστάσεως (ο μεγαλύτερος όγκος δουλειάς και παρακολούθησης γίνεται μέσω Η/Υ). Αυτό προοδευτικά οδηγεί τους μαθητές σε μια αυτό-ρυθμιζόμενη διαδικασία μάθησης και στην επίτευξη προσωπικών στόχων.

8. Στη διαφορετική προσέγγιση αξιολόγησης του μαθητή. Η αξιολόγηση είναι πολυδιάστατη, αφορά σε όλες τις επιδιώξεις κάθε τάξης και αποτελεί μέρος της διαδικασίας της μάθησης. Πραγματοποιείται συστηματικά με σκοπό την αναγνώριση των δυνατοτήτων και την ολόπλευρη βελτίωση και μάθηση κάθε μαθητή.

9. Στη δημιουργία «αθλητικής» κουλτούρας α) στο περιβάλλον του σχολείου και β) σε συνεργασία με τοπικούς ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς φυσικής δραστηριότητας αλλά και τους γονείς των μαθητών.

10. Στη συστηματική συνεργασία των εκπαιδευτικών ΦΑ με άλλους εκπαιδευτικούς. Οι διαθεματικές προσεγγίσεις επιλεγμένων θεμάτων της ΦΑ και οι ομαδο-συνεργατικές

μέθοδοι διδασκαλίας θα βοηθήσουν σημαντικά τους μαθητές να κατανοήσουν σε βάθος θέματα που επηρεάζουν τη σωματική, την πνευματική και τη συναισθηματική τους υγεία.

Ο πιο σημαντικός ρόλος: ο ρόλος του εκπαιδευτικού της ΦΑ

Ο εκπαιδευτικός ΦΑ καθίσταται διαμεσολαβητής για την απόκτηση της γνώσης και συντονιστής της μάθησης. Με τη βοήθεια των ΠΣ και των αντίστοιχων Οδηγών Σπουδών, εστιάζει την προσπάθειά του στο πώς θα καταστήσει το μαθητή από παθητικό αποδέκτη και ακροατή της διδασκαλίας σε ενεργό μέλος που θα έχει την ικανότητα να εφαρμόζει, να συγκρίνει, να κρίνει, να αποφασίζει, να συνθέτει και να δημιουργεί. Τα κυριότερα βήματα προς την επιτυχία είναι τα εξής: 1) ο προγραμματισμός του μαθήματος για την επίτευξη των επιδιώξεων κάθε τάξης, 2) η επιλογή κατάλληλων περιεχομένων, για την επίτευξη πολλών επιδιώξεων ταυτόχρονα, 3) οι σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις, και κυρίως οι μαθητοκεντρικές, για τη διδασκαλία των περιεχομένων και την επίτευξη των επιδιώξεων, 4) η δημιουργία ποιοτικού περιβάλλοντος μάθησης, 5) η αξιολόγηση μαθητή και 6) η αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου.

*Σημείωση: Το περιεχόμενο του Νέου Προγράμματος Σπουδών για τη ΦΑ βασίστηκε σε πολύμηνη εργασία μιας πολυμελούς ομάδας που εργάστηκε εθελοντικά στο παρελθόν, πιστεύοντας βαθιά στο όραμα για μια καλύτερη Φυσική Αγωγή. Την ευθύνη του έργου και το συντονισμό των υποομάδων εργασίας είχαν: Για την προσχολική αγωγή η κ. Ευρυδίκη Ζαχοπούλου, Καθηγήτρια ΤΕΙ ΑΠΘ, για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση η κ. Βασιλική Δέρρη, Αναπλ. Καθηγήτρια ΤΕΦΑΑ ΑΠΘ και για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση οι κκ. Αθανάσιος Παπαϊωάννου, Καθηγητής ΤΕΦΑΑ Π.Θ. και Νικόλαος Διγγελίδης, Επικ. Καθηγητής Π.Θ. Την ιδέα και την επιμέλεια της προσπάθειας είχε ο καθηγητής Ευθύμης Κιουμουρτζόγλου.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΠΡΟΛΗΨΗ: ΠΟΝΟΙ ΣΤΗ ΜΕΣΗ

Θεόδωρος Λευθερούδης

Το βιβλίο συνοδεύεται από τρία DVD.

Ενημερώνει όλες τις ηλικίες σχετικά με τα προβλήματα της πλάτης. Περιγράφει μεταξύ άλλων, το σωστό κάθισμα, τη σωστή ανύψωση ενός βάρους και προτείνει τη λειτουργική επανεκπαίδευση του ανθρώπινου σώματος.

Απευθύνεται και στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση όπου βρίσκεται η λύση του προβλήματος. Αναλύει σχέδια εργασίας με παράδειγμα την πρόληψη των πόνων στη μέση.

Υπάρχουν 400 φωτογραφίες που δείχνουν ασκήσεις πρόληψης, χαλάρωσης και ενδυνάμωσης.

Επιπλέον, περιέχει ειδικά δοκιμασμένα προγράμματα ενδυνάμωσης που ενισχύουν και θωρακίζουν τη σπονδυλική στήλη. Ασκήσεις για τη θάλασσα. Θεραπευτικό πρόγραμμα με μπαλόνια.

Στο βιβλίο με τα DVD συμμετέχουν και δυο συνεργάτες. Ο ορθοπαιδικός /χειρουργός κ. Γεώργιος Γκουδέλης και η ειδικευμένη φυσικοθεραπεύτρια κ. Σοφία Παπαστεργίου οι οποίοι προσεγγίζουν το θέμα από την επιστημονική του πλευρά.

Τέλος περιγράφονται οι πρώτες βοήθειες για τους πόνους στη μέση.

Νικόλαος Διγγελίδης
Επίκουρος Καθηγητής
Τ.Ε.Φ.Α.Α. Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας
Αθανάσιος Παπαϊωάννου
Καθηγητής
Τ.Ε.Φ.Α.Α. Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας

Η Φυσική Αγωγή που αξίζει να δώσουμε στα παιδιά μέσα στο σχολείο

Ας φανταστούμε μια στιγμή το σχολείο των ονείρων μας. Το σχολείο που θα θέλαμε για τα παιδιά μας. Ένα χαρούμενο σχολείο που αποτελείται από χαρούμενους ανθρώπους. Η χαρά σ' αυτό το σχολείο είναι...μεταδοτική. Χαρούμενοι εκπαιδευτικοί κάνουν τους μαθητές χαρούμενους και αντιστρόφως. Και χαρούμενοι μαθητές και εκπαιδευτικοί μεταδίδουν τη χαρά τους στους γονείς, στη γειτονιά, σε όλους! Είναι το σχολείο όπου το παιχνίδι είναι μάθηση και η μάθηση παιχνίδι. Όπου το ενδιαφέρον και η περιέργεια των μαθητών είναι πηγή έμπνευσης των εκπαιδευτικών και το αντίστροφο. Ένα σχολείο όπου μαθητές και εκπαιδευτικοί μεγαλώνουν μαθαίνοντας να αγαπούν και αγαπώντας να μαθαίνουν. Ένα σχολείο όπου οι πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών θα βρίσκουν αντίκρισμα στα μάτια των παιδιών.

Τι σχέση έχει ένα σχολείο, όπως το παραπάνω, ωραίο αλλά φανταστικό, με τον Οδηγό για τη ΦΑ (στο Γυμνάσιο ή στο Δημοτικό) που καλείται να δώσει απαντήσεις για την καθημερινή, συχνά πεζή και σκληρή πραγματικότητα, που πολλές φορές δε μοιάζει να έχει τίποτε κοινό μ' αυτό το όνειρο; Η απάντηση είναι ότι έχει πολύ μεγάλη σχέση. Για να είμαστε πιο ακριβείς τεράστια! Διότι το θέμα δεν είναι μόνο στο τι γράφεται σε έναν οδηγό ή σε ένα βιβλίο, αλλά και για ποιο λόγο και με ποια διάθεση διαβάζεται, τα οποία στη συνέχεια επηρεάζουν το πώς ερμηνεύεται και το πώς υλοποιείται αντιστοίχως ένα πρόγραμμα σπουδών.

Στο σχολείο, το μάθημα της Φυσικής Αγωγής είναι το μόνο όπου οι μαθητές εξασκούν το σώμα τους. Ωστόσο, οι ρίζες της δια βίου άσκησης για υγεία δεν αποτελούνται μόνο από κινητικές δεξιότητες, ή μόνο από γνώσεις, αλλά κυρίως από θετικά βιώματα φυσικής δραστηριότητας που συνδέονται αποτελεσματικά με γνώσεις σε θέματα άσκησης για υγεία, με κοινωνικές σχέσεις και κινητικές δεξιότητες και φυσικές ικανότητες οι οποίες με τη σειρά τους εξασφαλίζουν αποτελεσματική συμμετοχή σε φυσικές δραστηριότητες. Τα θετικά αυτά βιώματα αποτυπώνονται ως ευχάριστες αναμνήσεις στην ανθρώπινη μνήμη. Θετικά συναισθήματα που συνδέονται μ' αυτές τις αναμνήσεις, όπως ευχαρίστηση, ενδιαφέρον, ενθουσιασμός, αίσθηση δύναμης, έμπνευση, κτλ, ενεργοποιούν υποσυνείδητα ευχάριστες εικόνες, γνώσεις, σκέψεις, στόχους που παρακινούν τους ανθρώπους για άσκηση. Ο ρόλος του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής είναι να αναπτύξει τις γνώσεις, τις σωματικές και τις κοινωνικές ικανότητες των μαθητών εξασφαλίζοντας ότι ο τρόπος που γίνεται το μάθημα συμβάλει ώστε όλοι οι μαθητές να αποκομίζουν θετικά συναισθήματα, θετικές εμπειρίες που θα τους παρακινούν να ασκούνται και εκτός σχολείου αλλά και δια βίου.

Το μάθημα της Φυσικής Αγωγής καλείται να υπηρετήσει πολλούς σκοπούς. Το ίδιο συμβαίνει με όλα τα μαθήματα. Σε όλες τις εποχές ο ρόλος του σχολείου ήταν να βοηθήσει τους μαθητές ως προς την ανάπτυξη ικανοτήτων για αποτελεσματική ένταξη στην κοινωνία, καθώς και για υπεύθυνη κοινωνική συμπεριφορά. Έτσι, η συμμετοχή των μαθητών σε ένα μάθημα όπως της Φυσικής Αγωγής, πέραν της εκμάθησης αθλητικών δεξιοτήτων, καλείται να συμβάλει στην ανάπτυξη κοινωνικών ικανοτήτων (π.χ. συνεργασίας,

αποτελεσματικής επικοινωνίας, κτλ.), υπευθυνότητας και κοινωνικά χρήσιμων αντιλήψεων (π.χ., τιμότητα, αποδοχή των διαφορετικών ανθρώπων και συνεργασία μαζί τους, κτλ) που θα βοηθήσουν τον μαθητή να ενταχθεί αποτελεσματικά στην κοινωνία και να είναι υπεύθυνος και κοινωνικά χρήσιμος πολίτης. Ιδιαίτερα στη σύγχρονη εποχή, το σχολείο καλείται να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν και γνώσεις και δεξιότητες που θα χρειαστούν για δια βίου μάθηση και ποιοτική ζωή.

Η πολυδιάστατη αποστολή του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής αντικατοπτρίζεται στους πολλαπλούς σκοπούς που διαχρονικά το μάθημα καλούνταν να υπηρετήσει (π.χ., Βιβλίο Εκπαιδευτικού Β' Γυμνασίου, Σελ. 12). Πιο πρόσφατα, όλα αυτά ομαδοποιήθηκαν στους παρακάτω έξι σκοπούς:

1. Ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων και ικανοποιητική εκτέλεση ορισμένων από αυτές.
2. Απόκτηση γνώσεων από την αθλητική επιστήμη και παράλληλη εφαρμογή τους για την αποτελεσματική συμμετοχή σε παρούσες και μελλοντικές συνθήκες φυσικής δραστηριότητας.
3. Ανάπτυξη ενός επιπέδου φυσικής κατάστασης για την υγεία.
4. Απόκτηση θετικής εμπειρίας από τη φυσική δραστηριότητα και ανάπτυξη της αυτο-έκφρασης και της κοινωνικότητας.
5. Κατανόηση και σεβασμός της διαφορετικότητας των ατόμων και συνεργασία με όλους.
6. Επίδειξη υπεύθυνης αθλητικής και κοινωνικής συμπεριφοράς, ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στη φυσική δραστηριότητα και στα σπορ.

Το νέο ΠΣ και οι οδηγοί για τη ΦΑ έχουν δομηθεί με βάση τους παραπάνω σκοπούς. Στα βιβλία Φυσικής Αγωγής που παραδόθηκαν πριν μερικά χρόνια στα σχολεία, η διδακτική ύλη αναλύθηκε διεξοδικά ως προς την ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων κυρίως. Αυτό καθορίστηκε από το τότε Αναλυτικό Πρόγραμμα που συντάχθηκε στη βάση ότι το μάθημα της ΦΑ είναι το μόνο που στοχεύει σε ανάπτυξη κινητικών και φυσικών ικανοτήτων. Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει ότι η ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων είναι ο πρωτεύων σκοπός και οι υπόλοιποι είναι δευτερεύουσας σημασίας καθώς πολλές φορές στην πράξη οι εκπαιδευτικοί διαπιστώνουν ότι υπάρχει ανάγκη να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε σκοπούς πέραν του

κινητικού. Σε όλα τα πλάνα μαθημάτων μαζί με την επιδίωξη για ανάπτυξη κάποιας κινητικής δεξιότητας προτείνονται και στόχοι γνωστικοί, κοινωνικοί, ανάπτυξης υπευθυνότητας κτλ. Βεβαίως, ο περιορισμός στο μέγεθος του βιβλίου δεν επέτρεπε να γίνει μια πιο αναλυτική παρουσίαση για το πώς οργανώνεται ακριβώς το μάθημα για την επίτευξη άλλων επιδιώξεων. Παρόλα αυτά, χρησιμοποιώντας τις φυσικές δραστηριότητες που προτείνονται στα βιβλία, κάποιος μπορεί να οργανώσει το μάθημα για να πετύχει επιδιώξεις όπως ανάπτυξη υπεύθυνης αθλητικής συμπεριφοράς, συνεργασίας, απόκτησης γνώσεων για άσκηση και υγεία κτλ. Για παράδειγμα οποιοδήποτε παιχνίδι προσφέρεται για συζήτηση σε θέματα κοινωνικών συμπεριφορών, συνεργασίας και σεβασμού των αντιπάλων (π.χ. χειροσφαίριση, Βιβλίο Γ' Γυμνασίου, Σελ. 92) ενώ σχετικό υλικό μπορεί να αντληθεί και από το βιβλίο του μαθητή (π.χ. σελ. 136-140). Στο νέο Οδηγό για τη ΦΑ δίνονται περαιτέρω παραδείγματα για το πώς αυτό μπορεί να επιτευχθεί.

Ασφαλώς το ερώτημα που μπορεί να προβληματίσει τους εκπαιδευτικούς είναι κατά πόσο είναι εφικτό να επιδιώκονται ισοβαρώς όλοι οι προαναφερόμενοι σκοποί. Σχετικό μ' αυτό είναι και ο προβληματισμός για το αν το μάθημα έχει μια ενιαία φιλοσοφία και τελικά μια ταυτότητα σε σχέση μ' αυτά που επιδιώκει, ή είναι κάτι που θα περιγραφόταν ως «λίγο απ' όλα». Ωστόσο, το θέμα δεν είναι αν επιδιώκονται ισοβαρώς όλοι οι σκοποί, αλλά το αν οι προτεραιότητες που τίθενται αντιστοιχούν στις ανάγκες του σχολείου και των μαθητών. Σε κάθε περίπτωση, όταν ένας από τους παραπάνω στόχους είναι κυρίαρχος, καθορίζει και τη φιλοσοφία του μαθήματος. Αυτό βοηθάει τους μαθητές να αντιληφθούν τη χρησιμότητα και τα οφέλη του μαθήματος για τη ζωή τους. Παράλληλα βοηθά τους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν ένα συμπαγές πρόγραμμα αφού έχοντας στο μυαλό τους το κυρίαρχο στόχο μπορούν να προγραμματίσουν στόχους και επιδιώξεις σε επίπεδο τριμήνου, μήνα, ημέρας και να οργανώσουν τα μαθήματά τους αντίστοιχα.

Ο σχεδιασμός της μάθησης που καθορίζεται από τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) είναι μια στοχοκεντρική

διαδικασία, δηλαδή μια διαδικασία που διέπεται από στόχους. Ωστόσο, οι μαθησιακοί στόχοι είναι απαραίτητο να έχουν την απαραίτητη ευκρίνεια ή σαφήνεια και να αναλύονται ιεραρχικά επαρκώς, ώστε να καθοδηγούν τόσο τον εκπαιδευτικό όσο και τον μαθητή να καταλάβουν «τι ακριβώς επιδιώκουν» και «τι αξίζει να επιδιώξουν». Η διατύπωση και διάρθρωση αυτών των σκοπών είναι ανάγκη επίσης να μπορεί να απαντήσει στο «γιατί» - γιατί επιδιώκουμε αυτούς τους σκοπούς - κι αυτό είναι ανάγκη να δίνεται μέσα από σύγχρονες παιδαγωγικές και επιστημονικές προσεγγίσεις και δεδομένα που απαντούν με επάρκεια στο παιδαγωγικό ιδεώδες της εποχής που ζούμε. Με τα νέα βιβλία της Φυσικής Αγωγής δόθηκε μια μεγάλη ποικιλία από παραδείγματα για το πώς θα μπορούσε στην πράξη κανείς να οργανώσει τη διδασκαλία του ώστε να διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία και την επίτευξη των στόχων. Ωστόσο, είναι πολύ σημαντικό ο εκπαιδευτικός να είναι ενεργός διαμορφωτής της μαθησιακής διαδικασίας, ώστε να μπορεί να προσαρμόσει τη διδασκαλία του ανάλογα και με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των μαθητών στο σχολείο της περιοχής που ασκεί τα καθήκοντά του.

Μια από τις πιο τεράστιες παρανοήσεις που υπάρχουν γενικά στο χώρο της εκπαίδευσης είναι ότι η εκπαιδευτική αλλαγή μπορεί να βασιστεί στη συγγραφή βιβλίων. Ναι, χρειαζόμαστε σύγχρονα προγράμματα σπουδών και βιβλία, αλλά δεν αρκεί αυτό από μόνο του. Μια άλλη

παρανόηση είναι ότι το σχολείο μπορεί να γίνει καλύτερο όταν αυξήσουμε τα ποσά που δαπανούμε για την παιδεία. Ναι, οι οικονομικοί πόροι είναι σημαντικοί, αλλά δεν αρκεί αυτό από μόνο του. Τίποτα από τα παραπάνω δεν αρκεί από μόνο του αν οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν ουσιαστικό λόγο, αν δε δώσουμε τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να πάρουν πρωτοβουλίες, αν δε δώσουμε τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να κάνουν περισσότερα, αν δεν απελευθερώσουμε, αν δεν υποστηρίξουμε το σημαντικότερο παράγοντα εκπαιδευτικής αλλαγής: Τον εκπαιδευτικό. Γιατί στο τέλος οι άνθρωποι είναι αυτοί που μπορούν να κάνουν τη διαφορά. Για τη δική μας ζωή και τα παιδιά.

ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑ: ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΣΗ, ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Δημήτρης Κοκαρίδας

Το βιβλίο απευθύνεται σε όλους τους καθηγητές και τις καθηγήτριες φυσικής αγωγής που ενδιαφέρονται να εμβαθύνουν στην έννοια της προσαρμογής στην άσκηση για άτομα με αναπηρίες και είναι γραμμένο με έναν καθαρά πρακτικό τρόπο που στοχεύει στο να διευκολύνει τον γυμναστή στο καθημερινό έργο του. Για τον λόγο αυτό, στις σελίδες του περιέχεται και αναλύεται το εξατομικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Ε.Ε.Π.), μία γραπτή έκθεση - αξιολόγηση που αναπτύχθηκε για να βοηθήσει τον καθηγητή φυσικής αγωγής να ανταπεξέλθει στην διδασκαλία του παιδιού με αναπηρία που έχει αναλάβει. Μέσα από το τρίπτυχο «Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό πρόγραμμα - προσαρμογές άσκησης - προοπτικές ένταξης» το βιβλίο αποσκοπεί στην παροχή εκπαιδευτικής στήριξης στους καθηγητές φυσικής αγωγής ανά την Ελλάδα που συχνά αγωνιούν, προβληματίζονται και έχει την διάθεση να προσφέρουν στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στα πλαίσια μίας σύγχρονης προσέγγισης που ενισχύει την παροχή ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης.

2011-2014: Εθνικό θεματικό δίκτυο: Το παιχνίδι ως μέσο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, άθλησης και δράσης

Χατζημηχαήλ Μ.¹, Μιχαλοπούλου Μ.²,
Καϊνούργιου Σ.¹, Καμπάς Α.², & Κουφού Ν.²

¹Εκπαιδευτικός, ²ΤΕΦΑΑ Κομοτηνής,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Φέτος λειτούργησε για πρώτη φορά και με τριετή διάρκεια το Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης «Το παιχνίδι ως μέσο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, άθλησης και δράσης». Το δίκτυο αυτό δημιουργήθηκε από τη συνεργασία της Β' Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας και του ΤΕΦΑΑ Κομοτηνής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (42495/Γ7/6-4-2011).

Σκοπός του δικτύου είναι οι μαθητές/τριες, μέσω των παιχνιδιών, να αποκτήσουν γνώσεις, να διαμορφώσουν στάσεις σε θέματα τοπικού περιβάλλοντος και να δράσουν ατομικά και συλλογικά για καλύτερη ποιότητα ζωής, αυξάνοντας παράλληλα τη συμμετοχή τους σε φυσική δραστηριότητα. Αναλυτικότερα στο πλαίσιο των δράσεων του δικτύου οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία: α. να έρθουν σε επαφή μέσω παιχνιδιών, με τους χώρους πρασίνου του τόπου τους (αυλή του σχολείου, πάρκο της γειτονιάς, δάσος) και να διαπιστώσουν ότι αποτελούν απλά ή σύνθετα οικοσυστήματα, β. να παρατηρήσουν και να καταγράψουν τα είδη βλάστησης και τα είδη της πανίδας που συναντούν στον τόπο τους, γ. να δραστηριοποιηθούν για την αύξηση του πρασίνου στην περιοχή τους και να ενημερώσουν την τοπική κοινωνία, δ. να γνωρίσουν με βιωματικό τρόπο τις λειτουργίες ενός οικοσυστήματος, βιοτικοί παράγοντες (φυτά, ζώα, αποικοδομητές), αβιοτικοί παράγοντες (έδαφος, νερό, αέρας) και τη ροή ενέργειας και ύλης, ε. να ανακαλύψουν την ευεργετική επίδραση του αστικού και περιαστικού πρασίνου στην ανθρώπινη ζωή, στ. να συνδέσουν τις αθλητικές και κινητικές δραστηριότητες με την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση αναπτύσσοντας οικολογική συνείδηση για καλύτερη ποιότητα ζωής, ζ. να συνειδητοποιήσουν τα προβλήματα του περιβάλλοντος και να δράσουν ατομικά και συλλογικά για την προστασία του, η. να καλλιεργήσουν την ικανότητα για διάλογο και συνεργασία και να αναπτύξουν ομαδικό πνεύμα μέσα από το παιχνίδι και τέλος θ. να αναπτύξουν σχέσεις συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των σχολικών μονάδων που συμμετέχουν στο δίκτυο.

Η καινοτομία του δικτύου, «Το παιχνίδι ως μέσο περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, άθλησης και δράσης», στηρίζεται στο συνδυασμό της Φυσικής Αγωγής και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με τη συμβολή

των περιβαλλοντικών παιχνιδιών. Τα παιχνίδια, ως μέσο διδασκαλίας, προωθούν τον ενεργό ρόλο και τη συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία σαν εργαλεία μάθησης και δημιουργικής δράσης (Βλαστάρης, 2003, Κουσουρή & Παπαδογιαννάκη, 2005, Κουσουρή, 2005).

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση είναι μία εκπαιδευτική διαδικασία που οδηγεί σε ενεργούς τρόπους μάθησης - δράσης στη ζωή, οι οποίοι είναι φιλικόι προς το περιβάλλον και βοηθούν στην προστασία του (Βλαστάρης, 2003). Τα θεματικά δίκτυα είναι ένας χρήσιμος θεσμός, ο οποίος προωθεί τη συνεργασία μεταξύ σχολείων διαφόρων περιοχών, την ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ όλων των μελών, την οργανωμένη επιστημονική και παιδαγωγική στήριξη των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων μεταξύ ειδικών επιστημόνων και όλων των μελών, καθώς και τη δημιουργία σχετικού εκπαιδευτικού υλικού.

Σύμφωνα με τους Γεωργόπουλο & Τσαλίκη (1998), τα παιχνίδια παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά: διευκολύνουν τη μάθηση, στηρίζονται στην ομαδική εργασία, βασίζονται σε κανόνες, οδηγούν στη λήψη αποφάσεων. Το παιδί μέσα από το παιχνίδι μαθαίνει: να εκφράζεται, να ανακαλύπτει, να συνεργάζεται, να ανταγωνίζεται, να εισπράττει, να προσφέρει, να διασκεδάζει, να οργανώνει και να οργανώνεται, να ταυτίζεται με ρόλους, πρόσωπα και πράγματα. Διαμορφώνει δηλαδή την προσωπικότητά του. Το παιχνίδι, οδηγεί στην ενδυνάμωση της σκέψης, στη μάθηση, και στην ανάπτυξη της συνείδησης του ατόμου (Vygotsky, 1994).

Η ελεύθερη κίνηση στο φυσικό χώρο και η ενασχόληση του παιδιού με ποικίλα παιχνίδια ενδυναμώνουν τη φυσική του κατάσταση, ενισχύουν τη σωματική του ικανότητα και ευεξία και καλλιεργούν μια σειρά από ψυχοκινητικές δεξιότητες.

Πρόσφατη έρευνα έδειξε ότι το παιδαγωγικό - παρεμβατικό πρόγραμμα, μέσω των παιχνιδιών, που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε με στόχο την υποστήριξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, συνέβαλε αποτελεσματικά στη απόκτηση, ενίσχυση και ανάπτυξη της περιβαλλοντικής γνώσης, στάσης και δράσης των μαθητών - μαθητριών, στη διαμόρφωση υπεύθυνης περιβαλλοντικής συμπεριφοράς, καθώς και στη διατήρηση

αυτών των ποιοτικών χαρακτηριστικών και μετά την παρέλευση των τεσσάρων μηνών (Χατζημιχαήλ, 2010).

Παρουσίαση του δικτύου

Για τις ανάγκες του δικτύου δημιουργήθηκε εκπαιδευτικό υλικό που περιλαμβάνει πέντε θεματικές ενότητες δραστηριοτήτων, ένα περιβαλλοντικό μονοπάτι και μία ενότητα παιχνιδιών τα οποία οι μαθητές υλοποιούν στο φυσικό περιβάλλον.

Οι παιδαγωγικές τεχνικές που εφαρμόζονται προκειμένου να διασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή των παιδιών, η ανάπτυξη πρωτοβουλιών και η ελεύθερη έκφρασή τους είναι: ο καταγιγισμός ιδεών, το περιβαλλοντικό μονοπάτι, μελέτη πεδίου, τα παιχνίδια σε ανοιχτό χώρο, οι εννοιολογικοί χάρτες, η επίλυση προβλήματος, το παιχνίδι ρόλων, δραματοποίηση - το θεατρικό παιχνίδι. Η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού (δραστηριότητες - παιχνίδια), βασίζεται στις θεωρίες της βιωματικής-επικοινωνιακής μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας. Η βιωματική διδασκαλία ενεργοποιεί το μαθητή, προκειμένου να βιώνει όσα μαθαίνει, μέσα από αλληλεπιδραστικό περιβάλλον ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών με τους συνομηλίκους του (Χρυσάφιδης, 2000).

Μεθοδολογία - Περιεχόμενο

Οι θεματικές ενότητες του εκπαιδευτικού υλικού είναι πέντε: το δάσος, το έδαφος, η βιοποικιλότητα - εξαφάνιση των ειδών, οι ανθρώπινες δραστηριότητες, οι ανθρώπινες σχέσεις και αξίες. Οι ενότητες αυτές στοχεύουν στην αναγνώριση αξιών, στην ανάπτυξη/καλλιέργεια ψυχοκινητικών ικανοτήτων και στάσεων γύρω από τα προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα του περιβάλλοντος.

Η κάθε ενότητα περιλαμβάνει παιχνίδια, δραστηριότητες στο πεδίο και φύλλα εργασίας τα οποία επιδιώκεται να συμβάλλουν: α. στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των παιδιών για τη σημαντικότητα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, β. στην αλλαγή των στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφορών ως προς το περιβάλλον, την προστασία, την ανάδειξη και τη βιώσιμη ανάπτυξη, γ. στην αύξηση ευκαιριών για συμμετοχή των παιδιών σε φυσική δραστηριότητα, δ. στο άνοιγμα του σχολείου στην τοπική κοινωνία, ε. στην ενίσχυση του «Νέου Σχολείου», όπου οι μαθητές επιδιώκεται να αποκτήσουν προοδευτικά θετική στάση προς τις φυσικές δραστηριότητες που διεξάγονται στη φύση και να ευαισθητοποιηθούν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, με κατάλληλες διδακτικές πρακτικές και δράσεις (Φ.12/879/88413/Γ1/ 20-7-2010, άρθρο 4) και στ. στη συμμετοχή σε προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης όχι μόνο των Δασκάλων και Νηπιαγωγών, αλλά και των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής.

Το περιβαλλοντικό μονοπάτι. Είναι μια εκπαιδευτική οργανωμένη από πριν διαδρομή σε φυσικό ή δομημένο περιβάλλον, η οποία εμπλέκει όλες τις αισθήσεις και προσφέρει μια πιο βαθιά γνώση στα παιδιά για το τοπικό περιβάλλον τους. Η διαδρομή μπορεί να γίνει βαδίζοντας, ποδηλατώντας ή κωπηλατώντας ((Γεωργόπουλος, Τσαλίκη, 1998 :123).

Το περιβαλλοντικό μονοπάτι προτείνεται να έχει 6 σταθμούς(προσανατολισμός,χλωρίδα,υιοθέτησηδέντρου, πανίδα, αποικοδομητές, ανθρώπινες παρεμβάσεις). Σε

Ημερομηνία καταγραφής:Νομός:Δήμος:

Στόχοι:

Οι μαθητές επιδιώκεται:

- Να έρθουν σε άμεση επαφή με το περιβάλλον που ζουν.
- Να γνωρίσουν τη χλωρίδα του τόπου τους.
- Να ανακαλύψουν τη βιοποικιλότητα της περιοχής τους.
- Να αντιληφθούν τα οφέλη που προκύπτουν από την ύπαρξη των φυτών.

Υλικά:

Σημειωματάρια, μολύβια, φωτογραφική μηχανή

Περιγραφή

Οι μαθητές επισκέπτονται την επιλεγμένη περιοχή και χωρίζονται σε μικρές ομάδες. Χωρίζουν την περιοχή σε τόσα τμήματα όσα και οι ομάδες. Κάθε ομάδα παρατηρεί με προσοχή τη βλάστηση, φωτογραφίζει, καταγράφει τα είδη των φυτών που βρίσκει και συμπληρώνει τον παρακάτω πίνακα.

Α/Α	Δέντρα	Θάμνοι	Γόσες	Γενική περιγραφή
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Συλλέγουν υλικά (κουκουνάρια, φύλλα, ευκαράκια) και διασκεδάζουν παίζοντας ομαδικά παιχνίδια.

Με την επιστροφή τους στο σχολείο επεξεργάζονται τα στοιχεία που συνέλεξαν και σχεδιάζουν δράσεις για την προστασία τους.

κάθε σταθμό οι μαθητές εκτελούν τις δραστηριότητες και συμπληρώνουν τα φύλλα εργασίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέγει όποιους σταθμούς θέλει. Ενδιάμεσα από τους σταθμούς οι μαθητές μπορούν να παίζουν τα προτεινόμενα παιχνίδια. Εάν ο χώρος προσφέρεται μπορεί να δημιουργηθεί ένα μόνιμο μονοπάτι, όπου θα τοποθετηθούν πινακίδες με οδηγίες κατά μήκος της διαδρομής.

Το παιχνίδι ρόλων είναι μια τεχνική για τη λύση προβλήματος. Μέσα από τη δραματοποίηση μιας κατάστασης της πραγματικής ζωής, αναδεικνύονται οι συγκρούσεις, εκφράζονται οι απόψεις και τα συναισθήματα και αναζητείται λύση των αντιθέσεων (Γεωργόπουλος & Τσαλίκη, 1993:75).

Τα παιχνίδια χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες:

Παιχνίδια γνωριμίας- επικοινωνίας – εμπιστοσύνης είναι απαραίτητα για να γνωριστούν οι μαθητές μεταξύ τους και με το δάσκαλο, να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες, να παίρνουν ομαδικές αποφάσεις και να καλλιεργήσουν πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης.

Παιχνίδια αισθήσεων με τα οποία οι αισθήσεις μετατρέπονται σε αγωγούς επικοινωνίας ανακαλύπτοντας τον κόσμο γύρω μας μαθαίνοντας τους άλλους ανθρώπους γύρω μας και κατανοώντας τον εαυτό μας.

Παιχνίδια σε ανοιχτό χώρο και ειδικά τα κινητικά παιχνίδια ενισχύουν τη δυναμική της ομάδας και προωθούν τη συνεργατικότητα και την ενεργό συμμετοχή προάγοντας στάσεις και συμπεριφορές.

Παιχνίδια ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Τα παιχνίδια αξιολόγησης έχουν στόχο να οργανώσουν τις πληροφορίες / γνώσεις που οι μαθητές αποκτάσουν από άλλες δραστηριότητες, να αναπτύξουν την κριτική ικανότητα ενώ ταυτόχρονα μπορούν να αλληλεπιδρούν, να συνεργαστούν και να ψυχαγωγηθούν.

Το παιχνίδι του περιβάλλοντος
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το παιχνίδι δημιουργείται στο δάπεδο (διαστάσεις 60x90). Χρεώνεται πάνω στον χώρο των παιδιών και δυο όρια. Τα παιδιά, όταν φτάσουν σε κίτρινη πέτρα παίρνουν μια κίτρινη κάρτα και απαντούν σε ερώτηση γνωστικού πεδίου. Αν απαντήσουν σωστά προχωρούν μπροστά δυο βήματα γράφει η κάρτα, αν απαντήσουν λάθος πηγαίνουν πίσω. Όταν φτάσουν σε κόκκινη πέτρα παίρνουν μια κόκκινη κάρτα που παρατίθεται σε στάσεις που έχουν υποβληθεί και καθορίζουν την επόμενη κίνηση των παιδιών.

ΚΟΚΚΙΝΕΣ

1. Είδες, στο δάσος πεταμένα ακουτίδια και οδοδείκτες Πήγαν 3 βήματα πίσω.
2. Πήγες εκδρομή με τους γονείς σου και δεν καθάρισες το χώρο. Πήγαν 3 βήματα πίσω.
3. Έπιασες τον πατέρα σου να δηλώνει εθελοντής διασποράς βελανιδιάς. Πήγαν 2 βήματα μπροστά.
4. Έκανες παρατήρηση σε κάποιον που κυνηπούσε παράνομα στο δάσος. Πήγαν 2 βήματα μπροστά.
5. Εξοστράκισες την θέρμανση για να σωθεί κάποιον λαβροθήρα. Πήγαν 2 βήματα μπροστά.
6. Πρόβλεπες στην κόρη σου να συζητάει για την προστασία των δένων. Διπλασιάσε τον αριθμό που έφες στο όρι.

ΚΙΤΡΙΝΕΣ

1. Το δάσος είναι... ένα πολύπλοκο οικοσύστημα (3 βήματα).
2. Οι μεγάλες πόλεις πρέπει να έχουν πράσινα, διότι προσφέρει... οξυγόνο, ηχοπροστασία, άρδευση, μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (4 βήματα).
3. Η διάσπαση της τροφικής αλυσίδας συμβαίνει όταν... λείπει ένας κρίκος της αλυσίδας (2 βήματα).
4. Η διάβρωση που εδάφους αντιμετωπίζεται κυρίως με... σύζηση της βλάστησης σε μία περιοχή (4 βήματα).
5. Τα αποβλήματα της γης σε φυσικούς πόρους (νερό, πετρέλαιο, κάρβουνο...)... εκμεταλλεύονται (4 βήματα).
6. Η δεινρορρύτιση σε μία περιοχή γίνεται... όταν αυτή έχει καεί και δεν έχει φυσική ανανέωση (4 βήματα).

Ενδεικτικές κάρτες

Παιχνίδια αξιολόγησης έχουν στόχο την οργάνωση των πληροφοριών και των γνώσεων που αποκόμισαν οι μαθητές από τις άλλες δραστηριότητες, αναπτύσσοντας την κριτική τους ικανότητα ενώ ταυτόχρονα μπορούν να αλληλεπιδρούν να συνεργαστούν και να ψυχαγωγηθούν.

Διάρκεια και χρονοδιάγραμμα ανάπτυξης του Δικτύου

Το δίκτυο έχει 3ετή διάρκεια. Η ένταξη μιας σχολικής ομάδας στο δίκτυο θα πρέπει να είναι τουλάχιστον διετής. Τα σχολεία που συμμετέχουν θα πρέπει στο τέλος του πρώτου έτους να παραδώσουν στη συντονιστική ομάδα του Δικτύου ένα κινητικό παιχνίδι με περιβαλλοντική διάσταση που θα δημιουργηθεί από τους μαθητές της κάθε τάξης.

Επικοινωνία - Συμμετοχή:

ΚΠΕ Μαρώνας : <http://www.kpemaronias.gr> , Υπεύθυνος: Σερμπέζης Γ. Τηλ.: 25330 22596
Χατζημιχαήλ Μαριάννα: Τηλ./ Φαξ: 210 6849439
Το συντονισμό του δικτύου έχουν η Β' Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθήνας, το ΤΕΦΑΑ Κομοτηνής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και το ΚΠΕ Μαρώνας.

Βιβλιογραφία

Βλαστόρης, Κ.,(2003). Τα περιβαλλοντικά παιχνίδια σαν εργαλεία για την Π.Ε στην πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πανελλήνιο Συμπόσιο της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης και της Πολιτιστικής

Θεματική Ενότητα ΔΑΣΟΣ

Το δάσος είναι ένα πολύπλοκο σύστημα από φυτά, ζώα, με διατήρηση ζωής, λειτουργίες και αλληλεπιδράσεις μεταξύ των οργανισμών. Είναι ένα αγαθό με τεράστια σημασία για τον άνθρωπο. Το δάσος, με τις διάφορες λειτουργίες του και τα άσπεκτα που έχει συμβάλει στην οικολογική ανάπτυξη και στην πολιτιστική και κοινωνική ευημερία. Η άμεση επαφή του ανθρώπου με το δάσος βοηθά στην ανάπτυξη καλόντων στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον.

Ακούγοντας την καρδιά της φύσης

Στόχοι:

Οι μαθητές επιδιώκονται:

- Να έρθουν σε επαφή, μέσω παιχνιδιών, με τους χώρους προοιού του τόπου τους (αυλή του σχολείου, πάρκα της γειτονιάς, δάσος) και να διαπιστώσουν ότι αποτελούν απλά ή σύνθετα οικοσυστήματα.
- Να αναπτύξουν σχέσεις συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ τους.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η άσκηση γίνεται στο πεδίο. Ο εκπαιδευτής ζητά από τα μέλη της ομάδας να χωριστούν σε ζευγάρια και ο ένας από τους δύο να θέσει με μαντίλι τα μάτια του. Ο άλλος θα αναλάβει να τον οδηγήσει σε μια προκαθορισμένη από τον εκπαιδευτή διαδρομή. Ένα παιχνίδι εμπιστοσύνης και συνεργασίας. Ένα παιχνίδι που ο τυφλός βλέπει με τις άλλες αισθήσεις. Στο τέλος της διαδρομής και με τη βοήθεια του οδηγού συμπληρώνουν ένα έντυπο.

Παρατάμε σε ζευγάρια μια προκαταγεμένη (φυσικά εμπόδια) διαδρομή στη φύση. Το ένα μέλος του ζευγαριού έχει δεμένα τα μάτια. Στο τέλος της διαδρομής το κάθε ζευγάρι, αφού επιλέξει ένα άγνωστο σημείο που μπορεί να καθίσει, ο ένας ρωτά και καταγράφει ακριβώς, ό,τι ο άλλος απαντά.

- Τι σε εντυπωσίασε κατά τη διάρκεια της διαδρομής με κλειστά μάτια;
- Ποια συναισθήματα σου δημιουργήθηκαν;
- Πώς φαντάζομαι το χώρο που βρίσκεται τώρα; (περιγραφέ τον)
- Πώς αισθάνομαι όταν είσαι εδώ;
- Τι όνομα θα δώλες για το χώρο που βρίσκεται τώρα; Δώλεξε ένα όνομα που να εκφράζει την αίσθηση που αποπνέει η περιοχή αυτή.
- Συγκρινώσω για να ακούσεις τους ήχους γύρω σου (φυσικούς ή μηχανικούς) και προσπάθησε να καταλάβεις τι τους προκαλεί;
- Συγκέντρωσε την προσοχή σου στην αίσθηση της οσφύρησης. Βρες 2 διαφορετικές μυρωδιές και περιγράφε τις. Μπορείς να καταλάβεις από πού έρχονται;
- Θύγαλε το μαντίλι από τα μάτια του φίλου - φίλης σου.
- Παρατηρείς πως κάθε κίνηση, ήχος, υφή και χρώμα είναι διαφορετικά και αισθανθείτε τη μοναδικότητα, την ιδιαιτερότητα και τη γαλήνη που εκπνέει κάθε τι.
- Διαλέξε τώρα μια λέξη που να εκφράζει την αίσθηση που αποπνέει η περιοχή που επιλέξατε.
- Χρησιμοποιώντας κάθε γράμμα της παραπάνω λέξης σαν αρχή κάθε στίχου, δημιουργήστε το δικό σας ποίημα.

Κληρονομιάς και του Πανεπιστημίου Πειραιώς. 21-23/2/2003. Πειραιάς.

Γεωργόπουλος Α.& Τσαλίκη Ε. (1993). Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αρχές φιλοσοφία μεθοδολογία, παιχνίδια και ασκήσεις. Gutenberg, Αθήνα

Κουσουρή, Θ. – Παπαδογιαννάκη, Κ. (2005). Περιβαλλοντικά Παιχνίδια. Αθήνα: Χ. Δαρδανός.

Vygotsky, L. (1994). Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη. Κείμενα εξελικτικής ψυχολογίας. Σκέψη, Β τόμος, Αθήνα: Gutenberg.

Χατζημιχαήλ, Μ., (2011). Το πρασίνομα του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής: Εφαρμογή και αξιολόγηση ενός προγράμματος Περιβαλλοντικής Αγωγής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Μεταπτυχιακή Διατριβή, ΤΕΦΑΑ Κομοτηνής.

Χρυσάφιδης, Κ., (2000). Βιωματική- Επικοινωνιακή Διδασκαλία, Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο Σχολείο, Αθήνα: Gutenberg.

Π Ε Ρ Π ά Τ Α

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ-ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Active Children-Active Schools-Research Group

Αντώνης Καμπάς

Επίκουρος Καθηγητής

Τ.Ε.Φ.Α.Α. του Δ.Π.Θ.

Ο καθιστικός τρόπος ζωής θεωρείται σημαντικός παράγοντας καρδιαγγειακού κινδύνου (U.S Department of Health and Human Services, 2001) και φαίνεται ότι χαρακτηρίζει τα παιδιά ήδη από μικρή ηλικία, αφού από το συνολικό χρόνο που δαπανούν τα νήπια για παιχνίδι, το 82% είναι μη δραστήριο (Hannon & Brown, 2008), ενώ το «μη δραστήριο» ποσοστό ανά ώρα, ανέρχεται σε 50%-60% (Daner et al, 1991; Pate et al, 2004). Όλα τα δεδομένα συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι αν θέλουμε να προλάβουμε αποτελεσματικά την παγίωση του καθιστικού τρόπου ζωής, πρέπει να ξεκινήσουμε με παρεμβάσεις από την προσχολική ηλικία (Whitaker, 1998). Το δραστήριο σχολείο ("Active School") είναι ένα εναλλακτικό σχολείο που στοχεύει στην πρόληψη της παιδικής παχυσαρκίας και εμφανίστηκε καταρχάς στη Σκωτία (<http://www.sportscotland.org.uk/ChannelNavigation/Topics/TopicNavigation/Active+Schools/>). Η προσπάθεια υποστηρίχτηκε, γιατί πέρα από τα προφανή οφέλη για την υγεία, αποδείχτηκε ότι η φυσική δραστηριότητα σχετίζεται και με υψηλότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις (Dwyer et al., 2001; McIntosh, 1966; Smart, 1967; Williams, 1988).

Στα παραπάνω βασίστηκε και η ερευνητική ομάδα "Active Children-Active Schools", που ιδρύθηκε το 2009, με την υπογραφή διαπανεπιστημιακού συμφώνου συνεργασίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και του University of Osnabrueck της Γερμανίας. Η ομάδα κατά την περίοδο 2009-2011, υλοποίησε πρόγραμμα παρέμβασης σε Δημοτικά Σχολεία της Γερμανίας http://www.gsah.de/schule/active_children.html με εντυπωσιακά

αποτελέσματα που δημοσιεύτηκαν στα πλαίσια σχετικής διδακτορικής διατριβής (<http://repositorium.uni-osnabrueck.de/handle/urn:nbn:de:gbv:700-201105058093>). Με βάση την εμπειρία της ομάδας σχεδιάστηκε στη συνέχεια ένα πρωτοποριακό και φιλόδοξο πρόγραμμα που εφαρμόζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα με την ονομασία «ΠΕΡΠάΤΑ» υλοποιείται την τρέχουσα περίοδο πιλοτικά στους παιδικούς σταθμούς των Δήμων Καβάλας και

Κομοτηνής, εισάγοντας για πρώτη φορά την έννοια της φυσικής δραστηριότητας στο θεσμό που εκπαιδεύει τα προνήπια. Στα πλαίσια αυτά στη συνέχεια, θα μελετηθούν όλα τα παιδιά ηλικίας 5 ετών που φοιτούν στους παιδικούς σταθμούς για δέκα συνεχόμενα χρόνια. Το πρόγραμμα θα εφαρμόζεται σε συγκεκριμένους παιδικούς σταθμούς (πειραματική ομάδα) ενώ τα υπόλοιπα παιδιά (ομάδα ελέγχου) θα αξιολογούνται απλά

στην αρχή και στο τέλος κάθε έτους. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις τριών κατηγοριών: επιμόρφωση εκπαιδευτικών-γονέων, συνεχή αξιολόγηση των παιδιών της ΠΟ και του προγράμματος, εφαρμογή εναλλακτικών προγραμμάτων εντός των σταθμών. Η χρηματοδότηση του προγράμματος γίνεται από τους Δήμους και προς στιγμήν αφορά μόνο τον εξοπλισμό και τις υποδομές. Γίνεται ωστόσο προσπάθεια να ενταχθεί το πρόγραμμα σε Ευρωπαϊκό πλαίσιο χρηματοδότησης.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος:

- Επαναπροσδιορίζεται το περιβάλλον του παιδικού σταθμού και από κέντρο ανάπτυξης και μάθησης, ως επί το πλείστο «καθιστικής», μεταλλάσσεται

σε κέντρο φυσικά δραστήριας και ανακαλυπτικής μάθησης.

- Αξιοποιούνται πλήρως οι υποδομές του σταθμού καθώς και της γειτονιάς στην οποία βρίσκεται, στην κατεύθυνση της αύξησης του αριθμού της βηματομετρικής φυσικής δραστηριότητας.

- Υιοθετείται η δραστήρια προσέλευση και αποχώρηση (με τα πόδια) προς και από τον σταθμό με κίνητρο πάντα τον όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό βημάτων που καταγράφει ο κάθε σταθμός της ΠΟ, και με στόχο την «πρωτιά» του σταθμού ανάμεσα στους άλλους που ανταγωνίζεται.

- Αξιοποιούνται σύγχρονες παιδαγωγικές μέθοδοι προκειμένου τα παιδιά να δραστηριοποιούνται σε καθημερινή βάση «γράφοντας» βήματα. Η μέθοδος “project” π.χ. ενδείκνυται για τέτοιου είδους «ανακαλύψεις». Για παράδειγμα, στο project «μαγειρική» που «τρέχει» μια ολόκληρη εβδομάδα, τα παιδιά επισκέπτονται με τα πόδια σε καθημερινή βάση ένα κοντινό εστιατόριο και βλέπουν από κοντά την παρασκευή φαγητών, ένα σουπερ-μάρκετ και ψωνίζουν τα υλικά με τα οποία στη συνέχεια θα μαγειρέψουν, η το λιμάνι, μαθαίνοντας τα μυστικά των ψαριών από τους ψαράδες.

- Από την τυπική τάξη και τις γωνιές της, περνάμε σε αίθουσες δραστηριοτήτων στις οποίες τα παιδιά μετακινούνται καθ’ όλη τη διάρκεια της μέρας «γράφοντας» και σε αυτή την περίπτωση βήματα.

- Υιοθετείται καθημερινή ώρα κινητικής αγωγής όπου ο δραστήριος χρόνος αποτελεί πάνω από το 85% της εκπαιδευτικής ώρας.

Ο τελικός στόχος για τα παιδιά της πειραματικής ομάδας είναι, κατά τη διάρκεια των 5 ημερών που επισκέπτονται τον σταθμό:

- να «γράφουν» πάνω από 10.000 βήματα/ημέρα
- να πιστώνονται από 30 έως 60 λεπτά/ημέρα φυσικής δραστηριότητας, ΜΟΝΟ εντός του σταθμού.

Ο αριθμός των βημάτων καθώς και ο «δραστήριος» χρόνος καταγράφονται με τη χρήση ειδικών βηματομέτρων που χρησιμοποιούνται σε τυχαίες εβδομάδες κάθε μήνα, προκειμένου να καταγράψουν την τυπική ημερήσια βηματομετρική δραστηριότητα των παιδιών και να αξιολογήσουν τα ημερήσια προγράμματα ως προς την «βηματομετρική» τους αξία.

Βιβλιογραφία

- Danner, F., Noland, M., McFadden, M., DeWalt, K., and Kotchen, J.M.(1991). Description of the Physical activity of young children using movement sensor and observation methods, *Pediatr. Exerc. Sci.* 3: 11-20.
- Dwyer T, Sallis JF, Blizzard L, Lazarus R, Dean K. Relation of academic performance to physical activity and fitness in children. *Pediatric Exercise Science* 2001;13:225-237.
- Hannon, J.C., & Brown B.B.(2008). Increasing preschooler's physical activity intensities:An activity-friendly preschool playground intervention. *Preventive Medicine*,46(6):532-536.
- Lindner KJ. Sports participation and perceived academic performance of school children and youth. *Pediatric Exercise Science* 1999;11:129-143.
- McIntosh PC. Mental ability and success in school-sport. *Research in Physical Education* 1966;1:20-27.
- Pate, R.R., Pfeiffer, K.A., Trost, S.G., Ziegler, P., & Dowda, M.(2004). Physical activity among children attending preschools. *Pediatrics*, 114:1258-1263. doi:10.1542/peds.2003-1088-L.PMID:15520105.
- Smart KB. Sporting and intellectual success among English secondary school children. *International Review of Sports Sociology* 1967;2:47-54.
- Williams A. Physical activity patterns among adolescents – some curriculum implications. *Physical Education Review* 1988;11:28-39.
- Whitaker, RC., Pepe, MS., Wright JA., Seidel, KD., Dietz WH.(1998).Early adiposity rebound and the risk of adult obesity.*Pediatrics*;101:e5.
- U.S. Department of Health and Human Services. (2001). *The surgeon general's call to action to prevent and decrease overweight and obesity fact sheet- Overweight and Obesity: Health consequences*. Rockville, MD: Author, Public Health Service, Office of the Surgeon General.

Ο ΛΥΚΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ; ΠΑΕΙ...ΧΑΛΑΣΕ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ!

Νατάσα Μάγκου

Μια βιωματική προσέγγιση του εγγραμματισμού, των μαθηματικών και άλλων επιστημών μέσα από παιχνίδια ψυχοκινητικής αγωγής.

- με 101 δράσεις
 - με πατρόν
 - με εκπαιδευτικό υλικό

101 ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΑΠΟ 5-12 ΧΡΟΝΩΝ

Ο λύκος πάει σχολείο...!!! Και είναι μάλιστα πολύ ευτυχισμένος, ειδικά αφού παρέα του είναι τα μικρά χαρούμενα παιδιά του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού που τον αγαπούν και περιμένουν να τον συναντήσουν στο Σχολείο. Παίζουν με το λύκο, μαθαίνουν με το λύκο. Έννοιες και αριθμοί, γράμματα και σχήματα μέσα από το παιχνίδι εντυπώνονται στο παιδικό μυαλό.

Τα παιχνίδια με το λύκο μάς γνωρίζουν έναν καινούριο τρόπο μάθησης με πρωτοτυπία, δημιουργικότητα και συνεργασία.

Παίξτε με το λύκο! Έχετε να μάθετε πολλά από αυτόν!!! Θα σας ταξιδέψει στη χώρα της γνώσης, των εκπλήξεων και της φαντασίας!!!

Ο αφουγκρασμός είναι η βάση για κάθε μαθησιακή σχέση. Με την πράξη και το στοχασμό η μάθηση παίρνει σχήμα, και με την αναπαράσταση και την ανταλλαγή γίνεται γνώση και δεξιότητα.

Τα διαθεματικά παιχνίδια αυτής της βιωματικής προσέγγισης είναι χρήσιμα για καθηγητές φυσικής αγωγής, εκπαιδευτικούς, φοιτητές των ΤΕΦΑΑ, Παιδαγωγικών τμημάτων, λογοθεραπευτές, εργασιοθεραπευτές, δασκάλους Ειδικής Αγωγής, γονείς και όποιον άλλο ασχολείται με παιδιά.

Τα παιχνίδια μπορούν να πραγματοποιηθούν στην τάξη, την αυλή, την αίθουσα γυμναστικής, το εργαστήριο, το σπίτι.

Αντί εισαγωγής: Λίγες σκέψεις...

Όταν μου ζητήθηκε να επικοινωνήσω μαζί σας μέσω αυτού του άρθρου, ένιωσα απέραντη χαρά, αηλιά και προβληματισμό για το περιεχόμενο και τον «τόνο» του. Παρακολουθώντας τα γεγονότα των τελευταίων δραματικών ημερών που περνά ο Ελληνισμός, θεώρησα άκαιρο και ανούσιο να απευθυνθώ σε σας με τόνο ακαδημαϊκό και λόγιο πολύηθο. Μέσω αυτού του σύντομου άρθρου, θέλω απλά να εκφράσω τις δικές μου σκέψεις σαν ένας απλός προβληματιζόμενος πολίτης, έχοντας μία και μοναδική πρόθεση- να μοιραστώ μαζί σας προσωπικές εμπειρίες, διαπιστώσεις και αρχές καινοτομίας οι οποίες πηγάζουν μέσα από το δικό μου προσωπικό, «αθλητικό» και ακαδημαϊκό ταξίδι αναζήτησης και πάλης μεταξύ φωτός και σκότους.

Η σύντομη προπονητική μου καριέρα: Επίγνωση της πραγματικότητας

Οι πρώτες σκέψεις που έρχονται στο μυαλό μου κοιτάζοντας το παρελθόν, ταυτίζονται με τις μαγευτικές στιγμές και το μεγαλείο των καλαθοσφαιρικών επιτευγμάτων της δεκαετίας του ογδόντα και τις μαγικές στιγμές της «ελληνικής μπασκετικής επανάστασης». Η τότε εποχή θυμίζει σήμερα παιχνίδι φαντασίας, σαν ένα όνειρο το οποίο σημάδεψε συναισθήματα, προσωπικούς στόχους, κατεύθυνση, αηλιά και έδωσε νόημα ζωής. Λίγα χρόνια μετά, μετέβηκα στην Αθήνα για σπουδές στο Τ.Ε.Φ.Α.Α. όπου και άρχισα τα πρώτα μου προπονητικά βήματα. Κατά την δωδεκαετή μου προπονητική θητεία έχω βιώσει μοναδικές και αξέχαστες στιγμές και νιώθω μεγάλη ευγνωμοσύνη για τις ευκαιρίες που μου δόθηκαν να εργαστώ σε ιστορικές ομάδες σε Ελλάδα και Κύπρο. Νιώθω επίσης ακόμα πιο τυχερός γιατί μέσω της σύντομής μου προπονητικής πορείας βίωσα τις σκοτεινές πλευρές του αθλητικού οικοδομήματος, εμπειρίες και στιγμές οι οποίες μου «χάρισαν» απόλυτη απογοήτευση, μελαγχολία και υπαρξιακή αναζήτηση.

Η επίγνωση αυτής της πραγματικότητας ήταν η αρχή για μια νέα υπαρξιακή αναζήτηση για σταθερές αξίες και νέο ξεκίνημα. Κοιτώντας μέσα μου και γύρω μου – η μόνη πηγή έμπνευσης προερχόταν μέσα από την εσωτερική μου ανάγκη και αναζήτηση της μαγείας της αθλητικής μου παιδείας, η οποία είχε στόχο και επίκεντρο τον άνθρωπο σαν πολύηλευρη οντότητα. Εμπνευσμένος από τον Ολυμπισμό, σαν μύθο αηλιά και σαν πραγματικότητα, «ξενιτεύτηκα» στις Η.Π.Α. για μεταπτυχιακές σπουδές και νέο ξεκίνημα μακριά από την προπονητική. Κύριος προσανατολισμός του νέου ξεκινήματος ήταν η απόκτηση επιστημονικής κατάρτισης για κατανόηση της «διπλής» πηλοκής και διαπηλοκής του αθλητικού-κοινωνικού-πολιτικού-οικονομικού οικοδομήματος και η απόκτηση τεκμηριωμένης και εφαρμοσμένης γνώσης. Η αναζήτηση αυτή, με την παράλληλη ακαδημαϊκή μου μεταπτυχιακή εκπαίδευση με έκαναν να νιώσω ακόμα πιο περήφανος για την καταγωγή μου λόγω της διαχρονικότητας του

Η αναζήτηση της καινοτομίας παρελθόν μας

University of Louisville

έργου των αρχαίων φιλοσόφων και της ελληνικής σκέψης. Έχοντας λοιπόν αυτή την φλόγα σαν οδηγό, η κύρια μου εκπαίδευση, διδασκαλία, πρακτική και ερευνητικό έργο των τελευταίων δέκα χρόνων επικεντρώνεται στη θεσμοθέτηση προγραμμάτων και πρακτικών τα οποία βασίζονται στον Ολυμπισμό σαν μέσο εκπαίδευσης και προώθησης καινοτομίας και κοινωνικής αλληλεγγύης, αηλιά και σαν πολύτιμο εργαλείο επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων.

Καινοτόμα παρεμβατικά προγράμματα: Από τη θεωρία στην πράξη

Η μη αποδοχή της διαφορετικότητας, η παραβατικότητα και επιθετικότητα των νέων, η ανεργία, η μη προώθηση τρόπου υγιεινής διαβίωσης αποτελούν μόνο μερικά από τα προβλήματα-προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι της σημερινής εποχής. Με βάση τις κατευθύνσεις από διαφόρους διεθνείς φορείς και ανθρωπιστικές οργανώσεις (Ευρωπαϊκή Ένωση, Ηνωμένα Έθνη, Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή και ερευνητικά ιδρύματα) ο αθλητισμός μπορεί κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, να αποτελέσει εργαλείο επίλυσης των προαναφερθέντων προκλήσεων της εποχής μας. Κύρια προϋπόθεση όμως, είναι η δημιουργία νέων θεσμών, προγραμμάτων και πολιτικών, τα οποία θα δομούνται πάνω σε επιστημονικά ευρήματα.

Τα πρώτα μου «μη προπονητικά βήματα» είχαν αυτό τον προσανατολισμό, δημιουργώντας το Doves Olympic Movement Project στην Κύπρο το 2005, το οποίο στόχευε στην αξιοποίηση της φιλοσοφίας και των αρχών του ολυμπιακού κινήματος σαν μέσο προώθησης προσωπικής ανάπτυξης, διαπολιτισμικής κατανόησης, και κοινωνικής αλληλεγγύης. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε με τη στήριξη της

Ολυμπιακής Επιτροπής Αθλητικής Εγγύης (Olympic Solidarity) και το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας Κύπρου. Μέσω αυτού του ερευνητικού παρεμβατικού έργου μου δόθηκε η δυνατότητα να υλοποιήσω προγράμματα και πρωτοβουλίες οι οποίες έφεραν κοντά για πρώτη φορά στην ιστορία του κυπριακού αθλητισμού, 700 Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκύπριους νέους ηλικίας 12-18 χρόνων και 70 διδάσκοντες, οι οποίοι συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά παρεμβατικά προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας δημιουργώντας μια μικρή κοινότητα ενεργών πολιτών.

Χρησιμοποίησαμε αυστηρά επιλεγμένα παιχνίδια και μη παραδοσιακές αθλητικές δραστη-

ριότητες παράλληλα με εκπαιδευτικές παρεμβάσεις που έχουν επίκεντρο τις διαχρονικές αξίες του Ολυμπισμού, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη διαπολιτισμική αποδοχή και την ανάπτυξη γνώσης, δεξιοτήτων και συμπεριφορών ενεργού πολίτη. Έτσι επιδιώξαμε τη διακοινοτική συνεργασία, την

Ομάδας μέσα από το

Αλέξης Λύρας, Ph.D.

Louisville College of Education & Human Development

ανοχή στη διαφορετικότητα στοχεύοντας στην καλλιέργεια κουλτούρας συμβίωσης και συνεργασίας σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής. Οι συμμετέχοντες του προγράμματος δημιούργησαν και υλοποίησαν μια σειρά πρωτοβουλιών που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και μη προνομιούχων νέων και την ανάπτυξη των ενεργών πολιτών που σκέφτονται, νοιάζονται για τη χώρα τους και ενεργούν πέρα από προσωπικά, κοινοτικά και εθνικά σύνορα.

Μετά την εφαρμογή του παρεμβατικού προγράμματος οι συμμετέχοντες στο Doves Olympic Movement Project παρουσίασαν θετικές αλλαγές στους εξής παράγοντες δείκτες:

- Διαπολιτισμική φιιλία, αλληλεπίδραση και συνεργασία
- Κοινωνική πολυπληυρη αντίληψη και προοπτική
- Δεξιότητες και αποτελεσματικότητα ενεργού πολίτη
- Κοινωνική συνοχή
- Στάσεις, γνώση και συμπεριφορές ενεργού παγκόσμιου πολίτη
- Ακαδημαϊκή αποτελεσματικότητα
- Αποτελεσματικές διαπραγματευτικές δεξιότητες
- Ενεργή συμμετοχή νέων στα κοινά

Ο απώτερος στόχος του συγκεκριμένου ερευνητικού έργου ήταν η δημιουργία μοντέλου ανάπτυξης το οποίο θα μπορούσε να εφαρμοστεί με την ίδια αποτελεσματικότητα αποενδιαφερόμενους φορείς εκπαίδευσης και ανάπτυξης ανά τον κόσμο. Τα τελευταία πέντε χρόνια έχω πραγματοποιήσει παρόμοια παρεμβατικά προγράμματα σε είκοσι πολίτες των ΗΠΑ, στην Αφρική και στην Καραϊβική, τα οποία στοχεύουν σε άστεγους νέους, πρόσφυγες, μετανάστες, μειονότητες, ορφανотροφεία, περιθωριοποιημένες ομάδες πληθυσμού και νέους με αυξημένες πιθανότητες για παραβατικότητα.

Με την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών, είχα την τύχη να προσληφθώ στο University of Louisville όπου και εργάζομαι τα τελευταία πέντε χρόνια. Το University of Louisville βρίσκεται στη γενέτειρά του Μοχάμαντ Άλι, ενός ολυμπιονίκη του οποίου ο «βίος και πολιτεία» αποτελούν τρανό παράδειγμα πώς ένας αθλητής μπορεί μέσα από αυτοθυσία, φιλήνθρωπία και δέσμευση σε αρχές να αποτελέσει παράδειγμα και πηγή ανθρωπισμού, ειρήνης και κοινωνικής δικαιοσύνης. Εμπνευσμένος από τα παραδείγματα της ζωής του Μοχάμαντ Άλι και έχοντας τον Ολυμπισμό σαν εργαλείο ανάπτυξης και καινοτομίας κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής μου θητείας επικεντρώνω όλες

μου τις προσπάθειες (α) στη δημιουργία προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων και έρευνας που στοχεύουν στην ανάδειξη του αθλητισμού σαν εργαλείο ανάπτυξης, ειρήνης και δικαιοσύνης (Sport for Development, Peace and Social Justice), (β) στη θεσμοθέτηση της καινοτομίας αυτής πρακτικής με την ίδρυση και καθιέρωση παγκοσμίου δικτύου συνεργασίας και διακυβέρνησης μέσω του International Sport for Development and Peace Association, (γ) στην αναβίωση και καθιέρωση του Ολυμπισμού σαν πηγή αναγέννησης, έμπνευσης, καινοτομίας, και, (δ) στην προώθηση εκπαιδευτικών συστημάτων σύμφωνα με την ανθρωποκεντρική προσέγγιση.

Ιδέες προς υλοποίηση

Βασιζόμενος σε αποτελέσματα έρευνας και μελέτης, αλλή και εκτενούς προσωπικής εμπλοκής αντίστοιχων

προγραμμάτων που εφαρμόστηκαν σε διάφορες χώρες του κόσμου, προτείνω τη δημιουργία Ιδρυμάτων/Κέντρων Αθλητικής Κοινωνικής Πολιτικής και Ανάπτυξης (ΙΑΚΠΑ) τα οποία θα προσδώσουν μια καινοτόμο δυναμική στο κοινωνικό στερέωμα, καθιερώνοντας ανθρωποκεντρικούς κοινωνικούς θεσμούς βασισμένους σε επιστημονικά τεκμηριωμένες πρακτικές. Τα ΙΑΚΠΑ, δύνανται να βασίζονται

σε τρεις κύριους πυλώνες (α) τη δημιουργία, διαμόρφωση και υλοποίηση πολιτικής και προγραμμάτων κοινωνικού αθλητισμού, (β) τη συμβουλευτική στήριξη, την παροχή και εξασφάλιση κονδυλίων για ανάπτυξη παρεμβατικών προγραμμάτων που θα επιδιώκουν την υλοποίηση των στόχων των ΙΑΚΠΑ και (γ) την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων. Πιο κάτω σας παραθέτω προσχέδιο στόχων σχετικών ΙΑΚΠΑ:

- Καλλιέργεια και προώθηση ανθρωποκεντρικού και κοινωνικού χαρακτήρα αθλητικών πρακτικών, γνώσης και προγραμμάτων
- Δημιουργία προϋποθέσεων ενοποίησης θεσμών και αθλητικών πρακτικών μεταξύ μειονοτήτων και άλλων ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων
- Διάδοση και παροχή συμβουλευτικής στήριξης σε αθλητικούς και εκπαιδευτικούς φορείς για υλοποίηση και καθιέρωση θεσμών και πολιτικής που θα μεγιστοποιούν τη θετική επίδραση του αθλητισμού στην κοινωνία των πολιτών
- Δημιουργία πολιτικής που θα ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ αθλητικών φορέων, τοπικών αυτοδιοικήσεων και την κοινωνία των πολιτών
- Παροχή συμβουλευτικής ή/και οικονομικής στήριξης σε τοπικές αυτοδιοικήσεις, οργανώσεις νέων και της ευρύτερης κοινωνίας των πολιτών, για καλλιέργεια και επίτευξη κοινωνικών αθλητικών πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων
- Δημιουργία τοπικού και διεθνούς ερευνητικού δικτύου και πραγματοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων που θα μεγιστοποιούν τη θετική ψυχο-κοινωνική επίδραση του αθλητισμού

- Συγγραφή και εξασφάλιση ευρωπαϊκών κονδυλίων και οικονομικής επιχορήγησης από φορείς έρευνας, ανάπτυξης και άθλητων τοπικών και διεθνών ιδρυμάτων
- Επιμόρφωση αθλητικού ανθρώπινου δυναμικού αναφορικά με τους

προαναφερθέντες στόχους

- Δημιουργία πρότυπων εκπαιδευτικών μοντέλων τα οποία θα χρησιμοποιούνται από τους εμπλεκόμενους φορείς

Επίλογος

Ο λόγος που με ώθησε να μοιραστώ μαζί σας τη δική μου ιστορία, δεν έχει σε καμία περίπτωση δόση υπεροψίας, ακαδημαϊκού ναρκισσισμού, ψώνιου ή αγιότητας. Δεν παριστάνω τη μητέρα Τερέζα και απ' ότι γνωρίζω δεν έχω καμία συγγένεια με τον Μαχάντμα Γκάντι. Θέλω απλά, μέσω αυτής της σύντομης επικοινωνίας να εκφράσω μια διαφορετική προοπτική και πρόκληση η οποία βασίζεται στις ξεχασμένες, οικουμενικές και διαχρονικές αξίες οι οποίες είναι βαθιά ριζωμένες στο γενετικό μας κώδικα. Επιπλέον θέλησα να εκφράσω την προσωπική πρόσκληση αλληλίας και δέσμευση για καινοτομία μέσω της αναγέννησης και αναβίωσης του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και «φωτός».

Είναι σκόπιμο, αφού στρέψουμε το βλέμμα μέσα μας να αναθεωρήσουμε πρώτα απ' όλα το νόμισμα του προσωπικού μας χρηματιστηριακού συστήματος αξιών. Ας προβληματιστούμε μαζί ξεκινώντας από την κριτική ανάλυση της δομής της οικονομικής κρίσης ξεκινώντας από τις αξίες και τους νόμους και τις αξίες του προσωπικού και κοινωνικού οίκου οι οποίες έχουν αποπροσανατολιστεί από την αρχική τους δομή, σύνθεση, έννοια και ετυμολογία (economy) .

Αντιμέτωποι πλέον με τις νέες προκλήσεις της εποχής μας η πραγματική πρόκληση και προοπτική για καινοτομία βρίσκεται μέσα στους ίδιους τους εαυτούς μας, στην αναθεώρηση των αξιών και πρακτικών μας, αλληλίας και στην απόλυτη προσωπική δέσμευση για μετάλλαξη και μετεξέλιξη των αθλητικών παραγόντων, φορέων, προπονητών και γυμναστών σε φορείς έμπνευσης, ανθρωπισμού και κοινωνικής αναδόμησης. Ας μετατραπούμε όλοι μαζί σε επενδυτές οικονομικής ανάπτυξης η οποία θα βασίζεται σε σταθερά ομόλογα και σε κεφάλαια ανθρωπισμού και κοινωνικών αξιών.

Αντικρίζοντας το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, ας δεσμευτούμε στην καινοτομία μέσω της αναγέννησης του Ολυμπισμού και της ελληνικής σκέψης και ας κτίσουμε μαζί συστήματα καινοτομίας

και διακυβέρνησης τα οποία θα καθρεφτίζουν τις διαχρονικές οικονομικές μας αξίες. Ας δημιουργήσουμε μαζί συνεργασίες και δυναμικές πραγματικές εξέλιξης και ανάπτυξης χρησιμοποιώντας τον Ολυμπισμό σαν βάση πολυπληρούς εκπαίδευσης, κοινωνικής ανάπτυξης και αλληλίας. Ας δεσμευτούμε λοιπόν στην καινοτομία μέσα από ένα ταξίδι στις ρίζες μας, αναζητώντας νέες πηγές έμπνευσης και ας δημιουργήσουμε μαζί τις συνθήκες για αναγέννηση και δημιουργικότητα κάνοντας παρόν το παρελθόν μας. Η διάγνωση, η επίγνωση και αναθεώρηση των καθημερινών μας πρακτικών αποτελούν το πρώτο, αλληλίας και το μεγαλύτερο βήμα επένδυσης ουσιαστικής και διαχρονικής οικο-νομικής ανάπτυξης.

Σχετική βιβλιογραφία

- Lyra, A. (in press). *The Doves Olympic Movement Project: Integrating Olympism, Development, and Peace*. In "Sport for Development, Peace and Social Justice". Fitness Information Technology". Eds: Schinke, R. & Hanrahan, S. Fitness Information Technology
- Lyra, A., & Welty Peachey (2011). Integrating Sport for Development Theory and Praxis. *Sport Management Review*, 4, 311-326.
- Lyra, A. (2008). Organizational Change Theory: *Sport for Peace and Development*. The Chronicle of Kinesiology and Physical Education in Higher Education..
- Lyra, A. (2007). Characteristics and Psycho-Social Impacts of an Inter-Ethnic Educational Sport Initiative on Greek and Turkish Cypriot Youth. University of Connecticut, Storrs., USA.
- Lyra, A. (2004). *Multidimensional Sport Development: An investigation of the educational aspects and psychosocial impact of sports*. Grant awarded from the Cyprus Research Foundation, Nicosia, Cyprus.
- Lyra, A. (2000). *Πολύπλευρη πολιτική αθλητικής προσέγγισης. [Multi-dimensional sport policy]* Η φωνή του αθλητισμού, Κυπριακός Οργανισμός αθλητισμού, τεύχος 5.

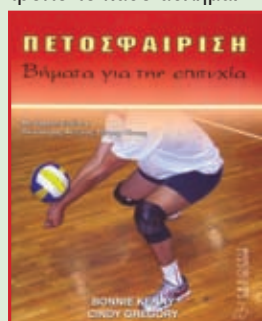

Σειρά: Βήματα για την επιτυχία

Επιμέλεια σειράς: Πέτρος Νάσης

Το βιβλίο παρέχει μια εξειδικευμένη καθοδήγηση και ασκήσεις που βοηθάνε τον ενδιαφερόμενο να μάθει και να διατηρήσει τις βασικές ατομικές δεξιότητες και ομαδικές στρατηγικές του παιχνιδιού.

Αποτελεί έναν ολοκληρωμένο οδηγό για τη διδασκαλία και μεθοδική των αθλημάτων παρουσιάζοντας με απλό, πρωτότυπο και περιγραφικό τρόπο το κάθε άθλημα.

Είναι χρήσιμο βοήθημα για τους καθηγητές φυσικής αγωγής, τους φοιτητές φυσικής αγωγής, τους προπονητές των αναπτυξιακών ηλικιών, αλλά και όσους επιθυμούν να αποκτήσουν γνώσεις για τις βασικές τεχνικές δεξιότητες του ποδοσφαίρου.

Καινοτομώντας... την περίοδο της κρίσης

Ευάγγελος Αλμπανίδης

Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Ε.Φ.Α.Α. του Α.Π.Θ.

Κρίση παιδείας

Όταν σήμερα μιλάμε για κρίση, οι περισσότεροι αναφερόμαστε πρωτίστως στην οικονομική και μας διαφεύγει το γεγονός ότι η σημαντικότερη κρίση είναι η ηθική. Κρίση όχι των χρηματιστηριακών αλλά των ηθικών αξιών, η οποία με τη σειρά της είναι απότοκος μιας άλλης κρίσης, γενικευμένης σχεδόν σε οικουμενική διάσταση, αυτής της παιδείας. Η οικονομική κρίση λοιπόν είναι πριν και πάνω απ' όλα κρίση αρχών, κανόνων, αξιών και ιδανικών, κρίση ήθους και ηθικής, κρίση ευαισθησίας κοινωνικής, κρίση πολιτικής σκέψεως με όραμα, κρίση εμπιστοσύνης σε πρόσωπα και δεσμούς, κρίση στοχασμού για το τί είναι σημαντικό στη ζωή... Στην καρδιά όμως της κατάρτησης αυτής βρίσκεται πάνω απ' όλα η κρίση της παιδείας, μια κρίση που περνάει πολλά χρόνια τώρα η χώρα μας και η οποία υπέσκαψε τον συνεκτικό ιστό της ελληνικής κοινωνίας.

Η κρίση παιδείας, της βαθύτερης δηλ. και ουσιαστικής καλλιέργειας της προσωπικότητας του ατόμου, αποπροσανατόλισε το σύγχρονο άνθρωπο και υπονόμωσε τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του, τις επιδιώξεις, τις επιθυμίες, τις βιοτικές του προτεραιότητες. Ο ατομικισμός θεοποιήθηκε. Η επιθυμία απόκτησης όλο και περισσότερων υλικών αγαθών εξελίχθηκε -ελλείπει ουσιαστικής παιδείας και ικανότητας ιεράρχησης αναγκών και επιδιώξεων- σε μανία καταναλωτισμού. Έτσι το πολυτελές αυτοκίνητο ή σπίτι, τα σινιέ ρούχα, το σκάφος, οι τραπεζικές καταθέσεις, τα κέρδη από το χρηματιστήριο ή τον τζόγο έγιναν αυτοσκοπός, η φοροδιαφυγή έγινε εξυπνάδα και το χρήμα έγινε το σήμα κατατεθέν της επιτυχίας του ατόμου. Χάθηκε το μέτρο. Έλειψε το όραμα. Διαστρεβλώθηκε το νόημα της ζωής. Το κυνήγι του χρήματος έγινε αυτοσκοπός. Σε καταστάσεις όπου υπάρχει κρίση παιδείας μειώνονται οι αναστολές, εκλείπουν τα σημεία αναφοράς, χαλαρώνουν οι αντιστάσεις, χάνεται η αίσθηση ορίων, αρχίζει η φθορά, ενώ γιγαντώνεται η διαφθορά.

Βέβαια, όπως σε κάθε εποχή έτσι και σήμερα, το σχολείο διδάσκει. Διδάσκει, αλλά δεν εμπνέει. Προσφέρει στα παιδιά ιδανικά "μιας χρήσης". Δεν έχει να τους δώσει μια "Ιθάκη", έναν προσανατολισμό. Επιπρόσθετα καλλιεργεί λίγο ως πολύ ανελεύθερους ανθρώπους.

Κάποτε ο Πλάτων είχε πει: "Ο άνθρωπος γεννιέται δούλος κι απελευθερώνεται διά της παιδείας". Ο σημερινός νέος, όμως, κάθε άλλο παρά απελευθερώνεται, μετατρέπεται σ' έναν άνθρωπο -εγκέφαλο, με συσσωρευμένες απίστευτου αριθμού πληροφορίες που σπάνια περνούν το κατώφλι της πραγματικής γνώσης και που ξεχνιούνται (διάβαζε αποβάλλονται από τη μνήμη). Η κρίση, λοιπόν, είναι απότοκος του δουλικού πνεύματος,

της εξαρτημένης σκέψης και της υποκατάστασης της ελευθερίας των ιδεών με απόψεις-κλισέ. Την κρίση της σύγχρονης παιδείας παρουσίασαν πολύ πετυχημένα οι Pink Floyd με τη μουσική τους ταινία "The Wall", όπου τα παιδιά περπατούν ομοιόμορφα, κινούνται ομοιόμορφα, εργάζονται σαν ρομπότ. Μοιάζουν με τ' "ανθρωπάκια" του μεγάλου Έλληνα ζωγράφου Γαίτη. Καλοστοιχισμένα, καλοντυμένα, αλλά χωρίς πρόσωπο. Η απροσωπία και η ομοιομορφία δυστυχώς είναι η σημερινή έκφραση προσωπικότητας.

Αυτή την περίοδο της κρίσης εμείς οι δάσκαλοι έχουμε μια μεγάλη ευθύνη: Δεν πρέπει να αφήσουμε το γκρίζο αυτό σύννεφο να καταλύσει τα πάντα χωρίς ελπίδα. Δεν πρέπει να το αφήσουμε να οδηγήσει τη χώρα σε μαζική απελπισία, απογοήτευση ή κατάθλιψη. Η πρόκληση, λοιπόν που μπορεί να προκύψει από τα δεινά της κρίσης ως πνευματική κάθαρση είναι μια καινούργια παιδεία. Παιδεία που θα μορφώνει πολίτες υπεύθυνους, σκεπτόμενους, καλλιεργημένους, κοινωνικά ευαίσθητους, πολίτες με ιδανικά, αρχές και αξίες. Προς αυτήν την κατεύθυνση πρέπει να κινηθεί και η Φυσική Αγωγή.

Ο ρόλος της Φυσικής Αγωγής την περίοδο της κρίσης

Η συγκυρία απαιτεί να σκύψουμε με ενδιαφέρον πάνω στους μαθητές μας. Δυστυχώς η οικονομική ύφεση έχει ως αποτέλεσμα πολλοί από αυτούς μας να προέρχονται από οικογένειες που αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, ανεργία, φτώχεια. Επιπρόσθετα οι συνεχείς συζητήσεις και οι δυσοίωνες προβλέψεις που μεταδίδονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καλλιεργούν κλίμα αβεβαιότητας και σύγχυσης στα παιδιά, οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην απομόνωσή τους, εντείνουν την επιθετικότητα και τη βία καταρρακώνουν τις σχέσεις τους και τη στάση τους ειδικά απέναντι σε παιδιά διαφορετικής καταγωγής, γλώσσας θρησκείας. Να λοιπόν γιατί, είναι περισσότερο απαραίτητο από ποτέ, να προσανατολιστούμε στην ικανοποίηση της καλλιέργειας των ηθικών και κοινωνικών δεξιοτήτων και να δώσουμε προτεραιότητα στην:

1. Προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών

2. Καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας και ανοχής στη διαφορετικότητα

Προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας των παιδιών:

Οι πρόσφατες εξελίξεις στο χώρο της σχολικής ψυχολογίας αλλά και της εκπαίδευσης απεικονίζουν μια διαφορετική αντίληψη για το ρόλο του σχολείου, το σύστημα αξιών και την ιεράρχηση

των εκπαιδευτικών του στόχων. Μια από τις σημαντικότερες έννοιες σε αυτήν τη διαφορετική προσέγγιση είναι η ψυχική ανθεκτικότητα, η οποία αναφέρεται στη διαδικασία της θετικής προσαρμογής των ατόμων παρά τις αντίξοες συνθήκες που αντιμετωπίζουν όπως οικονομικές δυσκολίες, χρόνια φτώχεια, ανεργία, εξαρτήσεις στο οικογενειακό περιβάλλον, παρατεταμένο άγχος μετά από χωρισμό γονέων, κοινωνικές εκρήξεις κ.λ.π. Η προσέγγιση αυτή ουσιαστικά τονίζει ότι το σχολείο δεν θα πρέπει να στοχεύει μόνο στην εκπαίδευση και στην κοινωνικοποίηση των μαθητών, αλλά, επιπλέον, να προάγει το θετικό κλίμα, την ποιοτική επικοινωνία και τις σχέσεις μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας, ενισχύοντας αφενός τους προστατευτικούς παράγοντες και μειώνοντας, αφετέρου, τους παράγοντες επικινδυνότητας στο σχολικό περιβάλλον. Οι έρευνες για την ψυχική ανθεκτικότητα προσδίδουν μια αίσθηση ελπίδας, ότι δηλ. πολλοί, αν όχι οι περισσότεροι από εκείνους που έρχονται σε επαφή με αγχογόνες, τραυματικές ή επικίνδυνες καταστάσεις στη ζωή τους μπορούν να επανέλθουν δυνατότεροι. Τα ερευνητικά δεδομένα προκαλούν τους εκπαιδευτικούς να εστιάσουν περισσότερο στις δυνατότητες παρά στις αδυναμίες των μαθητών τους. Ο πιο κρίσιμος παράγοντας για την προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας για κάθε μαθητή είναι η ύπαρξη μιας βασικής και ζεστής σχέσης με το δάσκαλό τους που διακρίνεται από εμπιστοσύνη. Επίσης η ψυχική ανθεκτικότητα μπορεί να προαχθεί στους μαθητές μέσω της δημιουργίας ενός περιβάλλοντος στο χώρο του σχολείου, που χαρακτηρίζεται από τους έξι παρακάτω παράγοντες που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα:

1. **Ανάπτυξη θετικών συναισθηματικών δεσμών.** Ο συγκεκριμένος παράγοντας αφορά στην αύξηση των σχέσεων των ατόμων με άλλους ανθρώπους, στην προαγωγή συνεργασίας, αλληλεγγύης, φιλίας. Παιχνίδια γνωριμίας, ταυτότητας, παιχνίδια επαφής και συνεργασίας είναι τα πλέον κατάλληλα.

2. **Δημιουργία σαφών και ξεκάθαρων ορίων**

3. **Εκμάθηση κοινωνικών δεξιοτήτων, χρήσιμων για τη ζωή.** Ο τομέας αυτός αναφέρεται στην ικανότητα σύναψης συνεργατικών σχέσεων, στην επίλυση συγκρούσεων με υγιή τρόπο, σε δεξιότητες αντίστασης και διεκδικητικότητας, σε δεξιότητες επικοινωνίας, επίλυσης προβλημάτων, όπως και δεξιότητες επιτυχούς διαχείρισης του άγχους. Καταλληλότερα σε αυτόν τον τομέα είναι τα παιχνίδια ρόλων.

4. **Παροχή στήριξης και φροντίδας.** Ο

συγκεκριμένος τομέας αφορά στην παροχή θετικής αποδοχής και ενθάρρυνσης χωρίς όρους. Στην πραγματικότητα, φαντάζει σχεδόν απίθανο να επιτύχει κανείς στο να αντεπεξέλθει μιας αντίξοης κατάστασης χωρίς την ύπαρξη φροντίδας και διαρκούς ενθάρρυνσης.

5. **Ύπαρξη υψηλών προσδοκιών και σαφής έκφρασή τους.** Οι προσδοκίες θα πρέπει να είναι υψηλές, αλλά και παράλληλα ρεαλιστικές,

προκειμένου να κινητοποιούν με αποτελεσματικότητα τα παιδιά.

6. **Παροχή ευκαιριών για ουσιώδη συμμετοχή.**

Ο μαθητής θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά στην παροχή βοήθειας στους άλλους μέσω της συνεργατικής μάθησης.

Αν εφαρμοστούν σε συνδυασμό, οι συγκεκριμένες έξι προσεγγίσεις οδηγούν στην ανάπτυξη μιας θετικής εικόνας για τον εαυτό, στη δημιουργία μιας στενής σχέσης και διασύνδεσης με το σχολείο, στη διαμόρφωση μιας πίστης στους κανόνες, καθώς και στην απόδραση του μαθητή από το συναισθηματικό τέλμα στο οποίο βρισκόταν.

Αξίζει βέβαια να επισημάνουμε ότι είναι μη ρεαλιστικό να προσδοκούμε από τους μαθητές μας να είναι ψυχικά ανθεκτικοί όταν εμείς οι ίδιοι δεν είμαστε.

Καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας, αλληλεγγύης και ανοχής στη διαφορετικότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθεση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και τα προβλήματά της θεωρώ επίσης ότι είναι απαραίτητο να δοθεί προτεραιότητα στην καλλιέργεια πνεύματος αλληλεγγύης, στην προώθηση της συνεργασίας και στην ανοχή στη διαφορετικότητα. Θέλοντας λοιπόν να ικανοποιήσουμε την παραπάνω ανάγκη αλλά και να προσφέρουμε μια καινούργια ιδέα στα παιδιά θα πρέπει στα σχετικά παρεμβατικά μας προγράμματα να θέσουμε τους παρακάτω στόχους:

- Σεβασμός σε παιδιά μέτριων και χαμηλών ικανοτήτων (ας μη μας διαφεύγει ότι μια καλή φυσική αγωγή είναι πάντα μια προσαρμοσμένη φυσική αγωγή στις ανάγκες και το επίπεδο των μαθητών)

- Καταπολέμηση ρατσισμού-ξеноφοβίας απέναντι σε παιδιά μεταναστών, προσφύγων, μαθητών της μειονότητας κ.λ.π.

- Δημιουργία και υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής υπευθυνότητας

- Εμπλοκή παιδιών σε δράσεις ενεργού πολίτη

- Δημιουργία διαθεματικών πυρήνων δράσης και συμμετοχής (ανθρώπινα δικαιώματα, περιβαλλοντική συνείδηση, αγωγή ζωής)

Μπορεί όμως να συνεισφέρει η Φυσική Αγωγή προς αυτήν την κατεύθυνση και να ικανοποιήσει τους παραπάνω στόχους; Δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ότι η Φυσική Αγωγή είναι το μόνο γνωστικό αντικείμενο στο σχολείο που απαιτεί από τους μαθητές μέσα από το παιχνίδι συνεργασία, ομαδικότητα, αλληλοσεβασμό, αλληλοϋποστήριξη και αποδοχή, ανεξάρτητα από φύλο, καταγωγή, κοινωνική και πολιτισμική προέλευση. Μέσα από στοχευμένα παιχνίδια συνεργασίας, δραστηριότητες χωρίς αποκλεισμούς, σταδιακή και προσεκτική αύξηση του βαθμού δυσκολίας, αίσθημα επιτυχίας από την αρχή, πολλά επίπεδα επιτυχίας, και χρησιμοποιώντας το αμοιβαίο στιλ διδασκαλίας μπορούμε να προωθήσουμε τη συνεργασία και αλληλεγγύη.

Η συνεργασία θα πρέπει να επιδιωχθεί και μεταξύ γνησίων και αλλοδαπών μαθητών. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι στις περιόδους κρίσεις αυξάνονται οι τριβές με μετανάστες, πρόσφυγες ή μειονοτικούς μαθητές πάνω στους οποίους ζεσπά συνήθως ο συσσωρευμένος θυμός. Το μάθημα της Φυσικής Αγωγής βοηθά όχι μόνο στη συνεργασία αλλά και στην κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών παιδιών αφού το παιχνίδι και η άσκηση ενσωματώνουν ισότιμα όλα τα μέλη της ομάδας. Εξάλλου, το πρόβλημα της γλώσσας δεν επηρεάζει την απόδοση των αλλόγλωσσων παιδιών, όπως συμβαίνει σε άλλα μαθήματα. Στο παιχνίδι τα λόγια περιττεύουν. Η γλώσσα του σώματος άλλωστε είναι κοινή για όλους.

Ένα πρώτο βήμα για να δημιουργηθεί κλίμα συνεργασίας και αλληλεγγύης και να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ γνησίων και αλλοδαπών μαθητών είναι να δημιουργηθεί στην τάξη ένα ασφαλές μαθησιακό περιβάλλον όπου όλα τα παιδιά θα αποκτήσουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, αυτοεκτίμηση και σεβασμό στη διαφορετικότητα. Επιπλέον θα πρέπει ο ίδιος ο ΚΠΑ να έχει θετική στάση απέναντι στη γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα και να επιχειρήσει αποδόμηση στερεοτύπων και προκαταλήψεων με ανάθεση επίσημου ρόλου σε μετανάστες, πρόσφυγες ή μαθητές μέτριων και χαμηλών ικανοτήτων.

Ως μέσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν επίσης:

- Μη ανταγωνιστικά παιχνίδια-παιχνίδια συνεργασίας-παιχνίδια ταυτότητας γνωριμίας
- Παιχνίδια αποκλεισμού
- Παιχνίδια ρόλων - παιχνίδια εξουσίας
- Ομαδικές δραστηριότητες με τροποποιημένους κανονισμούς
- Νέα ομαδικά παιχνίδια όπως χόκει ή ποδομπέιζμπολ
- Αποφεύγονται τα κλασικά ανταγωνιστικά παιχνίδια ποδόσφαιρο, μπάσκετ αλλά χρησιμοποιούνται πάντα με τροποποιημένους κανονισμούς.

Επίλογος

Η οικονομική κρίση μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτο πανικό, μπορεί όμως να γίνει και δρόμος για μια γενικότερη αυτοσυνειδησία. Αν αφυπνισθούμε και αποδιώξουμε ό,τι μάς βύθισε στη σημερινή κατάντια, τότε μπορεί αυτή η χώρα να ξαναβρεί τον δρόμο της μέσα από μια συντονισμένη εθνική προσπάθεια, όπου βασικό ρόλο θα παίξει η Παιδεία. Κυρίαρχα στοιχεία της Παιδείας αυτής, διάχυτα σε όλα τα πεδία και τα επίπεδα της εκπαίδευσης, πρέπει να είναι οι αρχές, οι αξίες και τα ιδανικά, ότι ανεβάσει τον άνθρωπο, ότι στηρίζει μια κοινωνία, ότι συνέχει έναν λαό. Όχι ως θεωρίες, ρητορισμοί και φανφάρες, αλλά ως στοιχεία που θα καλλιεργηθούν και θα προαχθούν μέσα από συγκεκριμένες στρατηγικές. Το σχολείο πρέπει να μετουσιωθεί σ' έναν παρεμβατικό δεσμό που να μπορεί μετά από εξειδικευμένες δράσεις να εξασφαλίσει την προώθηση ατομικών και

κοινωνικών αξιών. Σαφώς ένα από τα σημαντικότερα και αποτελεσματικότερα μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει το σχολείο προς αυτή την κατεύθυνση είναι η Φυσική Αγωγή. Είναι αλήθεια ότι ένα πλήθος ερευνών στο χώρο της σχολικής Φυσικής Αγωγής συμφωνεί ότι οι φυσικές δραστηριότητες και τα παιχνίδια, έχουν μεγάλη δύναμη κοινωνικοποίησης και αναπτύσσουν ατομικές και κοινωνικές αξίες καλλιεργώντας συναισθηματικές και κοινωνικές δεξιότητες. Η Φυσική Αγωγή αποτελεί επίσης το ιδανικότερο περιβάλλον για την ηθική ανάπτυξη και την ενίσχυση ηθικών αξιών. Μέσα από το παιχνίδι και εφαρμόζοντας συγκεκριμένες στρατηγικές η Φυσική Αγωγή μπορεί επίσης να καλλιεργήσει τη συνεργασία και την αλληλεγγύη και να προωθήσει την ανοχή στη διαφορετικότητα στοιχεία απαραίτητα στη σημερινή συγκυρία.

Τέλος, η συγκυρία απαιτεί το σχολείο να προσανατολιστεί στην προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας των μαθητών. Ο πιο κρίσιμος παράγοντας για την ικανοποίηση του στόχου αυτού είναι η ύπαρξη μιας βασικής και ζεστής σχέσης ανάμεσα στο δάσκαλο και στο μαθητή. Πρωταρχικά η σχέση αυτή θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευγένεια και αλληλοεκτίμηση. Η σχέση άλλωστε της αγάπης, εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας είναι η πρώτη προϋπόθεση για τη διδασκαλία κάθε αντικειμένου. Σχολείο ίσον δάσκαλος και το του Πλάτωνος: "παιδεία εστί ου την υδρία πληρώσαι αλλά ανάψαι αυτήν", (η παιδεία είναι φλόγα ψυχής και όχι γέμισμα άδειου δοχείου), δηλώνει ξεκάθαρα ότι παιδεία δεν είναι άτακτη συσώρευση γνώσεων αλλά πρώτα και κύρια είναι έμπνευση και όραμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Nan Henderson, Mike M. Milstein (2008). *Σχολεία που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα*, Εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα
- Ντάνης Α. (2011). *Δομή και προγραμματισμός της σχολικής Φυσικής Αγωγής*, e-book, Θεσσαλονίκη.
- Μπαμπινιώτης Γ.(2011). Κρίση παιδείας η κρίση της οικονομίας, *Το ΒΗΜΑ*, Νέες Εποχές 1/5/2011.
- Μπαμπινιώτης Γ. (2011). Έχει μέλλον η παιδεία μας, *Το ΒΗΜΑ* Νέες Εποχές, 31/12/2011
- Γιανναράς Χ. (2009). Πρόταση αλλαγής στόχου στην παιδεία, *Αντίβαρο* 24/5/2009.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΠΟΝΗΤΗΣ

Ένας οδηγός για προπονητές όλων των ομαδικών αθλημάτων

Πέρκος Στέφανος & Χριστόπουλος Ιωάννης

Στο βιβλίο «Αποτελεσματικός Προπονητής», αναπτύσσονται και σχολιάζονται ειδικά θέματα, τα οποία σχετίζονται με την «καθημερινότητα» του προπονητή ΟΛΩΝ των ομαδικών αθλημάτων, κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας και της αγωνιστικής περιόδου, στην προπόνηση αλλά και στους αγώνες. Θέματα όπως π.χ. η αποτελεσματική διδασκαλία και επικοινωνία, το «δέσιμο» της ομάδας, η παροχή κινήτρων στους παίκτες και η αύξηση της συγκέντρωσής τους, ο χειρισμός του άγχους, η συμπεριφορά προς τους διαιτητές, ο διαφορετικός χειρισμός σε αντρικές και γυναικείες ομάδες κ.ά., αποτελούν ορισμένα από τα θέματα του βιβλίου. Στο τέλος του κάθε κεφαλαίου υπάρχουν οι «δραστηριότητες», οι οποίες και αποτελούν τις εφαρμοσμένες ασκήσεις-σενάρια, σχετικές με το θέμα που έχει ήδη αναπτυχθεί.

Το βιβλίο αποτελεί ένα ιδιαίτερα χρήσιμο «εργαλείο», το οποίο παρέχει ένα πρωτοποριακό πακέτο θεμάτων, ικανό να βοηθήσει αποτελεσματικά τους προπονητές όλων των αγωνιστικών επιπέδων.

ΑΣΚΗΣΗ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Γιάννης Θεοδωράκης

Τι ακριβώς είναι αυτή η ευφορία, η χαρά, η απόλαυση ή η λύτρωση που εισπράττει κανείς από την άσκηση; Το βιβλίο αυτό εξετάζει τις επιδράσεις της άσκησης στην ψυχική υγεία, την προσωπικότητα, την ποιότητα ζωής, το στρες, την κατάθλιψη, την αυτοεκτίμηση, την εικόνα του σώματος. Τις ψυχολογικές επιδράσεις της άσκησης σε άτομα με ασθένειες. Τις σχέσεις της άσκησης με θέματα, όπως η κατάχρηση στο αλκοόλ, τα ναρκωτικά, το ντόπινγκ, το κάπνισμα και η παχυσαρκία.

Στην προσπάθεια αναζήτησης της εσωτερικής ισορροπίας, προτείνονται κατάλληλες μορφές άσκησης, με σκοπό την υγεία και την ποιότητα ζωής, μέσα από στρατηγικές αυτοενεργοποίησης, αυτοελέγχου, αυτορρύθμισης ή τεχνικές παρακίνησης, όπως, επίσης, πρακτικές ιδέες και παραδείγματα.

ΑΡΙΣΤΕΡΟΧΕΙΡΙΑ

Μύθοι και πραγματικότητα

Φίλιππος Βλάχος

Το βιβλίο κινείται κυρίως στους χώρους της ψυχοβιολογίας του επιστημονικού δηλαδή πεδίου που διερευνά τη σχέση των βιολογικών συστημάτων και λειτουργιών με τη συμπεριφορά και της νευροψυχολογίας που προσπαθεί να ερμηνεύσει την ανθρώπινη συμπεριφορά με βάση τις λειτουργίες του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο παρουσιάζονται οι σύγχρονες απόψεις για την αριστεροχειρία και προσεγγίζεται το ευρύτερο φαινόμενο της εγκεφαλικής ασυμμετρίας, της εξειδίκευσης δηλαδή των εγκεφαλικών ημισφαιρίων για διαφορετικές λειτουργίες, καθώς και οι επιπτώσεις τους στις γνωστικές ικανότητες και την συμπεριφορά του ατόμου.

Από την περιγραφή των φαινομένων αυτών γίνεται προσπάθεια να αναδειχθούν και να ερμηνευθούν η ποικιλία και οι παραλλαγές που παρουσιάζουν τα άτομα σε διάφορα σωματικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία εδράζουν στην εγκεφαλική λειτουργία. Παρουσιάζονται ενδοατομικές διαφορές και ειδικές ικανότητες καθώς και

η επίδραση καθοριστικών παραγόντων όπως π.χ. το φύλο στη συμπεριφορά και την ανάπτυξη του ατόμου. Στα τελευταία κεφάλαια του βιβλίου δίνεται έμφαση στη συσχέτιση της εγκεφαλικής ασυμμετρίας με την εκπαιδευτική διαδικασία, διατυπώνονται προτάσεις και παρουσιάζονται τεχνικές για την προαγωγή της μάθησης.

Η συμβολή της Φυσικής Αγωγής στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου

Κωνσταντίνος Μπουζιώτας, Ph.D., Σχολικός Σύμβουλος Φυσικής Αγωγής Ν. Ημαθίας και Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Ο Maslow (1908-1970) είναι ένας από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της οργανισμικής ή ολιστικής θεωρίας ή, κατ' άλλους, ανθρωπιστικής ψυχολογίας, ή ολιστικής δυναμικής, όπως ο ίδιος την αποκαλούσε (Maslow (1968, σ. 189). Σε αντίθεση με τον Πλάτωνα (5ος αιώνας π.Χ.) και τον Descartes (17ος αιώνας μ.Χ.), οι οποίοι θεωρούσαν την ψυχή και το σώμα σαν δυο ξεχωριστές αλλά αλληλοεπηρεαζόμενες ουσίες, ή τον Wundt (19ος αιώνας μ.Χ.), βασικού εκπροσώπου του δορισμού που κατακερμάτιζε την ψυχή σε επιμέρους στοιχεία, ο Maslow θεωρεί το άτομο σαν μια ενιαία και οργανωμένη ψυχοσωματική ολότητα, το οποίο διακατέχεται από ένα και μοναδικό κίνητρο, την Αυτοπραγμάτωσή του. Την πλήρη, δηλαδή, έκφραση του βαθύτερου εσωτερικού πυρήνα της προσωπικότητάς του, η οποία αποτελεί το κύριο και μοναδικό κίνητρο του ατόμου και είναι η βάση της ψυχικής υγείας του (Τομασίδης, 1982).

Ο Maslow είναι ο πατέρας της θεωρίας της «Ιεράρχησης των Βασικών Αναγκών ή Αναγκών Έλλειψης του Ατόμου» (σχ. 1), οι οποίες είναι διευθετημένες σε ιεραρχική πυραμίδα: Φυσιολογικές Ανάγκες, Ανάγκες Ασφάλειας, Κοινωνικές Ανάγκες, Ατομικές Ανάγκες, Αυτοπραγμάτωση, οι οποίες αποτελούν και τα κίνητρα της προσωπικότητας του ατόμου και είναι έμφυτες στον άνθρωπο (Hall and Lindzey, 1970).

«Η δίψα, η πείνα, η σεξουαλική ορμή, η κίνηση, η τάση για υπερχρή, ενώ είναι διαφορετικά κίνητρα, στην πραγματικότητα όμως αποτελούν εκδηλώσεις του κυριαρχικού σκοπού του ατόμου, της Αυτοπραγμάτωσης. Κάθε ανάγκη είναι ένα κενό που ωθεί το άτομο να το γεμίσει, να εξαλείψει αυτή την ανάγκη, να Αυτοπραγματοωθεί. Ο πεινασμένος π.χ. Αυτοπραγματώνει τον εαυτό του τρώγοντας. Όποιος ποθεί να πάρει και να προσφέρει αγάπη Αυτοπραγματώνεται αναζητώντας τα κατάλληλα πρόσωπα στα οποία διοχετεύει την ορμή του για αγάπη κ.λπ. Μέσα από αυτή τη διαδικασία το άτομο αναπτύσσεται περισσότερο και γίνεται τελειότερο» (Τομασίδης, 1982'.

Η δυναμική αλληλεπίδραση του ατόμου με το άμεσο περιβάλλον του είναι καθοριστικός παράγοντας του 'βαθμού της Αυτοπραγμάτωσής του', αφού μέσα σ' αυτό θα βρει τα μέσα για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του. Ο βαθμός της ικανοποίησης ή της μεταίωσης των αναγκών καθορίζει και το 'υπαρξιακό επίπεδο' της Αυτοπραγμάτωσης του ατόμου (Hall and Lindzey, 1970). Επομένως, κατά τον Maslow, η αξία της κοινωνίας γενικότερα και της Εκπαίδευσης /Φυσικής Αγωγής κατ' επέκταση, για το άτομο, είναι ανάλογη με την ικανότητά της να προωθεί την Αυτοπραγμάτωσή του (την ανάγκη για Αυτενέργεια, Αυτοανάπτυξη, Αυτοολοκλήρωση). Τέλος, ο Maslow υποστήριξε ότι η απόλυτη ικανοποίηση των αναγκών δεν υπάρχει και ότι σε ένα μέσο άνθρωπο ικανοποιούνται κατά 85% οι Φυσιολογικές Ανάγκες, κατά 70% οι Ανάγκες για Ασφάλεια, κατά 50% οι Κοινωνικές Ανάγκες, κατά 40% η Ανάγκη για Αυτοεκτίμηση και τέλος κατά 10%

οι Ανάγκες για Αυτοπραγμάτωση. Στην ιεραρχική αυτή δε δομή δεν μπορείς να παρακινήσεις μια ανάγκη αν δεν έχει καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό η προηγούμενη.

Πιστεύουμε ότι τα βιβλία της Φυσικής Αγωγής (ιδιαίτερα οι αναφορές τους στις μαθητοκεντρικές μεθόδους διδασκαλίας και στους κοινωνικούς και ηθικούς στόχους της), αλλά και στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Φυσική Αγωγή του Νέου Σχολείου (π.χ. Αυτοεκτίμηση, Αυτοέκφραση, Κοινωνική Αλληλεπίδραση, Αποδοχή των άλλων κλπ.) διέπονται κατά ένα μεγάλο μέρος από τις απόψεις και τη γενικότερη φιλοσοφική προσέγγιση του Maslow για τα κίνητρα της προσωπικότητας του ατόμου, χωρίς όμως αυτό να διασαφηνίζεται επαρκώς, να επεξηγείται διεξοδικά, να προτείνεται παιδαγωγικά και να περιγράφεται πρακτικά.

Ο σκοπός, λοιπόν, με την περιληπτική αυτή αναφορά στην προσαρμογή των σκοπών της Φυσικής Αγωγής στο ψυχολογικό/ανθρωπιστικό μοντέλο του Maslow (1968) - με γνώμονα την Ικανοποίηση των Βασικών Αναγκών ή Αναγκών Έλλειψης του Ατόμου - ήταν η ανάδειξη μιας από τις πολλαπλές πτυχές της συνεισφοράς της Φυσικής Αγωγής στη δημιουργία αρμονικών ατόμων με υγιή προσωπικότητα, αλλά κυρίως μιας εν δυνάμει παιδαγωγικής και πρακτικής προσέγγισης και συμβολής της Φυσικής Αγωγής στην Αυτοπραγμάτωση του ατόμου, τη διαδικασία, δηλαδή, προς τα υψηλότερα «υπαρξιακά επίπεδα».

Προσαρμογή της Πυραμίδας της «Ιεράρχησης των Βασικών Αναγκών ή Αναγκών Έλλειψης του Ατόμου» του Maslow, στη Φυσική Αγωγή

1. Φυσιολογικές ανάγκες/Φυσική Αγωγή Είναι οι ανάγκες που με την ικανοποίησή τους επιβιώνουμε. Οι Φυσιολογικές Ανάγκες είναι, μεταξύ άλλων, η Πείνα, η Δίψα, ο Ύπνος, η Αυτοσυντήρηση, η Αναπαραγωγή, η Αναπνοή, η Κίνηση, κ.τ.λ. Η κίνηση (μυϊκή δραστηριότητα) είναι βασική προϋπόθεση για να ικανοποιηθούν οι παραπάνω ανάγκες, καθώς και η κινητήρια δύναμη πίσω από το παιγνίδι και την οργανωμένη άθληση των παιδιών, αλλά και των 'χόμπυ' των ενηλίκων. Από τη βρεφική ηλικία ως το τέλος της ζωής, βρισκόμαστε διαρκώς κάτω από το κράτος της ορμής για κίνηση και, μάλιστα, την ελεύθερη κίνηση που δεν επιβάλλεται απ' έξω, αλλά πηγάζει από εσωτερική ενεργητικότητα (παρόρμηση). Είναι, λοιπόν, ευνόητο ότι ένας από τους κύριους στόχους της Φυσικής Αγωγής είναι και η ικανοποίηση της ανάγκης του ατόμου για Κίνηση, της βασικότερης, δηλαδή, φυσιολογικής του ανάγκης, θέτοντας κατ' επέκταση τη βάση για τη διαδικασία της Αυτοπραγμάτωσής του.

2. Ανάγκες ασφάλειας - επιθετικότητας και φόβου/Φυσική Αγωγή Αυτές είναι δημιουργήματα των συναισθημάτων της αυτοσυντήρησης.

Καθένας μας αισθάνεται την ανάγκη να νιώθει ασφάλεια και σιγουριά (ψυχολογική και σωματική) στο περιβάλλον όπου δραστηριοποιείται. Η αίσθηση της ασφάλειας, επίσης, είναι μια πολύ σημαντική παράμετρος τόσο στη διαδικασία της μάθησης όσο και στην εδραίωση σχέσεων εμπιστοσύνης, γενικότερα. Η ανασφάλεια εμποδίζει τη διανοητική ανάπτυξη, το παιδί νιώθει εχθρικά προς το περιβάλλον και δεν τολμά να μάθει κάτι καινούργιο, άρα να αναπτυχθεί, και όλη του η ενέργεια αναλώνεται στην αυτοάμυνα. Ο εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής οφείλει να ικανοποιήσει αυτήν την ανάγκη του παιδιού προετοιμάζοντας κατάλληλα το μάθημά του, αξιολογώντας σε ατομική βάση τις ικανότητες του κάθε μαθητή πριν του θέσει τις απαιτήσεις του μαθήματος. Να ελαχιστοποιεί, δηλαδή, την πιθανότητα της συμμετοχής του μαθητή σε ασκήσεις που του προκαλούν το αίσθημα του φόβου, και, χάρη σε μια ειδική προετοιμασία και βοήθεια, να περιορίζει το ενδεχόμενο να καταστεί ο μαθητής αντικείμενο ειρωνείας και υποτίμησης. Έτσι, αναπτύσσεται το αίσθημα της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης που η Φυσική Αγωγή και το σχολείο θα πρέπει να διατηρεί και να προάγει.

Επομένως, η Φυσική Αγωγή μπορεί να δημιουργήσει τόσο φιλικό όσο και εχθρικό (Φόβος-Άγχος) περιβάλλον, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη δημιουργία θετικών ή αρνητικών εμπειριών, θέτοντας τις βάσεις για μελλοντικές γενικότερες θετικές ή αρνητικές στάσεις, οι οποίες, με τη σειρά τους, θα επηρεάσουν σημαντικά τη διαδικασία της Αυτοπραγμάτωσης.

3. Κοινωνικές ανάγκες/Φυσική Αγωγή Είναι οι ανάγκες για αγάπη, για σύνδεση με τους άλλους, η φιλία, η ένταξη σε ομάδα. Το άτομο, σαν κοινωνικό όν, διακατέχεται από την ανάγκη/ορμή για απόκτηση κύρους και αξίας η οποία εκφράζεται με τη σφοδρή επιθυμία του να εκτιμάται και να αναγνωρίζεται σαν αξία από τους συνανθρώπους του. Γι' αυτό και επιζητεί τη συντροφικότητα, την επιβεβαίωση, την αποδοχή της ομάδας, την αυτοπεποίθηση. Είναι από τις πιο ισχυρές ανάγκες/ορμές του ατόμου και, όταν δεν ικανοποιείται, δημιουργεί ανυπόφορη ένταση και κατάπτωση του συναισθήματος της τιμής και καταστροφή του ηθικού του. Η αμοιβή και η ενίσχυση σα μέσο μάθησης και αγωγής, γενικότερα, στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό, πάντως σ' αυτή την ανάγκη. Ένας έπαινος π.χ. αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα της μάθησης, γιατί με αυτόν ικανοποιείται η ανάγκη του μαθητή για αναγνώριση της αξίας του. Επιπλέον, αυξάνεται και η θέληση αλλά και η προσπάθειά του για επίτευξη καλύτερου αποτελέσματος. Είναι ευνόητο, λοιπόν, ότι ο εκπαιδευτικός, χρησιμοποιώντας ως μέσο τη Φυσική Αγωγή, μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση ή στην αποσθεροποίηση των παραπάνω αναγκών δημιουργώντας το αντίστοιχο μαθησιακό κλίμα, θέτοντας έτσι τη σφραγίδα του και στη διαδικασία της Αυτοπραγμάτωσης του μαθητή.

4. Ατομικές ανάγκες (Αυτοεκτίμηση) /Φυσική Αγωγή Είναι η ανάγκη για Αυτοεκτίμηση, Αυτοεπιβεβαίωση και αναγνώριση από

το κοινωνικό σύνολο, η προβολή της ατομικότητάς του, των δικών του αξιών κι αρχών και της αυτονομίας του. Κατά τον Maslow η Αυτοεκτίμηση είναι μια Βασική Ανάγκη η οποία παίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της Αυτοπραγμάτωσης. Ο κατακερματισμός της Αυτοεκτίμησης, από την παιδική ήδη ηλικία, σίγουρα θα επιφέρει δυσάρεστα αποτελέσματα στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου.

Τα παιδιά έχουν την ανάγκη να γνωρίζουν, να 'χρησιμοποιούν' και να 'εξουσιάζουν' το περιβάλλον τους, να κερδίζουν επαίνους για τις ικανότητες και γνώσεις τους, να μην αισθάνονται παραμερισμένοι, ανάξιοι, <στον πάγκο>. Αυτή η ανίχνευση και διερεύνηση του περιβάλλοντος είναι μια προδιάθεση η οποία πηγάζει τόσο από εσωτερικές δυνάμεις όσο και από τη δυναμική αλληλεπίδραση του φυσικού-κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος του ατόμου και λειτουργεί επικουρικά στη σκέψη, στην παρατήρηση και στη μάθηση, προάγοντας έτσι και τη διδασκαλία των μαθητών για κίνηση.

Για να πετύχει, λοιπόν, στο έργο του, ο

εκπαιδευτικός θα πρέπει να οργανώνει την προσφορά του μαθήματος με βάση τους δυναμικούς παράγοντες που λέγονται κίνητρα και να προσαρμόζει τη διδασκαλία του με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών των μαθητών του, προωθώντας την ικανότητα μάθησης του κάθε μαθητή μέσα στα πλαίσια των γενικότερων ικανοτήτων και ενδιαφερόντων του. Θα πρέπει, δηλαδή, να σέβεται και να κατανοεί τις αδυναμίες και τα προβλήματα του κάθε μαθητή και να τον αντιμετωπίζει σύμφωνα με τις ικανότητές του. Να του δώσει δηλαδή την ευκαιρία μέσα από τις προϋποθέσεις του να βιώσει τη χαρά της επιτυχίας (αλλά παράλληλα και του 'γνώθι σαυτόν'), ενισχύοντας το αίσθημα της Αυτοεκτίμησης και της Αυτοεπιβεβαίωσης, συμβάλλοντας έτσι στη γενικότερη ψυχολογική αρμονία του, στη διαδικασία της Αυτοπραγμάτωσής του.

5. Αυτοπραγμάτωση/Φυσική Αγωγή
Τέλος, στο βαθμό που θα ικανοποιηθούν

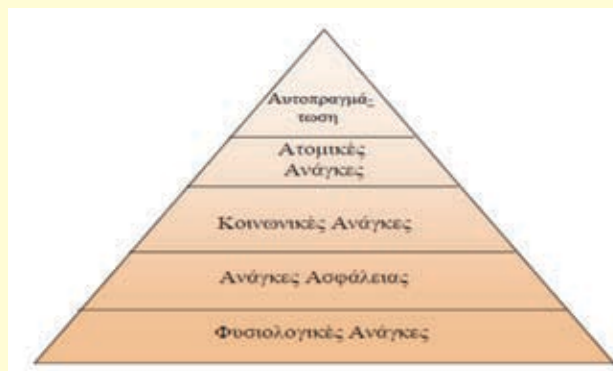
οι παραπάνω Βασικές Ανάγκες, σύμφωνα με το ψυχολογικό σύστημα του Maslow (1968), θα αντικατοπτριστούν και το βαθμό της ψυχολογικής αρμονίας και ισορροπίας του ατόμου και, κατά συνέπεια, το βαθμό του 'υπαρξιακού του επιπέδου', δηλαδή, της Αυτοπραγμάτωσής του. Δημιουργώντας και προετοιμάζοντας, λοιπόν, ο εκπαιδευτικός της Φυσικής Αγωγής το κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον, είναι προφανές ότι συμβάλλει σημαντικά στην Αυτοπραγμάτωση του ατόμου. Βέβαια, αυτό το αποτέλεσμα διαμορφώνεται και επηρεάζεται και από πολλούς άλλους παράγοντες πέραν αυτών που σχετίζονται μόνο με το μάθημα της Φυσικής Αγωγής.

Βιβλιογραφία

Maslow A. H. *Toward a psychology of being*. New York: D. van Nostrand, 1968

Τομασίδης Χ. *Εισαγωγή στην ψυχολογία*. Εκδόσεις 'Δίπτυχο', Αθήνα 1982, σελ. 611-630.

Hall C. S. and Lindzey D. *Theories of personality*. U.S.A. John Wiley, 1970, σελ. 327-328.

Σχήμα 1. Η πυραμίδα της «Ιεράρχησης των Βασικών Αναγκών ή Αναγκών Έλλειψης του Ατόμου», κατά τον Maslow.

Αρχές Μάνατζμεντ και Μάρκετινγκ. Οργανισμών και Επιχειρήσεων Αθλητισμού και Αναψυχής

Κωνσταντίνος Αλεξανδρής

β' βελτιωμένη έκδοση

Στόχος αυτού του συγγράμματος είναι να αναλυθούν οι βασικές και εισαγωγικές αρχές μάνατζμεντ και μάρκετινγκ και μέσω παραδειγμάτων να εφαρμοστούν στις αθλητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες αναψυχής και τουρισμού. Απευθύνεται στους προπτυχιακούς φοιτητές των πανεπιστημιακών τμημάτων που παρακολουθούν τα μαθήματα της οργάνωσης και διοίκησης αθλητισμού, αναψυχής, τουρισμού, και αθλητικού μάρκετινγκ, στα στελέχη των αθλητικών οργανισμών, αθλητικών εταιριών κι εταιριών αναψυχής, στους προπονητές, καθηγητές φυσικής αγωγής, αθλητές, και σε όλους εκείνους που ενδιαφέρονται να κατανοήσουν τον τρόπο που λειτουργεί (ή θα έπρεπε να λειτουργεί) η αθλητική αγορά και η αγορά της αναψυχής.

Π ρ ό σ ω π α :

Δικαία Χατζευσταθίου

Ph.D., Καθηγήτρια Ολυμπισμού
Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού
Canterbury Christ Church University

Θα ήθελες να μιλήσεις λίγο για τις σπουδές σου; Γνωρίζω πολύ καλά ότι το ταξίδι σου ξεκίνησε από την Κομοτηνή. Μίλησε μας για τους άλλους σταθμούς σου.

Ναι οι σπουδές μου ξεκίνησαν από το Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Εκεί απέκτησα μοναδικές εμπειρίες και γερές βάσεις για την μετέπειτα πορεία μου. Η προσπάθεια που γίνεται στην Κομοτηνή είναι εξαιρετική και μου έδωσε τα πρώτα σημαντικά ερεθίσματα στο αντικείμενο της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού. Ως φοιτήτρια μου δόθηκαν ευκαιρίες να συμμετάσχω σε ερευνητικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να παρουσιάσω στο Διεθνές Συνέδριο που κάθε χρόνο διοργανώνει το τμήμα και να μεταβώ στην Μ. Βρετανία για ένα εξάμηνο στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού προγράμματος ανταλλαγής φοιτητών Erasmus. Αυτή η πρώτη εμπειρία με το σύστημα Βρετανικών σπουδών ήταν πολύ θετική και έτσι πήρα την απόφαση να επιστρέψω στην Αγγλία και για μεταπτυχιακές σπουδές. Όπως γνωρίζετε και εσείς προσωπικά Κε Αλμπανίδη είχα παρακολουθήσει με μεγάλο ενθουσιασμό το μάθημα σας «Ιστορία της Φυσικής Αγωγής» και με ενδιέφερε πάρα πολύ να ασχοληθώ με κάποιο θέμα που να σχετίζεται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες και συγκεκριμένα την Ολυμπιακή Παιδεία. Δυστυχώς δεν υπήρχε κάποιο μεταπτυχιακό σε αυτό το αντικείμενο τότε και έτσι αποφάσισα να κάνω Μάστερς στα Παιδαγωγικά του Αθλητισμού στο Loughborough University, που φημίζεται για τις σπουδές στο αντικείμενο του αθλητισμού γενικότερα. Αφού ολοκλήρωσα το Μάστερς μου συνέχισα τις σπουδές μου στο ίδιο πανεπιστήμιο ξεκινώντας διδακτορικό αυτή τη φορά στο αντικείμενο που τόσο αγαπούσα, τις Ολυμπιακές Σπουδές. Η διατριβή μου ολοκληρώθηκε στα επόμενα τρία χρόνια και ήταν στο θέμα: «Οι Αλλαγές στην Έννοια του Ολυμπισμού στο Σύγχρονο Ολυμπιακό Κίνημα». Από τότε έχω παραμείνει στην Αγγλία όπου εργάζομαι στο πανεπιστήμιο ως μόνιμη Καθηγήτρια Ολυμπιακών Σπουδών στο Τμήμα Επιστήμης του Αθλητισμού, Αναψυχής και Τουρισμού στο Canterbury Christ University στο Κεντ.

Το έχεις μετανιώσει που έφυγες από την Ελλάδα; Με τι ασχολείσαι σήμερα σε επαγγελματικό επίπεδο;

Δεν θα το έλεγα. Σίγουρα το να φεύγεις μακριά από τη χώρα σου σημαίνει ότι είσαι διατεθειμένος να κάνεις πολλές θυσίες αλλά παράλληλα ανοίγει πολλούς επαγγελματικούς ορίζοντες και αυτό συνέβη και στην περίπτωση μου. Μετά την ολοκλήρωση των σπουδών

Γεννήθηκε: στη Νίκαια του Πειραιά με γονείς τον Χαράλαμπο Χατζευσταθίου και την Ελευθερία Ρωμανέλλη.

Προπτυχιακές σπουδές: Πτυχιούχος του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.

Μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές: Loughborough University όπου αρίστευσε και της απονεμήθηκε Μάστερ με Τιμητική Διάκριση (Masters of Science with Distinction) Με τριετή υποτροφία από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών ολοκλήρωσε τις διδακτορικές της σπουδές το 2005 στο ίδιο πανεπιστήμιο και στο γνωστικό αντικείμενο των Ολυμπιακών Σπουδών.

Ακαδημαϊκές θέσεις: Το 2005 διορίστηκε Λέκτορας στο Τμήμα της Επιστήμης του Αθλητισμού, Τουρισμού κι Αναψυχής του Πανεπιστημίου Canterbury Christ Church του Καντέρμπουρι, στο Κεντ της Μεγάλης Βρετανίας. Σήμερα κατέχει τον τίτλο της Καθηγήτριας Ολυμπισμού και Κοινωνιολογίας του Αθλητισμού (Reader in Olympic Studies & the Social Analysis of Sport) που την κάνει τη νεώτερη ακαδημαϊκό με υψηλής βαθμίδας θέση στο Πανεπιστήμιο όπου εργάζεται. Είναι ειδική συνεργάτης του Ρώσικου Διεθνούς Ολυμπιακού Πανεπιστημίου (Russian International Olympic University), του Κέντρου Ολυμπιακών Σπουδών και Έρευνας του Loughborough University της Μ. Βρετανίας (Centre for Olympic Studies & Research) και του Ithaca College της Νέας Υόρκης στις Η.Π.Α. Το 2006 ήταν Επισκέπτρια Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Λουμπλιάνα στη Σλοβενία.

Τιμητικές διακρίσεις: Το 2008 της απονεμήθηκε το «Διεθνές Βραβείο Κουμπερτέν» από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή για την αρτιότητα της ακαδημαϊκής έρευνας που εκπόνησε πάνω στο έργο του Βαρόνου Πιέρ ντε Κουμπερτέν, ιδρυτή των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων. Την ίδια χρονιά (2008) η Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή της απένειμε άλλη μια διεθνή διάκριση χρηματοδοτώντας την ερευνητική της πρόταση για μελέτη των Περιφερειακών Διεθνών Αθλητικών Διοργανώσεων. Έπειτα από αυτές τις διεθνείς διακρίσεις στο χώρο των Ολυμπιακών Σπουδών ορίστηκε Ακαδημαϊκή επικεφαλής των Βρετανικών Ολυμπιακών Βραβείων Κουμπερτέν, του επίσημου πανεπιστημιακού διαγωνισμού των Ολυμπιακών Αγώνων του Λονδίνου 2012. Υπήρξε επίσης συντονίστρια της ομάδας εργασίας για το Ολυμπιακό Ακαδημαϊκό Δίκτυο της Βρετανικής Ανώτατης Εκπαίδευσης από το 2009 ως το 2011 ενώ σήμερα είναι μέλος διαφόρων επιτροπών σχετικών με θέματα των Ολυμπιακών Αγώνων του Λονδίνου σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης της κομητείας του Κεντ. Το 2011 ανακηρύχθηκε «Επιστήμονας της Χρονιάς» από την Ελληνική Εταιρεία Αθλητικής Διοίκησης. Πρόσφατο επίτευγμά της αποτελεί η απονομή από την Ευρωπαϊκή Ένωση της διεθνούς κύρους αριστείας «Marie Curie Intra-European Fellowship» για την οποία η ίδια επέλεξε να επιστρέψει στην πατρίδα της και να συνεργαστεί με το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών με πλήρη ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για δύο έτη (2012-2014).

μου άρχισα να εργάζομαι αμέσως ως Λέκτορας στο πανεπιστήμιο και να μου δίνονται διάφορες ευκαιρίες να εξελίσσομαι στη δουλειά μου μέσω της συμμετοχής μου σε πολλά διεθνή συνέδρια και διάφορες επαγγελματικές συνεργασίες στα Ολυμπιακά θέματα με ανθρώπους του χώρου από όλο τον κόσμο. Ίσως η πιο σημαντική στιγμή της μέχρι τώρα καριέρας μου να ήταν η απονομή του Διεθνούς Βραβείου Κουμπερτέν το 2008 από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή και προσωπικά από τον ίδιο τον Πρόεδρο Ζακ Ρογκ για την ερευνητική μου

δραστηριότητα στο Ολυμπιακό Κίνημα και στο έργο του ιδρυτή των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, Πιέρ ντε Κουμπερτεν. Από τότε η καριέρα μου πήρε ανοδική πορεία και έλαβα πολυάριθμες προσκλήσεις να μιλήσω σε εκδηλώσεις σχετικές με τους Ολυμπιακούς π.χ σε Ρωσία, Κανάδα, Κίνα, Σιγκαπούρη κá. Σήμερα είμαι επικεφαλής διαφόρων προγραμμάτων και επιτροπών σχετικών με την Ολυμπιακή Παιδεία και τις Ολυμπιακές και Παραολυμπιακές Αξίες εντός και εκτός Αγγλίας, αλλά η βασική μου απασχόληση είναι η ακαδημαϊκή μου θέση στο πανεπιστήμιο.

Τι περιλαμβάνει ένα πτυχίο Φυσικής Αγωγής στην Μ. Βρετανία; Οι φοιτητές σου μετά σε τι κλάδους απορροφούνται;

Το πτυχίο Φυσικής Αγωγής στην Αγγλία είναι πολύ διαφορετικό από αυτό της Ελλάδας που εγώ τουλάχιστον ολοκλήρωσα το 1999. Στην Ελλάδα δίνουμε πολύ προσοχή και στα πρακτικά μαθήματα ενώ παρέχουμε κυρίως πρακτικές ειδικότητες ή και την επιλογή ολοκλήρωσης πτυχιακής διατριβής (έτσι τουλάχιστον ήταν στο Δημοκρίτειο). Στην Αγγλία το πτυχίο είναι κυρίως θεωρητικό και εάν υπάρχουν κάποια πρακτικά μαθήματα σε κάποια τμήματα (διαφέρουν αρκετά τα προγράμματα σπουδών των διαφορετικών τμημάτων ανά τη χώρα) αυτά τα πρακτικά μαθήματα έχουν βασικό σκοπό την εκμάθηση διαπαιδαγώγησης αυτού του σπορ και όχι την εκμάθηση του σπορ καθεαυτό. Άρα και πάλι δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στη θεωρητική του διάσταση. Οι φοιτητές που επιθυμούν να συμμετέχουν περισσότερο ενεργά σε αθλητικές δραστηριότητες οργανώνουν τις δικές τους ομάδες συνήθως στα πλαίσια του Συνδέσμου Φοιτητών (Student Union) του πανεπιστημίου. Επίσης υπάρχουν διάφορα άλλα επαγγελματικά σεμινάρια στα οποία μπορούν να λάβουν συμμετοχή μετά συνδρομής προκειμένου να ολοκληρώσουν κάποιο κύκλο μαθημάτων πχ. προπονητικής, σπορ μασάζ κλπ. Αυτά τα σεμινάρια μπορεί να τα διοργανώσει το ίδιο το πανεπιστήμιο σε συνεργασία με κάποιους ιδιωτικούς φορείς ή επίσημους επαγγελματικούς συνδέσμους (πχ. the British Association of Sport and Exercise Science – BASES).

Σχετικά με την επαγγελματική απορρόφηση των φοιτητών μου, αυτή διαφέρει ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους. Συχνά γίνονται προπονητές ή καθηγητές Φυσικής Αγωγής σε σχολεία, ενώ αρκετοί έχουν απασχοληθεί σε διάφορες διοικητικές θέσεις σε αθλητικούς οργανισμούς. Η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων σχολών των επιστημών του αθλητισμού έχει αρκετές δυσκολίες και στην Αγγλία. Μάλιστα συχνά απορροφούνται σε επαγγέλματα που δεν είναι καθόλου σχετικά με το αντικείμενο του πτυχίου τους, πχ. εταιρείες κλπ.

Μας ανέφερες ότι το κύριο ερευνητικό σου αντικείμενο είναι οι Ολυμπιακές Σπουδές. Πώς έχουν προσεγγίσει το θέμα της Ολυμπιακής Παιδείας στα σχολεία οι Βρετανοί διοργανωτές των Ολυμπιακών Αγώνων του 2012 και ποια είναι η δική σου συμμετοχή στα θέματα Ολυμπιακής Παιδείας των Αγώνων;

Οι Βρετανοί έχουν δημιουργήσει ένα πρόγραμμα που το ονομάζουν Get Set (www.getset.london2012.com) και έχει αποδειχτεί αρκετά δημοφιλές και επιτυχημένο σε μαθητές και καθηγητές. Η ιδιαιτερότητα αυτού του προγράμματος είναι ότι η διαχείρισή του γίνεται κυρίως μέσω διαδικτύου και δεν υπάρχει κάποιος κεντρικός κυβερνητικός μηχανισμός για τη διδασκαλία του (όπως πχ. συνέβη στους Ολυμπιακούς της Αθήνας και του Πεκίνου). Η οργανωτική επιτροπή έχει προετοιμάσει διαδικτυακά διάφορες δραστηριότητες που είναι διαθέσιμες στους καθηγητές των σχολείων (δημοτικών, γυμνασίων, λυκείων και των αντίστοιχων Ι.Ε.Κ) προκειμένου να τις εντάξουν στα μαθήματά τους με όποιο τρόπο εκείνοι σκεφτούν και επιθυμούν μέσα στα πλαίσια του σχολείου. Αυτό το πρόγραμμα δεν αφορά μόνο στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής αλλά σε όλο

το πρόγραμμα μαθημάτων του σχολείου και είναι βασισμένο στην αρχή ότι οι αξίες των Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων μπορούν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για καινοτόμες μορφές διδασκαλίας σε όλα τα μαθήματα ανεξαιρέτως. Δεν είναι υποχρεωτικό για τα σχολεία να εγγραφούν στο πρόγραμμα Get Set, αλλά η οργανωτική επιτροπή δημιούργησε πολλά θελκτικά κίνητρα για τα σχολεία που όχι μόνο θα εγγραφούν αλλά

και θα παρουσιάσουν εξαιρετικό έργο (πχ. παροχή δωρεάν εισητηρίων, επίσκεψη Ολυμπιονικών). Έχουν επίσης υπάρξει και κάποια περιφερειακά προγράμματα παιδείας (όπως το Kent 20in12 – www.kent20in12.org.uk) που λειτουργούν παράλληλα με το Get Set και ενισχύουν το συγκεκριμένο πρόγραμμα εντείνοντας το ενδιαφέρον των μαθητών και καθηγητών με ακόμη περισσότερες ιδέες και δραστηριότητες.

Η δική μου συμμετοχή στα προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας είναι σε διάφορα επίπεδα. Αρχικά μου έχει ζητηθεί συμβουλευτικός ρόλος από τον επικεφαλής της Παιδείας της Οργανωτικής Επιτροπής των Αγώνων με τον οποίο συναντιέμαι συχνά για την παρακολούθηση και εξέλιξη του προγράμματος Get Set. Επίσης είμαι στην οργανωτική επιτροπή του προαναφερόμενου περιφερειακού προγράμματος στο Κεντ, ενώ το πανεπιστήμιο μου είναι βασικός συνεργάτης και χορηγός του Kent 20in12. Τέλος συμμετέχω ενεργά ως επικεφαλής της Ολυμπιακής Ομάδας Μελέτης για τη σύσταση προγράμματος σπουδών σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα στη Μ. Βρετανία. Στα πλαίσια αυτού του ρόλου έχουμε δημιουργήσει συνεργασία με Καναδούς, Ρώσους και Βραζιλιάνους συναδέλφους για να δημιουργήσουμε ένα κοινό κώδικα Ολυμπιακής

Παιδείας στα Πανεπιστήμια χωρών που είχαν φιλοξενήσει τους Αγώνες στο παρελθόν (πχ. Χειμερινοί στον Καναδά το 2010 και Αγγλία το 2012) ή θα τους φιλοξενήσουν σύντομα στο μέλλον (πχ. Χειμερινοί στη Ρωσία το 2014 και Καλοκαιρινοί στη Βραζιλία το 2016).

Ποια είναι η αναγκαιότητα ύπαρξης της Ολυμπιακής Παιδείας στο εκπαιδευτικό σύστημα; Ποια η σπουδαιότερη συνεισφορά της Ολυμπιακής Παιδείας στο σύγχρονο κόσμο;

Την Ολυμπιακή Παιδεία συνήθως τη συνδέουμε με τη διοργάνωση των Αγώνων και γιαυτό τα προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας προσφέρονται σχεδόν αποκλειστικά στις διοργανώτριες πόλεις (και αντίστοιχες χώρες). Επίσης την Ολυμπιακή Παιδεία συχνά την αντιμετωπίζουμε ως αντικείμενο που σχετίζεται μόνο με τη Φυσική Αγωγή και μάλιστα συχνά ως ένα θεωρητικό, ιστορικό μάθημα της Φυσικής Αγωγής που διαπραγματεύεται γεγονότα που συνέβησαν στα χρόνια διοργάνωσης των Αγώνων από τη σύσταση της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής το 1894 έως σήμερα. Η Ολυμπιακή Παιδεία όμως είναι μια πολύ ευρύτερη έννοια που έχει διάφορες προεκτάσεις και σίγουρα μπορεί να εφαρμοστεί σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα ανεξάρτητα από το εάν διοργανώνουν τους Αγώνες.

Το κύριο συστατικό της Ολυμπιακής Παιδείας είναι οι Ολυμπιακές και Παραολυμπιακές Αξίες όπως η αριστεία, η φιλία, ο σεβασμός, το θάρρος, η αποφασιστικότητα, η ισότητα. Αυτές είναι αξίες πανανθρώπινες που ξεπερνούν τα στενά όρια διαφορετικών λαών, πολιτισμών και θρησκειμάτων. Σίγουρα υπάρχουν πολλά κακώς κείμενα στα πλαίσια των Αγώνων όπως για παράδειγμα το ντόπινγκ, η εμπορευματοποίηση και πιο πρόσφατα ο τζόγος. Όμως αυτό που μπορεί να κάνει η Ολυμπιακή Παιδεία μέσα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα είναι να χρησιμοποιήσει τη δημοφιλή των Αγώνων, την ιδιαιτερότητα αυτής της τεράστιας διοργάνωσης για να δημιουργήσει δραστηριότητες που θα εμπνεύσουν και θα αγγίξουν τους νέους σε διάφορα επίπεδα. Οι Αγώνες είναι το όχημα αλλά οι εκπαιδευτικοί ως οδηγοί μπορούν να μεταφέρουν αυτές τις αξίες στα παιδιά με πολλούς διαφορετικούς τρόπους σε όλο το πρόγραμμα σπουδών. Οι παιδαγωγικές προεκτάσεις των Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών αξιών είναι τεράστιες γιατί σχετίζονται με την αξία του ανθρώπου ως μονάδα (πχ. αριστεία, θάρρος), την αξία του ανθρώπου σε ένα κοινωνικό σύνολο (πχ. ισότητα, σεβασμός), αλλά και την αξία του ανθρώπου ως μέλος ενός παγκόσμιου συνόλου (πχ. φιλία, ειρήνη). Αξίζει να δείτε τα προγράμματα Get Set και Kent 20in12 στην ιστοσελίδα τους γιατί έχουν και τα δύο μια πολύ «φρέσκια» ματιά για το πώς αυτές οι αξίες μπορούν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για δραστηριότητες φυσικής αγωγής αλλά και άλλων μαθημάτων (πχ. μουσικής, μαθηματικών κλπ.).

Ποια η σχέση σου με το δίκτυο σχολείων Κουμπερντέν; Τι σκοπό εξυπηρετεί το συγκεκριμένο δίκτυο;

Το δίκτυο σχολείων Κουμπερντέν είναι ένα πρόγραμμα που έχει ως σκοπό τη δημιουργία ενός συστήματος επικοινωνίας ανάμεσα σε σχολεία που φέρουν την ονομασία «Σχολείο Κουμπερντέν». Υπάρχουν πάνω από 20 σχολεία Κουμπερντέν σε όλο τον κόσμο (π.χ. Κίνα, Τυνησία, Κένυα) και επονομάστηκαν έτσι επειδή ενέταξαν στο πρόγραμμα σπουδών τους δραστηριότητες Ολυμπιακής Παιδείας με κύρια έμπνευση τις αξίες του Ολυμπισμού, του ιδεώδους που στήριξε ο ιδρυτής των σύγχρονων Αγώνων, Βαρώνος Πιέρ ντε Κουμπερντέν. Για το πρόγραμμα αυτό ευθύνεται η Διεθνής Επιτροπή Πιέρ ντε Κουμπερντέν με έδρα τη Λωζάννη, που με έχρισε «Πρέσβειρα Νέων και Ολυμπισμού» μετά τη βράβευση μου το 2008. Στα πλαίσια αυτής της ιδιότητας μου προσπαθώ να συνεισφέρω στην ενίσχυση και προέκταση του δικτύου. Συνήθως στηρίζεται ένα σχολείο από μία χώρα (στην Ελλάδα έχουμε ήδη το δικό μας σχολείο Κουμπερντέν στην Παλλήνη) και όταν διαπίστωσα ότι η Κύπρος δεν είχε συμμετάσχει στο δίκτυο, καταφέραμε να συστήσουμε εθνική επιτροπή Κουμπερντέν

στην Μεγαλόνησο και να «βαφτίσουμε» το ιστορικό Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας ως «Σχολείο Κουμπερντέν» το 2011. Έτσι τους δόθηκε η ευκαιρία να λάβουν μέρος και στο Διεθνές Φόρουμ των Σχολείων Κουμπερντέν που διοργανώθηκε στο Πεκίνο. Αυτά τα διεθνή φόρουμ οργανώνονται κάθε 2 χρόνια από το 1997 (μάλιστα το 1999 έγινε στην Ολυμπία). Σκοπό έχουν να συναντηθούν οι μαθητές των σχολείων, να γνωρίσουν τους διαφορετικούς πολιτισμούς και μέσα μέσα από παιχνίδι και κοινές δραστηριότητες να μάθουν τις ομοιότητες και τις διαφορές τους και να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες τους για τον «άνθρωπο» και τις αξίες του, πάντα σε σχέση με Ολυμπισμό.

Θα ήθελες να κάνεις μια ευχή για το τέλος πριν κλείσουμε τη συνέντευξη μας;

Όταν η Ελλάδα διοργάνωνε τους Ολυμπιακούς το 2004 ίσως κανείς μας δεν περίμενε τις πρόσφατες αρνητικές οικονομικές εξελίξεις για τη χώρα. Η οικονομική κρίση κρύβει πολλούς κινδύνους αλλά μπορεί να φέρει και πολλές ευκαιρίες. Πιστεύω ότι μια από αυτές είναι το πώς μπορεί ο αθλητισμός να πάρει πολλές μορφές για το καλό όλων μας. Ως παιχνίδι, ως κοινωνική δραστηριότητα, ως τρόπος σύσφιξης σχέσεων και θετικής συμμετοχής σε κάτι κοινό, όμορφο και δημιουργικό είτε στην αγωνιστική μορφή του είτε στην πιο χαλαρή πλευρά του ως αναψυχή. Το κίνημα με τα ποδήλατα (free ride) ίσως είναι μια καλή αρχή. Ας σκεφτούμε όλοι τρόπους να εντάξουμε τον αθλητισμό σε μια κοινωνία που έχει τόση ανάγκη μια ανάταση σε όλα τα επίπεδα.

Η προσέγγιση της πολιτισμικής ετερότητας για μαθητές/τριες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης μέσα από το μάθημα της Φυσικής Αγωγής

Ηρακλής Κέλλης

Επιβλέπων Καθηγητής: Ευάγγελος Αλμπανίδης

Στην παρούσα έρευνα αξιολογήθηκε η επίδραση ενός προγράμματος Φυσικής Αγωγής, προσανατολισμένου στις αρχές του διαπολιτισμικού μοντέλου εκπαίδευσης, στη διαμόρφωση και στη μάθηση συγκεκριμένων ατομικών και κοινωνικών συμπεριφορών (σχέσεις, ανευθυνότητα, επιβράβευση, βοήθεια, στόχοι) από μαθητές/τριες διαφορετικής εθνικότητας στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής σύνθεσης του μαθητικού πληθυσμού των σχολείων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το διαπολιτισμικό μοντέλο βασίζεται στην αλληλεπίδραση και την αμοιβαία συνεργασία ανάμεσα σε άτομα διάφορων μεταναστευτικών ομάδων και έχει στόχο τη δημιουργία ανοικτών κοινωνιών, που χαρακτηρίζονται από ισονομία, αλληλοκατανόηση και αλληλοαποδοχή. Περιλαμβάνει μια πληθώρα θεωρητικών προσεγγίσεων και εκπαιδευτικών εφαρμογών ανάλογα με τις θεωρητικές παραδοχές για τον πολιτισμό, την εκπαίδευση, κ.λπ.. Οι βασικές αρχές του μοντέλου όπως τις προσδιορίζει ο Essinger, 1) εκπαίδευση για ενσυναίσθηση, 2) εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό, 3) εκπαίδευση για αλληλεγγύη, 4) εκπαίδευση κατά του εθνικιστικού τρόπου σκέψης, καλλιεργούνται μέσα από το μάθημα της Φυσικής Αγωγής αφού συνάδουν με τρεις από τους βασικούς στόχους της, α) την απόκτηση θετικής εμπειρίας από τη φυσική δραστηριότητα και την ανάπτυξη της αυτοέκφρασης και της κοινωνικότητας, β) την κατανόηση και το σεβασμό της διαφορετικότητας των ατόμων και τη συνεργασία με όλους/ες, γ) την επίδειξη υπεύθυνης αθλητικής και κοινωνικής συμπεριφοράς ως αποτέλεσμα της συμμετοχής στη φυσική δραστηριότητα.

Στο πρόγραμμα εντάχθηκαν δραστηριότητες κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως η αποτελεσματική επίλυση προβλημάτων, η αποτελεσματική προφορική ή μη επικοινωνία με τους άλλους, οι διαπροσωπικές σχέσεις και η διαχείρισή τους, η εκπλήρωση καθηκόντων μέσα στην ομάδα, ο καθορισμός στόχων, η δημιουργική και κριτική σκέψη, η κατανόηση των άλλων, η παροχή και λήψη ανατροφοδότησης, η ακριβής έκφραση απόψεων, προτάσεων και ιδεών. Υλοποιήθηκαν συνολικά δεκαέξι (16) σχέδια-πλάνα μαθήματος, στη διαμόρφωση των οποίων, έπαιξαν ρόλο και οι προτάσεις των μαθητών/τριών με την προσθήκη παιχνιδιών που γνώριζαν, τους άρεσε να παίζουν και προέρχονταν από τη χώρα καταγωγής τους ή κάποια άλλη χώρα και την επιλογή του «άγνωστου» για τους/τις ίδιους/ες (στην πράξη) αθλήματος του χόκεϊ, για εξάσκηση.

Ζητήθηκε ακόμα από τα παιδιά, να οργανώσουν δύο δράσεις που αφορούσαν: α) τη διοργάνωση ενός αθλητικού τουρνουά, στη διάρκεια του οποίου η ανάληψη όλων των ρόλων και καθηκόντων (αθλητές/τριες, διαιτησία, προβολή, ενημέρωση θεατών, ασφάλεια κλπ.) ήταν ευθύνη των ιδίων και β) τη διοργάνωση μιας μουσικο-κινητικής δραστηριότητας κατά την οποία οι μαθητές/τριες παρουσίασαν εθελοντικά, ατομικές ή ομαδικές χορευτικές ρουτίνες τις οποίες επένδυσαν με στοιχεία από μουσικές της χώρας προ-

έλευσής τους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη ατομικών και συνεργατικών μουσικών ρουτινών από πλευράς μεγάλου αριθμού κοριτσιών και αγοριών και την πιθανή ανάδειξη... «πολλά υποσχόμενων μελλοντικών χορογράφων και χορευτών» μεταξύ των συμμετεχόντων.

Μέσα από κινητικές δραστηριότητες, χωρίς ανταγωνιστικό ως επί το πλείστον περιεχόμενο, επιδιώχθηκε, τα παιδιά: α) να διδαχθούν το σεβασμό στην κουλτούρα και τις αρχές των «άλλων», β) να βοηθούν όλους τους μαθητές/τριες να μάθουν να λειτουργούν με επιτυχία σε μια πολυπολιτισμική και πολυφυλετική κοινωνία, γ) να προωθούν την ανάπτυξη ενός θετικού κλίματος ιδέας για τον εαυτό τους σε εκείνα τα παιδιά που επηρεάζονται περισσότερο από το ρατσισμό, από διακρίσεις φύλου, από αναπηρία ή άλλες προκατειλημμένες απόψεις, δ) να βλέπουν τους ανθρώπους διαφορετικών εθνοτήτων ως άτομα με μοναδικό ρόλο σε μια κοινότητα, ε) να συνεργάζονται οικειοθελώς με μαθητές/τριες διαφορετικών πολιτισμών. Λαμβάνοντας υπόψη προτάσεις ερευνητών, τα συνεργατικά παιχνίδια που επελέγησαν: α) επέτρεπαν στους μαθητές/τριες να εργασθούν ομαδικά, να μοιραστούν ιδέες, να αλληλοϋποστηρίχτούν και να έχουν ουσιαστική συμμετοχή σε ένα στόχο που μπορεί να επιτευχθεί με ομαδική προσπάθεια, β) ήταν προκλητικά, ενδιαφέροντα και επιλογές των ίδιων, γεγονός που ενίσχυε το ενδιαφέρον τους να εργασθούν συνεργατικά, γ) απευθύνονταν στην ανάπτυξη των ψυχοκινητικών, γνωστικών και συναισθηματικών ικανοτήτων τους, δ) εξασφάλιζαν τη δυνατότητα συμμετοχής όλων, ανεξάρτητα από το φύλο και τις ικανότητές τους.

Ανάλογα με το περιεχόμενο του εκάστοτε μαθήματος χρησιμοποιήθηκαν διαφορετικές ή και συνδυασμός μεθόδων διδασκαλίας. Συγκεκριμένα: α) για το σύνολο των συνασκήσεων του προγράμματος χρησιμοποιήθηκε το στιλ αμοιβαίας διδασκαλίας ώστε τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία κοινωνικοποίησης δίνοντας και παίρνοντας ανατροφοδότηση και να αναπτύξουν δεξιότητες που βοηθούν τη βελτίωση της συνεργασίας τους, β) για τα συνεργατικά παιχνίδια χρησιμοποιήθηκαν, το στιλ του μη αποκλεισμού όπου οι ατομικές διαφορές συμβιβάζονταν και η καθολική συμμετοχή ήταν πρωταρχικός στόχος και το στιλ της συγκλίνουσας εφευρετικότητας όπου οι μαθητές/τριες συνεργα-

ζόμενοι ως μέλη των ομάδων ανακάλυπταν τη λύση σε ένα πρόβλημα μέσω εφαρμογής λογικών διαδικασιών, αιτιολόγησης και κριτικής σκέψης, ενώ, γ) για τις ανεξάρτητες δραστηριότητες χρησιμοποιήθηκε το στιλ αποκλίνουσας εφευρετικότητας όπου οι συμμετέχοντες/ουσες επεδίωκαν από κοινού να ανακαλύψουν τις καταλληλότερες λύσεις για τη διοργάνωση του αθλητικού τουρνουά (χόκεϊ) και της μουσικοκινητικής δραστηριότητας.

Επιπλέον η συνεργασία που αναπτύχθηκε με δασκάλους και εκπαιδευτικούς ειδικότητων (ξένης γλώσσας, μουσικής) είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση του διαπολιτισμικού κλίματος στο σχολικό περιβάλλον. Με τη βοήθειά τους δημιουργήθηκαν: α) η σύνθεση «Αθλητές του κόσμου», που περιελάμβανε φωτογραφίες και σύντομα βιογραφικά αθλητών/τριών από όλο τον κόσμο, με έμ-

φηση στις χώρες καταγωγής των μαθητών/τριών, β) η σύνθεση «Αθλήματα του κόσμου», με φωτογραφίες, σύντομη ιστορική αναδρομή και περιγραφή βασικών κανονισμών κάθε αθλήματος, γ) το «Γλωσσάριο επικοινωνίας», που περιελάμβανε τους βασικούς ημερήσιους χαιρετισμούς (καλημέρα, καλησπέρα, καληνύχτα κλπ.) και τα ονόματα των παιδιών στην ελληνική, αγγλική και γλώσσα καταγωγής.

Η επίδραση το προγράμματος ελέγχθηκε και αξιολογήθηκε με τη δημιουργία ενός ερωτηματολογίου αυτοαξιολόγησης συμπεριφοράς μαθητών/τριών, ενώ για να καταγραφούν και αξιολογηθούν συγκεκριμένες συμπεριφορές των παιδιών από παρατηρητές-εκπαιδευτικούς δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο παρατήρησης συμπεριφοράς μαθητών/τριών. Συνολικά το πρόγραμμα φάνηκε να επιδρά θετικά στη μάθηση και στη βελτίωση της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών της ανεξάρτητα από την εθνικότητα και το φύλο τους.

Η αποτελεσματικότητα των Νέων Τεχνολογιών στην επιμόρφωση καθηγητών Φυσικής Αγωγής

Μαρία Μαχαιρίδου

Επιβλέπων Καθηγητής: Θωμάς Κουρτέσης

Στην παρούσα μελέτη διερευνήθηκε η αποτελεσματικότητα της εξΑ επιμόρφωσης ΚΦΑ μέσω ιστολογίων, στο πλαίσιο διαφορετικών συνεργατικών διδακτικών μεθόδων/προσεγγίσεων, με στόχο τον καθορισμό των καταλληλότερων τρόπων παιδαγωγικής τους αξιοποίησης στην εξΑΕ. Επιμορφώθηκαν 54 εθελοντές εν ενεργεία ΚΦΑ (29 άντρες και 25 γυναίκες) που εργαζόταν σε σχολικές μονάδες εννέα νομών της χώρας και παρακολούθησαν ένα εξΑΕ πρόγραμμα, διάρκειας οκτώ εβδομάδων, με θέμα την αποτελεσματική διδασκαλία της ΦΑ στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν το πρόγραμμα χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, μέσω τριών σχεδιαστικά όμοιων ιστολογίων (ένα για κάθε ομάδα). Στα δύο ιστολόγια εφαρμόστηκαν αντίστοιχα δύο διαφορετικές συνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας (μη-τυπικό συνεργατικό μαθησιακό περιβάλλον). Οι συμμετέχοντες/μέλη του τρίτου ιστολογίου παρακολούθησαν το πρόγραμμα στα πλαίσια ενός άτυπου μαθησιακού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, η πρόσβαση σε τρίτο ιστολόγιο αφέθηκε ελεύθερη σε όλο το κοινό του Διαδικτύου (σε αντίθεση με τα άλλα δύο), έτσι ώστε να αποτελέσει ένα συνεργατικό εξΑΕ περιβάλλον άτυπης μάθησης. Κατά το σχεδιασμό του ψηφιακού μαθησιακού περιβάλλοντος, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη της αλληλεπίδρασης,

μέσω α) της αξιοποίησης ιδιαίτερων τεχνολογικών χαρακτηριστικών των ιστολογίων που υποστηρίζουν την ανάπτυξη ασύγχρονης, νηματικής συζήτησης μεταξύ των μελών τους και β) των δυνατοτήτων που παρέχει η τεχνολογία τους για διάθεση και διαχείριση πολλαπλών μορφών πολυμεσικού περιεχομένου. Αξιολογήθηκαν μεταβλητές που συνθέτουν την έννοια της αποτελεσματικότητας των εξΑΕ προγραμμάτων, με την εφαρμογή ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων. Συγκεκριμένα, αξιολογήθηκαν γνωστικές και μεταγνωστικές λειτουργίες (γνώση, ικανότητα αξιολόγησης διδακτικής απόδοσης ΚΦΑ), ψυχολογικές δεξιότητες (αυτοαντιλαμβανόμενη μάθηση) και διαδικασίες που σχετίζονται άμεσα (αλληλεπίδραση) με τη μάθηση. Όπως προέκυψε από τα αποτελέσματα, οι δύο ομάδες ΚΦΑ που επιμορφώθηκαν στα πλαίσια μη τυπικού μαθησιακού περιβάλλοντος υπερτερούσαν στο σύνολο των αξιολογούμενων μεταβλητών, σε σχέση με τους συμμετέχοντες της τρίτης ομάδας (άτυπο μαθησιακό περιβάλλον), αφού έμαθαν περισσότερο, πίστευαν ότι έμαθαν περισσότερο, επέδειξαν καλύτερη ικανότητα αξιολόγησης της διδακτικής απόδοσης ΚΦΑ και αξιολόγησαν θετικότερα την αλληλεπίδραση που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια της εξΑ επιμόρφωσης. Με βάση α) τη μεθοδολογία που υιοθετήθηκε για το σχεδιασμό των ιστολογίων της παρούσας μελέτης, β) τα ερευνητικά της ευρήματα και γ) την εμπειρία που αποκτήθηκε, προτείνεται ότι στο πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης της τεχνολογίας των ιστολογίων στην εξΑΕ είναι σημαντικό να τηρείται μέριμνα, ως προς τα παρακάτω σημεία:

- Να περιορίζεται η πρόσβαση εξωτερικών χρηστών του Διαδικτύου, ώστε οι τεχνολογικές δυνατότητες των ιστολογίων για τη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας

τα ερευνητικά της ευρήματα και γ) την εμπειρία που αποκτήθηκε, προτείνεται ότι στο πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης της τεχνολογίας των ιστολογίων στην ΕΞΑΕ είναι σημαντικό να τηρείται μέριμνα, ως προς τα παρακάτω σημεία:

- Να περιορίζεται η πρόσβαση εξωτερικών χρηστών του Διαδικτύου, ώστε οι τεχνολογικές δυνατότητες των ιστολογίων για τη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης να αφορούν μόνο τους εμπλεκόμενους στις συνεργατικές μαθησιακές διαδικασίες. Στην παρούσα έρευνα, η μη περιορισμένη προσβασιμότητα στο ιστολόγιο της τρίτης ομάδας περιόρισε τη βούληση των ΚΦΑ να συνεργασθούν και β) δεν ευνόησε την ανάπτυξη της ασύγχρονης συζήτησης μεταξύ τους. Συνεπώς, περιόρισε σημαντικά τα μαθησιακά οφέλη που προέρχονται από τη συνεργασία και τη σύνθεση γραπτού κειμένου.

- Να δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη νηματικής συζήτησης μεταξύ των μελών τους, μέσω των επιλογών «ανάρτηση» και «σχόλια» που επιτρέπουν τη σύνθεση γραπτού κειμένου. Όπως διαπιστώθηκε, η ενέργεια αυτή α) διευκόλυνε την οργάνωση των συνεργατικών μαθησιακών διαδικασιών, β) ενίσχυσε την αλληλεπίδραση μεταξύ των εμπλεκόμενων σε αυτές (εκπαιδευόμενοι, εισηγήτρια), γ) ενίσχυσε την παροχή ανατροφοδότησης των εκπαιδευομένων από τους συν-εκπαιδευόμενους, δ) επέδρασε θετικά στη (συν) οικοδόμηση της γνώσης και ε) συνέβαλε στη διατήρηση της αρχικής τους παρακίνησης.

- Να ενεργοποιείται η δυνατότητα ελεύθερου σχολιασμού των «αναρτήσεων» ή/και των «σολίων» (απευθείας και χωρίς περιορισμό λέξεων) από όλα τα μέλη. Όπως παρατηρήθηκε, η ενέργεια αυτή α) ενίσχυσε την ελεύθερη έκφραση των ΚΦΑ στη συζήτηση, β) συνέβαλε στην επικέντρωση της κριτικής τους σκέψης σε συγκεκριμένα θέματα που αφορούσαν τη θεματολογία της επιμόρφωσης και γ) έδωσε τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να γίνουν συν-διαμορφωτές του περιεχομένου της επιμόρφωσης, καλλιεργώντας, έτσι, την αίσθηση του «ανήκειν» στο συνεργατικό μαθησιακό τους περιβάλλον.

- Να δίνεται έμφαση στη διαδραστικότητα

των ιστολογίων, τα οποία με βάση την τεχνολογία τους υποστηρίζουν πολλαπλές μορφές πολυμεσικού υλικού (βίντεο, ήχο κ.α.), παρέχουν τη δυνατότητα για εύκολη πρόσβαση σε εξωτερικές διαδικτυακές πηγές πληροφόρησης (υπερσυνδέσεις) και είναι συμβατά με άλλες εφαρμογές του Διαδικτύου (YouTube, Scribd, Hot Potatoes κ.α.). Στην παρούσα έρευνα, τα χαρακτηριστικά αυτά συνεισέφεραν α) στον εμπλουτισμό των μορφών με τις οποίες προσφέρθηκε το περιεχόμενο της επιμόρφωσης στους ΚΦΑ και β) ενίσχυσαν την αλληλεπίδραση τους με το εκπαιδευτικό υλικό.

- Να ενεργοποιείται η επιλογή «σελίδες», που διασφαλίζει τη διάθεση ενός σταθερού χάρτη πλοήγησης στο περιεχόμενο των ιστολογίων. Στην παρούσα έρευνα, η ενέργεια αυτή ενίσχυσε τη συνοχή των ομάδων (συν) εργασίας α) διασφαλίζοντας στους ΚΦΑ τη δυνατότητα να μεταβαίνουν άμεσα σε επιμέρους τμήματα του μαθησιακού περιβάλλοντος (π.χ. στους επιμέρους χώρους συνεργασίας) και β) διευκολύνοντας την πρόσβασή τους σε συγκεκριμένο περιεχόμενο (π.χ. στα σχόλια μελών μιας συγκεκριμένης ομάδας).

- Παράλληλα με το προηγούμενο σημείο, να ενεργοποιούνται οι επιλογές «ετικέτες», «ημερολόγιο», «αρχειοθήκη» και «κατηγορίες» (όλες ή έστω ορισμένες από αυτές), ώστε τα μέλη ενός ιστολογίου να έχουν στη διάθεσή τους και εναλλακτικούς τρόπους πλοήγησης σε προγενέστερα δημοσιευμένο περιεχόμενο. Στην παρούσα έρευνα, η ενέργεια αυτή χρησιμοποιήθηκε για την περαιτέρω ενίσχυση του αναστοχασμού των ΚΦΑ για το περιεχόμενο της επιμόρφωσης.

- Να αξιοποιείται η δυνατότητα εγγραφής (RSS-feed) στις ροές των ιστολογίων. Η λειτουργία αυτή διασφάλισε την άμεση ειδοποίηση των ΚΦΑ όταν δημοσιευόταν νέο περιεχόμενο από την εισηγήτρια ή/και συν-εκπαιδευόμενους τους και στόχευε α) στη συστηματική και επαρκή ενημέρωσή τους και β) την ενίσχυση της παρακίνησής τους για συμμετοχή σε συνεργατικές διαδικασίες.

Οι σχεδιαστές και οι εκπαιδευτές που δραστηριοποιούνται στο χώρο της ΕΞΑ επιμόρφωσης των διδασκόντων της ΦΑ μπορούν να αξιοποιήσουν το προαναφερόμενο πλαίσιο παιδαγωγικής αξιοποίησης των ιστολογίων για να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων που εκπονούν: α) ενισχύοντας ένα περισσότερο μαθητο-κεντρικό μοντέλο ΕΞΑ διδασκαλίας και β) ενθαρρύνοντας την ενεργό συμμετοχή των ΚΦΑ στην οικοδόμηση της γνώσης μέσω οικείων ψηφιακών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων, στα πλαίσια των οποίων θα μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις, να συνεργάζονται και να μαθαίνουν.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ, ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Επιμέλεια σειράς: Γ. Θεοδωράκης, Μ. Γούδας

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΤΟΣΦΑΙΡΙΣΗ

Ελένη Ζέτου

Το εγχειρίδιο αυτό απευθύνεται κυρίως σε προπονητές και προπονήτριες, αλλά και σε αθλητές και αθλήτριες της Πετοσφαίρισης. Παρουσιάζει κάποιες ιδέες και τεχνικές για την ψυχολογική προετοιμασία με στόχο την κορύφωση της απόδοσης. Οι τεχνικές και οι δεξιότητες αυτές θα βοηθήσουν τους αθλητές όχι μόνο να αποδώσουν καλά στο συγκεκριμένο άθλημα, αλλά και στις καθημερινές απαιτήσεις της ζωής τους. Ο προπονητής πρέπει να γνωρίζει πώς θα βοηθήσει τους αθλητές του στις διάφορες καταστάσεις που θα αντιμετωπίσουν στο περιβάλλον της εξάσκησης και του αγώνα, αλλά και έξω από αυτό. Ο προπονητής πρέπει να γνωρίζει πώς θα παρακινήσει τους αθλητές του, πώς θα τους ενθαρρύνει, θα τους επιβραβεύει, θα επικοινωνεί θετικά μαζί τους, θα τους μαθαίνει να θέτουν στόχους, να αυτοσυγκεντρώνονται, να ελέγχουν το στρες και να χαλαρώνουν και να χρησιμοποιεί τις τεχνικές της αυτο-ομιλίας και της νοερής εξάσκησης. Είναι μια συστηματική και επίπονη διαδικασία των αθλητών και των αθλητριών, οι οποίοι μπορούν να βοηθηθούν σημαντικά κυρίως από τους αθλητικούς ψυχολόγους και ελλείψει αυτών από τον προπονητή τους.

Η μεταγνώση ορίζεται ως «γνώση για τη γνώση» ή «μαθαίνω πώς να μαθαίνω». Η μεταγνώση συντελείται α) μέσω της μεταγνωστικής γνώσης δηλαδή του αποθέματος των γνώσεων του μαθητή που αφορούν τον εαυτό του σε σχέση με τα διάφορα γνωστικά ζητήματα, ενέργειες, στόχους και εμπειρίες και β) μέσω της ρύθμισης της γνώσης η οποία αναφέρεται σε ένα φάσμα δραστηριοτήτων που βοηθά τους μαθητές να ελέγχουν τη μάθησή τους, όπως ο σχεδιασμός των ενεργειών τους, η παρακολούθηση της εκτέλεσής τους, η αξιολόγηση και ο επανασχεδιασμός μετά από αποτυχημένες προσπάθειες.

Η ανάπτυξη των μεταγνωστικών διεργασιών φάνηκε πως αναπτύσσεται με τη χρήση των ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας (π.χ. στιλ αμοιβαίας διδασκαλίας, αυτοελέγχου, μη αποκλεισμού, καθοδηγούμενη εφευρετικότητα, συγκλίνουσας, αποκλίνουσας παραγωγικότητας), βάσει των οποίων ο μαθητής αναλαμβάνει ενεργό ρόλο κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Ειδικότερα, ο συνδυασμός της αμοιβαίας διδασκαλίας και του στιλ του αυτοελέγχου με τη βοήθεια των καρτών κριτηρίων στις οποίες αναγράφεται η αποτελεσματικότερη εκτέλεση μιας δεξιότητας, φάνηκε να βοηθά τους μαθητές να εκτελούν βήμα-βήμα τις δεξιότητες, να προσέχουν και να επιμένουν ιδιαίτερα στα σημεία που υστερούσαν. Στη συνέχεια, η παρακολούθηση και αξιολόγηση της δικής τους εκτέλεσης ή του συμμαθητή τους οδηγούσε στην ανάπτυξη στοιχείων της αυτορύθμισης, ενώ τους έκανε να αισθάνονται ικανοποίηση από το μάθημα, αφού έπαιρναν το ρόλο του καθηγητή αξιολογώντας το συμμαθητή τους ή τον ίδιο τους τον εαυτό.

Η μέθοδος του μη αποκλεισμού βάσει της οποίας ο μαθητής μπορεί να επιλέγει το βαθμό δυσκολίας ανέπτυξε την αυτορύθμιση των μαθητών, αφού τους έδινε την ώθηση να σχεδιάζουν μόνοι τους την εκτέλεση των διαφόρων δεξιοτήτων, να παρακολουθούν και να αξιολογούν τις εκτελέσεις τους. Έτσι μπορούσαν για παράδειγμα να εκτελέσουν το σουτ στο μπάσκετ από διαφορετικές αποστάσεις, με διαφορετικό τρόπο λαβής της μπάλας κλπ. Μετά το τέλος κάθε εκτέλεσης επαναπροσδιόριζαν τους στόχους τους και σχεδίαζαν την επόμενη εκτέλεση. Αυτό τους παρότρυνε να συνεχίσουν σταδιακά και σε πιο δύσκολα επίπεδα χωρίς να αποφεύγουν την εμπλοκή τους στις σχολικές αθλητικές δραστηριότητες.

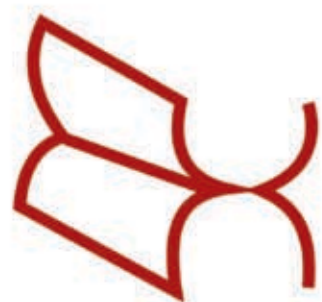
Η μέθοδος της καθοδηγούμενης εφευρετικότητας και η συγκλίνουσα που εφαρμόστηκαν ως επί το πλείστον σε συνδυασμό μεταξύ τους, συνέβαλλαν στην κατανόηση της αποτελεσματικότητας των δεξιοτήτων δηλαδή πού, πότε και γιατί έπρεπε να

χρησιμοποιηθούν και σε ποιά περίσταση. Οι μαθητές δηλαδή αντιλαμβάνονταν σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιείται η κάθε πάσα στην καλαθοσφαίριση, πότε είναι προτιμότερο να εκτελείται το σερβίς από πάνω ή από κάτω, ποια πρέπει να είναι η κατάλληλη τροχιά της μπάλας για να περάσει το φιλέ κλπ. Έτσι όταν δινόταν στους μαθητές προβλήματα τακτικής προς επίλυση, μπορούσαν να κατανοήσουν μέσα από τη συζήτηση που διεξαγόταν κατά την εφαρμογή των μεθόδων αυτών, ποιες κινήσεις είναι αποτελεσματικότερες. Αντιλαμβάνονταν πώς έπρεπε να συμπεριφέρονται μέσα στο γήπεδο, σε θέσεις άμυνας και επίθεσης και να σχεδιάζουν το σωστό τρόπο δράσης.

Η αποκλίνουσα μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε κυρίως στα μαθήματα φυσικής κατάστασης και της γυμναστικής φάνηκε να οδηγεί τους μαθητές στην οργάνωση και σχεδιασμό της ακολουθίας ασκήσεων με διαφορετικούς τρόπους. Οι μαθητές οργάνωναν μόνοι τους τροποποιημένες εκτελέσεις στην ενόργανη γυμναστική (π.χ. κυβίστηση με κλειστά πόδια και έξοδο με ανοιχτά, κυβίστηση από ημιγονάτιση, κυβίστηση με τρέξιμο κλπ), αλλά και προγράμματα φυσικής κατάστασης με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας (π.χ. ενδυνάμωση των ραχιαίων με λίγες επαναλήψεις αρχικά και περισσότερες στη συνέχεια). Κατά αυτόν τον τρόπο προάγονταν στοιχεία της αυτορύθμισης, ενώ ταυτόχρονα αισθάνονταν ανεξάρτητοι και αυτόνομοι, με αποτέλεσμα να τους ευχαριστεί ιδιαίτερα το μάθημα.

Το προτέρημα των ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας οφείλεται στο γεγονός ότι ο μαθητής έχει την ευκαιρία να οικοδομήσει τη δική του γνώση από μόνος του κατά τη συμμετοχή του στις δραστηριότητες. Όταν ο καθηγητής φυσικής αγωγής λειτουργεί απλά και μόνο σε μοντέλο δε δίνει την ευκαιρία στο μαθητή να σκεφτεί. Άλλες φορές πάλι είναι δύσκολο για το μαθητή να συγκρατήσει μια κινητική ακολουθία ή μια πιο σύνθετη κινητική δεξιότητα παρακολουθώντας απλά την κινητική εκτέλεση από το διδάσκοντα. Γι' αυτό ο καθηγητής πρέπει να δίνει ευκαιρίες στα παιδιά να λειτουργούν και να σχεδιάζουν δικούς τους τρόπους εκτέλεσης των δεξιοτήτων ή της επίλυσης προβλημάτων τακτικής, παρά να ακολουθούν απλώς τις οδηγίες και υποδείξεις τους.

Στα αθλήματα υπάρχει η πιθανότητα του σχεδιασμού μιας νέας στρατηγικής ή η ανακάλυψη ενός νέου συνδυασμού κινήσεων και ακολουθιών όπως στην ενόργανη γυμναστική, στο χορό κλπ. Θα ήταν θετικό λοιπόν ο εκπαιδευτικός να κινείται από το ένα στιλ του φάσματος στο άλλο με σκοπό να επιτύχει τους στόχους του. Ο εμπλουτισμός με την εναλλαγή των στιλ κατά τη μαθησιακή διαδικασία περιλαμβάνει μια μεγάλη ποικιλία γνωστικών διαδικασιών που με τα δασκαλοκεντρικά στιλ είναι δύσκολο να επιτευχθούν. Στο αναλυτικό πρόγραμμα εξάλλου αναφέρεται ότι οι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να εστιάζουν την προσοχή τους μόνο στην αναπαραγωγή των κινητικών δεξιοτήτων, αλλά και στην καλλιέργεια των ικανοτήτων των μαθητών για εφαρμογή, ανάλυση, σχεδιασμό και αξιολόγηση των γνώσεών τους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ
εξειδίκευση στη γλώσσα

www.xristodoulidi.gr

On line bookstore On line bookstore On line bookstore

www.xristodoulidi.gr

On line bookstore On line bookstore On line bookstore

www.xristodoulidi.gr

On line bookstore On line bookstore On line bookstore

@shop